

Z P R A V O D A J

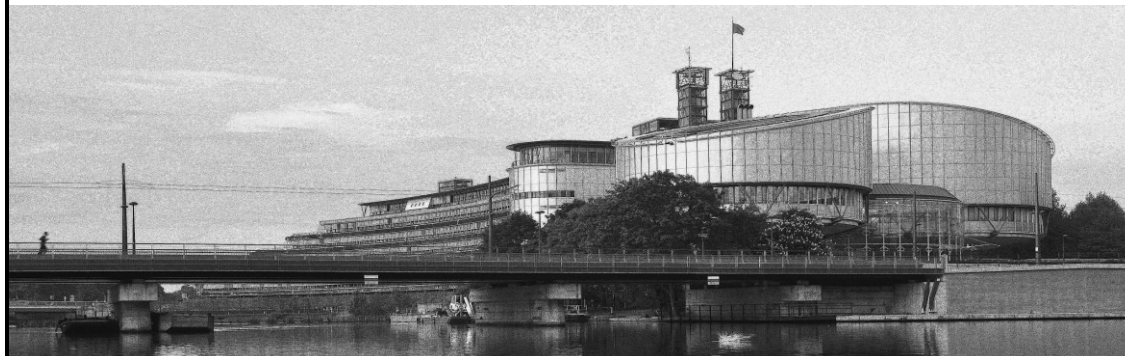
KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE
pro zastupování České republiky před
EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRÁVA

Ročník 1 / Číslo 1
Duben 2013

Připravován ve spolupráci
s analytickými útvary
Ústavního soudu,
Nejvyššího soudu,
Nejvyššího správního
soudu a Kanceláře
veřejného ochránce práv.

Přináší ve formě anotací
informace o aktuální
judikatuře ESLP vydané
proti ČR i ostatním
státům Rady Evropy.

Vychází čtvrtletně
v elektronické formě
([archiv zde](#)).

*„(...) relevance rozhodnutí
Evropského soudu pro lidská
práva dosahuje v českém právu
ústavněprávní kvality. (...)*

*„(...) obsah závazného rozsudku
ESLP ve věci proti České re-
publice představuje pro ČR
závazek, jenž pro ni vyplývá
z mezinárodního práva. Česká
republika je povinna nejen
podle mezinárodního práva,
ale i s odkazem na ustanovení
čl. 1 odst. 2 Ústavy takové
závazky dodržovat. (...)*

*Orgány veřejné moci jsou
povinny přihlížet k judikatuře
ESLP jak ve věcech, kde rozho-
dovaly v řízeních proti České
republice, tak i ve věcech, které
se sice týkají jiného členského
státu Evropské úmluvy, pokud
tyto věci mají, podle své pova-
hy, význam též pro interpretaci
Evropské úmluvy v českém
kontextu.“*

Nález Ústavního soudu
sp. zn. I. ÚS 310/05
ze dne 15. listopadu 2006

KONTAKT

Kancelář vládního zmocněnce pro
zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
e-mail: kvz@mzp.justice.cz
web: www.justice.cz

SLOVO ÚVODEM

Evropská úmluva o lidských právech byla podepsána v Římě již v roce 1950. Přesto jsou v dnešní době s odvoláním na ni podávány ročně desítky tisíc stížností a řada z nich poukazuje na nerespektování výkladu, který již dříve k jednotlivým ustanovením Úmluvy podal Evropský soud pro lidská práva, jenž je v důsledku toho přetříván velkým nápadem a množstvím nevyřízených věcí. Smluvní státy, mezi něž se Česká republika řadí od roku 1992, proto v poslední době opakovaně apelují mimo jiné na zvýšení povědomí o judikatuře štrasburského Soudu, aby se předešlo podávání stížností z důvodu prosté neinformovanosti státních orgánů o jejich závazcích přímo vyplývajících z Úmluvy.

Právě cíl vyplnit spolu s komerčními periodiky jistou mezeru sleduje elektronický čtvrtletník, který si právě prohlížíte. Je určen především pracovníkům veřejné správy, zejména na úrovni ministerstev a jiných ústředních úřadů, které zpracovávají návrhy právních předpisů (k tomu viz nové ustanovení čl. 4 odst. 4 [Legislativních pravidel vlády](#)), metodicky vedou územní správní orgány nebo samy rozhodují ve správním řízení. Je však adresován také dalším osobám, jako jsou příslušníci policie, vězeňské služby, lékaři nebo sociální pracovníci, jejichž jednání se může přímo dotknout základních práv. Ačkoli je výběr témat a jednotlivých anotovaných případů uzpůsoben uvedenému zaměření, věřím, že si Zpravodaj své uplatnění najde rovněž u širší odborné veřejnosti.

Díky spolupráci institucí, které již informace o judikatuře Soudu zpracovávají pro své vlastní potřeby, bude Zpravodaj v českém jazyce přinášet stručné anotace aktuálních rozsudků a rozhodnutí, které v plném znění existují zpravidla jen ve francouzštině nebo angličtině, a nejsou tudíž každému tak snadno dostupné. Bude to však bulletin interaktivní, tedy s odkazy na webovou stránku příslušného judikátu v databázi Soudu ([HUDOC](#)), případně na webové stránky Ministerstva spravedlnosti ve věcech, kde byl pořízen český překlad.

Veškeré investované úsilí zpracovatelů nebude marné, pokud budete na náš Zpravodaj nahlížet jako na užitečnou pomůcku pro svoji práci, kterou pouze rutinně nepřesunete do položky Odstraněná pošta ve své e-mailové schránce. Chcete-li se k odběru nově přihlásit, neváhejte poslat e-mail na adresu uvedenou vlevo, totéž platí, chcete-li se naopak odhlásit nebo nám sdělit své podněty či připomínky.

Závěrem bych dodal, že nikdy nevíme, zda nebudeme pomoc Soudu sami potřebovat. Vězte, že se na Soud obracejí s Úmluvou v ruce, a často důvodně, i dříve mocní předsedové vlád. Nemůžeme odhlížet od toho, že je Úmluva vyjádřením základních lidských práv a svobod, a tím také ideálů demokratické společnosti a právního státu, které je veřejná správa spolu s dalšími orgány povolána budovat a upevňovat. Lze to odpovědně dělat jen se znalostí příslušných standardů.

JUDr. Vít Alexander Schorm,
vládní zmocněnec

Obsah

ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ	4
Azyl	4
<i>Rozsudek ze dne 25. října 2012 ve věci č. 30241/11 – Buishvili proti České republice</i>	4
Důchodový systém	5
<i>Rozhodnutí ze dne 23. října 2012 ve věci č. 16861/08 – Šál proti České republice</i>	5
Restituce	6
<i>Rozsudek ze dne 22. listopadu 2012 ve věcech č. 31933/08 a další – Čadek a ostatní proti České republice</i>	6
Vězeňství	7
<i>Rozhodnutí ze dne 23. října 2012 ve věci č. 55488/08 – Stepankiv proti České republice</i>	7
Zdravotnictví	7
<i>Rozsudek ze dne 18. října 2012 ve věci č. 37679/08 – Bureš proti České republice</i>	7
<i>Rozsudek ze dne 22. listopadu 2012 ve věci č. 23419/07 – Sýkora proti České republice</i>	9
ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI TŘETÍM STÁTŮM	11
Advokacie	11
<i>Rozsudek ze dne 6. prosince 2012 ve věci č. 12323/11 – Michaud proti Francii</i>	11
Archivy bezpečnostních složek	12
<i>Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věci č. 43932/08 – Joanna Szulc proti Polsku</i>	12
Ochrana svědků	13
<i>Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věci č. 7678/09 – Van Colle proti Spojenému království</i>	13
<i>Rozsudek ze dne 4. prosince 2012 ve věci č. 19400/11 – R. R. proti Maďarsku</i>	14
Policie	15
<i>Rozsudek ze dne 9. října 2012 ve věci č. 29723/11 – Szima proti Maďarsku</i>	15
<i>Rozsudek ze dne 27. listopadu 2012 ve věci č. 38676/08 – DISK a KESK proti Turecku</i>	16
Pracovní vztahy	17
<i>Rozsudek ze dne 6. listopadu 2012 ve věci č. 47335/06 – Redfearn proti Spojenému království</i>	17
Sociální služby	18
<i>Rozsudek ze dne 16. října 2012 ve věci č. 45026/07 – Kędzior proti Polsku</i>	18
Tajné služby	20
<i>Rozsudek ze dne 22. listopadu 2012 ve věci č. 39315/06 – Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B. V. a ostatní proti Nizozemsku</i>	20
Vězeňství	21
<i>Rozsudek ze dne 2. října 2012 ve věci č. 22831/08 – L. B. proti Belgii</i>	21
<i>Rozsudek ze dne 9. října 2012 ve věci č. 24626/09 – X proti Turecku</i>	21
<i>Rozsudek ze dne 27. listopadu 2012 ve věci č. 17892/03 – Savičs proti Lotyšsku</i>	23

Volby	24
<i>Rozsudek ze dne 6. listopadu 2012 ve věci č. 30386/05 – Ekoglasnost proti Bulharsku</i>	24
Vyhošťování	25
<i>Rozsudek ze dne 15. listopadu 2012 ve věci č. 52873/09 – Shala proti Švýcarsku</i>	25
<i>Rozsudek ze dne 15. listopadu 2012 ve věci č. 38005/07 – Kissiwa Koffi proti Švýcarsku</i>	26
<i>Rozsudek ze dne 4. prosince 2012 ve věci č. 47017/09 – Butt proti Norsku</i>	27
Vyšetřování	29
<i>Rozsudek ze dne 23. října 2012 ve věci č. 43606/04 – Yotova proti Bulharsku</i>	29
<i>Rozsudek ze dne 30. října 2012 ve věci č. 43994/05 – E. M. proti Rumunsku</i>	30
<i>Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věci č. 4239/08 – C. N. proti Spojenému království</i>	31
Vyvlastňování	32
<i>Rozsudek ze dne 25. října 2012 ve věci č. 71243/01 – Vistiņš a Perepjolkins proti Lotyšsku</i>	32
Vzdělávání	33
<i>Rozsudek ze dne 11. prosince 2012 ve věci č. 59608/09 – Sampani a ostatní proti Řecku</i>	33
Zdravotnictví	34
<i>Rozsudek ze dne 2. října 2012 ve věci č. 41242/08 – Plesó proti Maďarsku</i>	34
<i>Rozsudek ze dne 2. října 2011 ve věci č. 10048/10 – Knecht proti Rumunsku</i>	35
<i>Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věcech č. 47039/11 a 358/12 – Hristozov a ostatní proti Bulharsku</i>	36
<i>Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věci č. 15966/04 – I. G. a ostatní proti Slovensku</i>	37
V PŘÍŠTÍM ČÍSLE	40

ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI ČESKÉ REPUBLICE

AZYL

Rozsudek ze dne 25. října 2012 ve věci č. 30241/11 – Buishvili proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že došlo k porušení stěžovatelova práva na svobodu a osobní bezpečnost zaručeného v čl. 5 odst. 4 Úmluvy, jelikož stěžovatel neměl k dispozici žádné řízení, v němž by soud mohl nařídit jeho propuštění, pakliže by shledal, že je jeho držení v přijímacím středisku v tranzitním prostoru mezinárodního letiště nezákonné. Za nepřijatelnou Soud naopak prohlásil stěžovatelovu námitku, že s ohledem na jeho zdravotní stav měl být vpuštěn na území (čl. 5 odst. 1 Úmluvy), a námitku, že mu po dobu jeho zadržení v přijímacím středisku nebyla poskytována náležitá zdravotní péče (článek 3 Úmluvy).

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel byl v březnu 2011 na základě tzv. dublinského nařízení předán z Nizozemska do České republiky, kde požádal o azyl. Jelikož mu Ministerstvo vnitra nepovolilo vstup na území, obrátil se stěžovatel na soud, který rozhodnutí ministerstva zrušil a uložil mu zabývat se v dalším řízení otázkou, zda je stěžovatel z důvodu svého zdravotního stavu zranitelnou osobou, kterou nelze držet v přijímacím středisku v tranzitním prostoru letiště. Ministerstvo následně dospělo k závěru, že stěžovatelovo onemocnění – žloutenka typu C – je běžně léčitelnou chorobou, která v daný okamžik nevyžaduje specializovanou léčbu, a veškeré zdravotní péče, kterou stěžovatel potřebuje, se mu v přijímacím středisku dostává. Stěžovateli proto vstup na území opět nepovolilo. Městský soud toto rozhodnutí potvrdil. Nejvyšší správní soud později rozhodnutí městského soudu zrušil pro nedostatečné odůvodnění, stěžovatel byl však v té době již vpuštěn na území státu.

Ještě během svého pobytu v přijímacím středisku stěžovatel absolvoval řadu lékařských vyšetření, z nichž některá, zejména zpráva z počátku dubna 2011, poukazovala na vhodnost urychleného zahájení léčby, jež není v přijímacím středisku dostupná. Jiné lékařské zprávy později, koncem května 2011, konstatovaly, že stěžovatelův zdravotní stav je stabilizovaný a že původní závěry o možných vážných následcích pro zdraví stěžovatele, pakliže bude nadále držen v přijímacím středisku, které pro jeho onemocnění není uzpůsobené, byly činěny pro případ zhoršení stěžovatelova stavu, k němuž nedošlo. Stěžovateli byly předepsány léky a doporučena dieta. Počátkem června

2011 byl stěžovatel nicméně přemístěn do pobytového střediska na území státu, jelikož kontrolní vyšetření v Nemocnici v Motole prokázalo potřebu zahájení specializované léčby, která z kapacitních důvodů v této nemocnici nemohla být zajištěna a nemohla být realizována ani v přijímacím středisku na pražském letišti.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy

Stěžovatel namítal, že žádný soud, který se zabýval jeho žalobou proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, jímž mu nebyl povolen vstup na území, neměl pravomoc nařídit jeho propuštění z přijímacího střediska v tranzitním prostoru mezinárodního letiště.

Soud v prvé řadě konstatoval, že Ústavní soud může toliko zrušit určité zákonné ustanovení, avšak nemůže přijmout nové, kterým by došlo k rozšíření pravomoci správních soudů. Stěžovatel tedy nebyl povinen se na Ústavní soud před podáním stížnosti k Soudu obrátit. Dle Soudu též Ústavní soud nemůže být v kontextu projednávaného případu považován za soud nadaný pravomocí nařídit propuštění na svobodu ve smyslu čl. 5 odst. 4 Úmluvy, byť v kontextu vazebního rozhodování takovým soudem je (srov. *Smatana proti České republice*, č. 18642/04, rozsudek ze dne 27. září 2007). Zrušil-li by totiž Ústavní soud rozhodnutí správních soudů, neměly by tyto soudy, na rozdíl od soudů rozhodujících o vazbě, pravomoc rozhodnout o propuštění stěžovatele na svobodu, a nelze tedy mít za to, že případné rozhodnutí Ústavního soudu může vést nepřímo k propuštění na svobodu ve smyslu výše uvedených judikatury Soudu.

Soud dále poukázal na francouzské znění čl. 5 odst. 4 Úmluvy, z něhož, na rozdíl od znění anglického, jednoznačně plyne, že orgánem, který vydá rozhodnutí o propuštění, musí být soud a nestačí, že rozhodnutí bude v rámci soudního přezkumu nakonec vydáno správním orgánem. Soud též připomněl rozsudek *Benjamin a Wilson proti Spojenému království* (č. 28212/95, rozsudek ze dne 26. září 2002), ve kterém v kontextu rozhodování o propuštění vězňů, kteří byli odsouzeni k diskrečnímu trestu na doživotí, dovodil, že je v rozporu s čl. 5 odst. 4 Úmluvy, pakliže o propuštění na svobodu rozhoduje ministr vnitra, byť je vázán předchozím rozhodnutím soudu. Soud konečně poukázal na nutnost vzájemně souladného výkladu čl. 5 odst. 4 Úmluvy s čl. 5 odst. 3 Úmluvy, který vyžaduje, aby měl soudce v rámci rozhodování o vazbě pravomoc přímo nařídit propuštění na svobodu.

Jelikož tedy správní soudy mohou v řízení podle § 73 odst. 5 zákona o azylu toliko zrušit rozhodnutí Ministerstva vnitra a vrátit mu věc k dalšímu řízení, a nikoli

i nařídít propuštění na svobodu, došlo podle mínění Soudu k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy.

b) K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy

Stěžovatel dále namítal, že jeho zadržení v přijímacím středisku bylo nezákonné, jelikož byl zranitelnou osobou ve smyslu § 73 odst. 7 zákona o azylu, která nesmí být zadržena, a vzhledem k jeho nemoci bylo i nepřiměřené.

Soud připomněl, že článek 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy, které je na daný případ použitelný, nevyžaduje, aby zbavení svobody bylo nezbytné či přiměřené (srov. *Saadi proti Spojenému království*, č. 13229/03, rozsudek velkého senátu ze dne 29. ledna 2008). Jelikož v projednávaném případě nebyla dle Soudu rozhodnutí vnitrostátních soudů bezdůvodná ani svévolná, je tato námitka nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost.

c) K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy

Stěžovatel konečně namítal, že mu během jeho pobytu v přijímacím středisku nebyla poskytována adekvátní léčba jeho onemocnění (žloutenky typu C).

Soud konstatoval, že stěžovatel zahájil pouze řízení, jehož cílem bylo zajištění jeho vstupu na území, a nikoli poskytnutí náležité lékařské péče. Toto řízení tedy nebylo adekvátním prostředkem nápravy pro projednávanou námitku. Takovým prostředkem podle Soudu naopak byla žaloba proti nezákonnému zásahu podle § 82 a násl. soudního řádu správního, případně následná ústavní stížnost. Nejvyšší správní soud i Ústavní soud navíc mohly vydat předběžné opatření.

Námitku porušení článku 3 Úmluvy proto Soud prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

DŮCHODOVÝ SYSTÉM

Rozhodnutí ze dne 23. října 2012 ve věci č. 16861/08 – Šál proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stížnost týkající se odlišného věku odchodu do důchodu u žen a mužů v závislosti na počtu vychovaných dětí, vznesená na poli článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1, je nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost.

(i) Okolnosti případu

V říjnu 1975 byl stěžovateli svěřen do výchovy syn, o nějž se staral až do jeho zletilosti v roce 1987. V listopadu 2003 zamítla Česká správa sociálního zabezpečení žádost stěžovatele o starobní důchod z důvodu nedosažení důchodového věku s tím, že zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v tehdejší znění, neumožňoval snižování důchodového věku u mužů v závislosti na počtu vychovaných dětí. Stěžovatel se následně se svým nárokem neúspěšně obrátil na Krajský soud v Praze.

Na základě stěžovatelovy kasační stížnosti, opírající se o námitku diskriminačního charakteru použitého § 32 zákona o důchodovém pojištění, který stanovil rozdílný výpočet důchodového věku v závislosti na počtu vychovaných dětí u mužů a žen, Nejvyšší správní soud řízení přerušil a navrhl Ústavnímu soudu toto ustanovení zrušit. V říjnu 2007 však Ústavní soud tomuto návrhu nálezem zveřejněným pod č. 341/2007 Sb. nevyhověl. Nejvyšší správní soud v listopadu 2007 zamítl i stěžovatelovu kasační stížnost.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud předně odkázal na svůj rozsudek ve věci *Andrle proti České republice* (č. 6268/08, rozsudek ze dne 17. února 2011), ve kterém konstatoval, že právní úprava, podle které je v České republice snižován důchodový věk pouze ženám, byla původně konstruovaná jako jistá kompenzace za ztížené postavení žen ve společnosti, a sledovala tedy legitimní cíl. Připomněl rovněž, že Česká republika přijala progresivní opatření v rámci svého důchodového systému, který má nadále lépe odpovídat společenskému a demografickému vývoji. Vládu České republiky potom nebylo možné vinit z toho, že neučinila rychlejší kroky k úplnému sjednocení důchodového věku pro muže a ženy. Přístup zvolený v daném případě byl rozumně a objektivně odůvodněný a zůstane takovým až do doby, kdy s ohledem na společenský a ekonomický vývoj nebude třeba ve vztahu k ženám volit zvláštní přístup. Soud dále připomněl zásadu, podle které soulad odlišného zacházení výlučně na základě pohlaví s Úmluvou vyžaduje existenci velice závažných důvodů. Současně je však státům u přijímání obecných opatření v rámci dlouhodobější hospodářské a sociální politiky a zejména potom v rámci důchodového systému – co do výběru konkrétních opatření – obecně přiznáván široký prostor pro uvážení.

Soud neakceptoval argument stěžovatele, podle něhož je třeba projednávaný případ odlišit od případu *Andrle*, když, na rozdíl od stěžovatele v posledně jmenovaném případě, své dítě vychovával ještě za minulého režimu, a jeho postavení tak bylo srovnatelné se ženami, neboť se musel současně starat o svého syna a pracovat na plný úvazek. Zdůraznil, že relevantní právní úprava (zákon o důchodovém pojištění) byla přijata již v roce 1964, tedy před skutkovými okolnostmi případu a mnohem dříve, než Česká republika ratifikovala Úmluvu. Důchodový systém navíc vyžaduje určitou stabilitu a spolehlivost tak, aby jeho účastníkům umožnil celoživotní plánování rodiny a kariéry. Z tohoto důvodu Soud uznal, že veškeré změny důchodového systému musejí být prováděny postupně, opatrně a uměřeně tak, aby neohrozily sociální smír, předvídatelnost důchodového systému a právní jistotu.

V daném případě považoval Soud za podstatné, že v České republice probíhá důchodová reforma, v rámci níž dojde mimo jiné ke sjednocení a k celkovému

zvýšení důchodového věku u mužů a žen. Vzhledem k historickému kontextu rozdílného zacházení s muži a ženami a k probíhající důchodové reformě nelze nakonec žalovanému státu vytýkat ani to, že z daného mechanismu, kdy je důchodový věk snižován v závislosti na počtu vychovaných dětí pouze u žen, nezavedl možnost činit výjimky. Rozhodnutí státních orgánů, které odmítly stěžovateli přiznat starobní důchod dříve, než na to měl ze zákona nárok, tedy bylo v souladu s prostorem k uvážení, který stát v daném ohledu požívá, a stížnost je proto zjevně neopodstatněná.

RESTITUCE

Rozsudek ze dne 22. listopadu 2012 ve věcech č. 31933/08 a další - Čadek a ostatní proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že nebylo porušeno právo stěžovatelů na ochranu vlastnictví zaručené článkem 1 Protokolu č. 1.

(i) Okolnosti případu

Rozsudek se týká celkem deseti stížností podaných sedmi různými stěžovateli. Všichni stěžovatelé v určité době koupili od oprávněných osob nároky na vydání náhradního pozemku podle § 11 zákona o půdě (zákon č. 229/1991 Sb.).

Někteří stěžovatelé uzavřeli s Pozemkovým fondem České republiky v rámci tzv. zvláštního režimu v červnu 2005 smlouvy o převodu pozemků, kterými byly jejich nároky vypořádány. Pozemkový fond však po několika měsících úspěšně uplatnil návrhy na určení, že vlastníkem je stále Česká republika. Soudy vzaly za prokázané, že nedošlo k veřejné nabídce daných pozemků, a smlouvy tak byly uzavřeny neplatně.

V ostatních případech podali stěžovatelé v průběhu roku 2005 proti Pozemkovému fondu žaloby o uložení povinnosti vydat konkrétní pozemky. Ty však byly zamítnuty s odůvodněním, že právo stěžovatelů na vydání náhradního pozemku zaniklo k 31. prosinci 2005 v důsledku tzv. restituční tečky, zavedené zákonem č. 253/2003 Sb.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé se zejména cítili dotčeni na svém právu na ochranu vlastnictví (článek 1 Protokolu č. 1), neboť jejich majetkový nárok na vydání náhradních pozemků nakonec nedošel uspokojení.

Někteří stěžovatelé poukazovali zároveň na údajnou diskriminaci zavedenou nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 6/05 ze dne 13. prosince 2005, kterým byla příslušná zákonná ustanovení upravující restituční tečku prohlášena za protiústavní pouze ve vztahu k původním oprávněným osobám či jejich dědicům, nikoli však vůči osobám, kterým byly – jako v jejich případech – nároky na vydání náhradního pozemku

oprávněnými osobami postoupeny. Na poli článku 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) a článek 13 Úmluvy (práva na účinný vnitrostátní prostředek nápravy) také poukazovali na to, že jejich žaloby byly zamítnuty z důvodu prekluze nároku i přesto, že se na soudy obrátili ještě před uplynutím restituční tečky.

Pro případ úspěchu ve sporu stěžovatelé uplatnili nároky na spravedlivé zadostiučinění v celkové výši necelých 200 milionů korun (v této sumě však nejsou započítány nároky dvou stěžovatelských společností, neboť ty je přesně nevyčíslily).

a) K torzenému porušení článku 1 Protokolu č. 1

Soud předně prohlásil dvě ze stížností zčásti za nepřijatelné pro zjevnou neopodstatněnost, pokud jde o prohlášení smluv o vydání pozemků za neplatné. Konstatoval, že rozhodnutí soudů měla zákonný základ a byla přiměřená veřejnému zájmu na ochraně práv skutečných vlastníků. Další námitky nepřijatelnosti stížností vznesené vládou – námitka nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy a námitka absence podstatné újmy v případě jedné stěžovatelky – však byly zamítnuty.

Dále Soud uvedl, že zde sice došlo k zásahu do práv stěžovatelů, nicméně vzhledem k tomu, že i po tzv. restituční tečce měli nárok na finanční kompenzaci, nelze říci, že byli svého majetku zbaveni. Připustil dále, že předmětný zásah měl dostatečný zákonný základ a sledoval legitimní cíl ukončit restituční proces, byť na druhou stranu zpochybnil, že by tento cíl byl zvláště naléhavý, když dosavadní délka celého procesu byla na újmu spíše oprávněných osob než veřejného zájmu.

Co se týče přiměřenosti zásahu do práv stěžovatelů, Soud přihlédl zejména k tomu, že stěžovatelé z valné většiny nároky na náhradní pozemky zakoupili v první polovině roku 2005, tedy s vědomím, že k jejich uspokojení nebude zbývat více než několik měsíců. Skutečnost, že za nároky zaplatili více, než byla jejich nominální hodnota, byla tak jejich vlastním rizikem. Státu také nelze přičítat k tíži, že finanční kompenzace ve výši nominální hodnoty nároku vypočtené podle cen z roku 1991 může být výrazně nižší než hodnota náhradních pozemků, kterých se stěžovatelé později domáhali, neboť tento rozdíl je pouze výsledkem působení tržních sil.

Soud poté zvláště zhodnotil konkrétní okolnosti případů jednotlivých stěžovatelů, přičemž vždy dospěl k závěru, že vnitrostátní orgány nepřekročily široký prostor pro vlastní uvážení a nejednaly zjevně nerozumně, když ukončily možnost uspokojit předmětné restituční nároky prostřednictvím vydání náhradních pozemků.

Konstatoval proto, že k porušení článku 1 Protokolu č. 1 nedošlo.

b) K ostatním namítaným porušením Úmluvy

Co se týče námitky porušení zákazu diskriminace ve smyslu článku 14 Úmluvy, Soud podotkl, že odlišné

zacházení založené na způsobu nabytí restitučního nároku není důvodem, který by spadal pod uvedené ustanovení Úmluvy. Uplatněná námitka je proto zjevně neopodstatněná.

Soud zároveň konstatoval, že neshledává žádný náznak porušení článků 6 a 13 Úmluvy.

VĚZEŇSTVÍ

Rozhodnutí ze dne 23. října 2012 ve věci č. 55488/08 – Stepankiv proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stížnost vznesená na poli článku 3 Úmluvy v souvislosti s neposkytnutím bezplatné léčby závažného onemocnění během pobytu ve vazbě je nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel (Ruslan Yaremchuk, v době podání stížnosti Ruslan Pazana a později Ruslan Stepankiv) je ukrajinským státním příslušníkem. V únoru 2007 byl zadržen Policií České republiky a následně rozhodnutím Okresního soudu v Táboře umístěn do vazby. Byla mu diagnostikována infekce virem HIV ve stádiu B3 a doporučena antiretrovirální terapie. Tato mu byla bezplatně poskytována pouze do července 2007, přičemž její další pokračování bylo podmíněno přímou úhradou nákladů ze strany stěžovatele.

Stěžovatel si poté na absenci doporučené léčby opakovaně stěžoval u vězeňské služby a státního zastupitelství, nicméně jeho námitky byly vždy odmítnuty s odůvodněním, že v jeho případě se jedná o onemocnění, které je neléčitelné, přičemž léky, jejichž zajištění se domáhal, pouze zpomalují a oddalují průběh případného onemocnění AIDS. Jako nepracující a zdravotně nepojištěný cizinec, s jehož mateřskou zemí nemá Česká republika mezinárodní dohodu o poskytování lékařské péče a její úhradě, si byl stěžovatel ve smyslu příslušných zákonných ustanovení (zejména § 30 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, a § 18 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby) povinen hradit předmětnou léčbu sám.

V dubnu a září 2008 stěžovatel napadl prostřednictvím ústavních stížností usnesení Vrchního soudu v Praze z března a července 2008, kterými byly zamítnuty jeho stížnosti proti rozhodnutím nižších soudů o trvání vazby. Ústavní soud usneseními z června a listopadu 2008 obě ústavní stížnosti odmítl.

Rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích z února 2009 byl stěžovatel nakonec mj. odsouzen k trestu osmi a půl roku odnětí svobody a k trestu vyhoštění. Od trestu odnětí svobody bylo následně upuštěno a v listopadu 2009 byl stěžovatel vyhoštěn na Ukrajinu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel namítal zejména porušení článku 3 Úmluvy v souvislosti s tím, že mu nebyla navzdory doporučením lékařů poskytnuta léčba jeho závažného onemocnění, čímž měl být vystaven nelidskému a ponižujícímu zacházení.

Soud vyhověl námitce vlády, podle níž stěžovatel nevyužil ústavní stížnosti proti opatření nebo jinému zásahu do základních práv ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Připomněl, že v případech týkajících se České republiky v souvislosti s požadavkem vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy v obecné rovině vyžaduje, aby stěžovatelé využili ústavní stížnosti, pakliže závažné skutečnosti nepoukazují na neúčinnost takového prostředku nápravy v konkrétním případě. Stěžovatel, který napadal soudní rozhodnutí týkající se trvání vazby, se však u Ústavního soudu domáhal toliko propuštění na svobodu. Ačkoliv se se svými námitkami týkajícími se neadekvátnosti zdravotní péče opakovaně obracel na vězeňskou službu i na státní zastupitelství, jejich rozhodnutí již nenapadl prostřednictvím ústavní stížnosti proti zásahu do jeho základních práv a neumožnil, aby byla jeho věc řešena již na vnitrostátní úrovni.

S odvoláním na subsidiární charakter kontrolního mechanismu Úmluvy proto Soud stížnost prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

ZDRAVOTNICTVÍ

Rozsudek ze dne 18. října 2012 ve věci č. 37679/08 – Bureš proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že bylo porušeno právo stěžovatele nebýt podroben mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení zaručené článkem 3 Úmluvy, a přiznal mu zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu ve výši 20 000 eur.

(i) Okolnosti případu

V únoru 2007 se stěžovatel předávkoval lékem, který užíval k léčbě svého duševního onemocnění, a ve večerních hodinách se vydal nakupovat pouze ve svetr, bez kalhot a spodního prádla. Přivolaná hlídka policie usoudila, že je stěžovatel pod vlivem drog, a proto ho nechala převést na záchytnou stanici. Zde byl ihned po přijetí z důvodu neklidu na dvě hodiny přikurtován k lůžku. V průběhu noci byl z důvodu údajné agresivity vůči personálu stanice přikurtován ještě dvakrát. Druhý den ráno byl stěžovatel vyšetřen lékařem, který shledal, že ovlivnění neznámou psychoaktivní látkou nadále trvá, stěžovatel jeví známky duševní choroby a je nebezpečný sobě i svému okolí. Stěžovatel byl proto předán do psychiatrické léčebny, kde byl po dobu dvou měsíců nedobrovolně hospitalizován.

Městský soud v Brně v řízení o přípustnosti převzetí do ústavu zdravotnické péče v únoru 2007 rozhodl, že umístění stěžovatele do psychiatrické léčebny bylo zákonné. Stěžovatel nicméně nebyl vyslechnut a soudem jmenovaná advokátka zůstala v řízení před městským soudem zcela pasivní, jelikož jí rozhodnutí o jmenování zástupcem bylo doručeno současně s rozhodnutím o přípustnosti převzetí a ani následně ve věci nevykonala žádný úkon. Po svém propuštění v červenci 2007 podal stěžovatel s pomocí nevládní organizace odvolání proti rozhodnutí městského soudu spolu s návrhem na prominutí zmeškání lhůty. Městský soud zmeškání lhůty promínil, Krajský soud v Brně nicméně řízení v říjnu 2007 zastavil, jelikož stěžovatel již nebyl hospitalizován. Stěžovatel podal proti rozhodnutí městského soudu z února 2007, kterým bylo schváleno jeho nedobrovolné přijetí do psychiatrické léčebny, též žalobu pro zmatečnost, v níž tvrdil, že mu bylo z důvodu zcela neúčinného zastoupení upřeno právo účastnit se řízení. Soudy jeho žalobu zamítly. Proti rozhodnutí krajského soudu z října 2007, kterým bylo zastaveno řízení o přípustnosti převzetí do psychiatrické léčebny, stěžovatel podal ústavní stížnost. Ústavní soud ji v březnu 2008 odmítl pro nevyčerpání všech prostředků nápravy, konkrétně žaloby pro zmatečnost.

V červnu 2007 stěžovatel podal trestní oznámení ohledně omezovacího opatření, kterému byl podroben na záchytné stanici. Policie vyslechla jeho, oba ošetřovatele, kteří stěžovatele přikurtovali, a další zdravotnický personál, který měl danou noc na stanici službu. Dále zadala vypracování znaleckého posudku na zranění, která stěžovatel utrpěl. Znalec konstatoval, že v důsledku komprese nervů a cév stěžovatel utrpěl oboustrannou těžkou parézu loketních nervů, která má dlouhodobé, avšak nikoli trvalé následky. V prosinci 2007 policie věc odložila s tím, že se trestný čin nestal, jelikož za zranění je částečně odpovědný i stěžovatel a převedším nelze určit rozsah zavinění jednotlivých podezřelých. V únoru 2008 městské státní zastupitelství zamítlo stěžovatelovu stížnost, když dospělo k závěru, že stěžovatelovo přikurtování bylo provedeno v souladu s právními předpisy a stěžovatel byl navíc pravidelně každých 20 minut kontrolován. Stěžovatel se následně obrátil na Ústavní soud, který však jeho stížnost pro zjevnou neopodstatněnost v říjnu 2008 odmítl.

Stěžovatel v prosinci 2008 podal proti psychiatrické léčebně žalobu na ochranu osobnosti, kterou v lednu 2012 Krajský soud v Brně zamítl.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K torzenému porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní složce

Soud v první řadě konstatoval, že personál záchytné stanice vykonává státní moc zadržovat osoby, a jelikož se stát nemůže zbavit své odpovědnosti tím, že ji deleguje na jiného, je z hlediska Úmluvy za jeho počínání

přímo odpovědný. Dále Soud uvedl, že použití omezovacích opatření není léčebným postupem, ale užitím síly. V daném kontextu je tedy stát povinen hájitelné tvrzení, že takové užití síly nebylo nezbytně nutné z důvodu předchozího jednání stěžovatele, vyšetřit prostředky trestního práva. Stěžovatel proto nebyl před podáním stížnosti k Soudu povinen podat občanskoprávní žalobu a Soud nemusí vyčkat, jak o ní vnitrostátní soudy rozhodnou.

Soud dále dovedl, že s ohledem na stěžovatelovo zranitelné postavení (duševní porucha a stav intoxikace), způsob provedení omezujícího opatření (jeho okamžité aplikování přesto, že byl stěžovatel při převozu a příjmu do nemocnice klidný) a vážné zdravotní následky, které pro něj mělo, vyvolalo toto opatření u stěžovatele nepochybně velkou tíseň a fyzické útrapy, a proto je na projednávaný případ článek 3 Úmluvy použitelný.

Při posouzení souladu postupu zdravotnického personálu záchytné stanice s článkem 3 Úmluvy Soud připomněl, že použití omezovacích prostředků je závažným opatřením, které musí být vždy vedeno s cílem zabránit bezprostřední újmě pacienta nebo jeho okolí a musí být tomuto cíli přiměřené. V projednávaném případě byl stěžovatel po příjmu na záchytnou stanici přikurtován jen z důvodu tvrzeného neklidu, a to jako běžné rutinní opatření, aniž byly vyzkoušeny jakékoli jiné metody jeho uklidnění. Takový postup je podle Soudu zcela nepřijatelný. Ačkoli agresivita vůči personálu je legitimním důvodem pro užití omezovacích opatření, Soud v projednávaném případě neshledal, že by tvrzená agresivita stěžovatele v průběhu noci byla dostatečně prokázána. Reakce, kdy se stěžovatel bránil přikurtování, které nebylo vyvoláno předchozím jednáním dané osoby, byla přirozená a nelze jí kurtování odůvodnit. Soud proto uzavřel, že použití kurtů vůči stěžovateli nebylo ani nezbytné, ani přiměřené.

Dále Soud připomněl, že přikurtované osoby musejí být bedlivě sledovány. V projednávaném případě se tak nestalo. Toto flagrantní porušení povinnosti chránit zdraví osob zbavených svobody bylo navíc jedním z důvodů stěžovatelova vážného zranění.

Závěrem Soud konstatoval, že personál záchytné stanice nevedl řádné záznamy o průběhu užití omezovacího opatření, a to v rozporu s evropskými i vnitrostátními normami. Toto pochybení navíc negativně ovlivnilo možnost řádného prokázání skutkových okolností v rámci trestního řízení.

Soud ze všech výše uvedených důvodů dospěl k závěru, že došlo k porušení hmotněprávní složky článku 3 Úmluvy.

b) K torzenému porušení článku 3 Úmluvy v jeho procesní složce

Soud dále posuzoval, zda vyšetřování daného případu vyhovělo požadavkům na adekvátnost, rychlost, veřejnost a nezávislost.

Ohledně včasnosti a rychlosti vyšetřování Soud konstatoval, že psychiatrická léčebna není státním orgánem, který je oprávněn zahájit vyšetřování, proto je rozhodným okamžikem pro posouzení včasnosti a rychlosti reakce státních orgánů až podání trestního oznámení, nikoli již samotná stížnost personálu léčebny. Poté, co se stěžovatel obrátil na policii, byla věc dle Soudu prověřována rychle (policie rozhodla ve lhůtě šesti měsíců) a bez průtahů.

Vyšetřování též bylo nezávislé a naplnilo i požadavek na veřejnost; stěžovatel měl přístup k vyšetřovacímu spisu, mohl podat stížnost proti postupu policejního orgánu, ve které mohl napadnout věrohodnost jakéhokoli důkazu provedeného policií i navrhnout provedení dalších důkazů. Stěžovatel tedy byl do řízení zapojen v míře, která byla dostatečná pro řádné zajištění jeho zájmů, a nebylo proto nezbytné, aby byl též přítomen výslechu svědků a podezřelých.

Vyšetřování nicméně nedostalo požadavku na adekvátnost, poněvadž nebylo dostatečně důkladné. Jelikož byl stěžovatel podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení, není závěr státní zástupkyně, že použití kurtů bylo v souladu s právními předpisy, slučitelný s povinností státu zajistit účinnou ochranu před špatným zacházením porušujícím článek 3 Úmluvy. Závěr státní zástupkyně, že byl stěžovatel při příjmu na zachytnou stanici agresivní, navíc dle Soudu postrádá jakoukoli oporu ve spise. Stejně tak Soud označil za zarážející, že státní zástupkyně uvedla, že stěžovatel byl pravidelně po 20 minutách kontrolován, a tento svůj závěr, který je v rozporu s předchozími závěry policejního orgánu učiněnými na základě stejných důkazů, nijak neodůvodnila.

Soud proto konstatoval, že došlo i k porušení procesní složky článku 3 Úmluvy.

c) K torzenému porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy

Stěžovatel dále namítal, že jeho nedobrovolná hospitalizace v psychiatrické léčebně v řadě aspektů porušila jeho právo na svobodu.

Soud připomněl, že v mnoha předchozích případech shledal porušení práva na přístup k soudu, pakliže Ústavní soud vyložil procesní pravidla pro podání ústavní stížnosti nepředvídatelným způsobem či postupoval s nadměrným formalismem. V projednávaném případě však Soud dospěl k závěru, že v rozhodnou dobu již byla judikatura Ústavního soudu ohledně nutnosti podat v obdobných případech nejprve žalobu pro zmatečnost ustálená, a proto byla pro stěžovatele předvídatelná.

Jelikož tedy stěžovatel nepodal ústavní stížnost v souladu s procesními požadavky, které nebyly použity svévolně, nepředvídatelně nebo nadměrně formálně, nevyčerpal řádně vnitrostátní prostředky nápravy, a jeho stížnost je proto nepřijatelná.

d) K torzenému porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy

Stěžovatel konečně namítal, že neproběhlo žádné řádné soudní řízení, v němž by byla přezkoumána zákonnost jeho nedobrovolné hospitalizace.

Soud s odkazem na svou předchozí judikaturu připomněl, že námitku nedodržení procesních záruk v řízení podle čl. 5 odst. 4 Úmluvy je třeba nejprve řádně uplatnit u Ústavního soudu. V projednávaném případě se však stěžovatel z výše uvedených důvodů na Ústavní soud neobrátil řádně, proto je jeho námitka nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Rozsudek ze dne 22. listopadu 2012 ve věci č. 23419/07 – Sýkora proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že bylo porušeno právo stěžovatele na svobodu a osobní bezpečnost zaručené čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy a právo na respektování soukromého a rodinného života zaručené článkem 8 Úmluvy, a přiznal mu zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu ve výši 20 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel byl v letech 2000 a 2005 opakovaně zbaven způsobilosti k právním úkonům Městským soudem v Brně. Poprvé soud vyšel především z posudku znalkyně, která v roce 1998 dospěla k závěru, že stěžovatel trpí paranoidní schizofrenií, a doporučila, aby stěžovatel, který byl v řízení formálně zastoupen zaměstnancem soudu jako opatrovníkem, nebyl na jednání soudu předvolán a nebyl mu ani doručován rozsudek. Když se stěžovatel o jeho existenci dozvěděl, podal odvolání, na základě kterého byl rozsudek v srpnu 2001 zrušen Krajským soudem v Brně.

V listopadu 2004 však městský soud znovu rozhodl o zbavení způsobilosti; opřel se sice o nový znalecký posudek téže znalkyně, ten však v zásadě vycházel z posudku předchozího, neboť stěžovatel odmítl podrobit se vyšetření. Znalkyně také uvedla, že předvolání stěžovatele k soudu by nebylo vhodné, neboť nechápe smysl soudního řízení, a podobně by proto nemělo význam doručovat mu rozsudek. Stěžovatel se v červenci 2006 odvolal a v říjnu téhož roku Krajský soud v Brně rozsudek zrušil a nařídil vypracování nového znaleckého posudku.

Konečně v září 2007 Městský soud v Brně rozhodl, že není namístě zbavit stěžovatele způsobilosti k právním úkonům, i když je duševně nemocný. Celkem tak byl stěžovatel zbaven způsobilosti po dobu dvou a půl roku.

V roce 2008 Ministerstvo spravedlnosti uznalo, že délka řízení o zbavení způsobilosti byla nepřiměřená a že nedoručením rozsudků byla porušena procesní práva stěžovatele. Za první pochybení mu přiznalo zadostiučinění ve výši 102 000 Kč, v případě druhého uvedlo,

že samo konstatování porušení je dostatečným zadostiučiněním.

V listopadu 2005 byl navíc stěžovatel po verbální hádce se svou partnerkou proti své vůli převezen do brněnské psychiatrické léčebny, kde byl hospitalizován celkem 20 dní. V průběhu hospitalizace mu byly proti jeho vůli aplikovány léky. Léčebna oznámila nedobrovolnou hospitalizaci stěžovatele Městskému soudu v Brně, který však řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotní péče nezahájil, neboť s hospitalizací vyslovil souhlas opatrovník stěžovatele (město Brno). Ústavní soud, na který se stěžovatel obrátil, odmítl jeho ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy

Soud v souladu se svou dosavadní judikaturou uvedl, že i když s hospitalizací stěžovatele vyslovil souhlas jeho opatrovník, jde o zbavení svobody ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Takové zbavení svobody je však přípustné kromě jiných pouze za podmínky, že je v souladu s vnitrostátním právem, což bylo v daném případě splněno, a že je doprovázeno dostatečnými zárukami proti svévoli. Tak tomu však v případě stěžovatele nebylo, neboť ten neměl k dispozici žádný procesní prostředek, na základě kterého by mohl sám nechat přezkoumat zákonnost své hospitalizace za situace, kdy byl zbaven způsobilosti k právním úkonům a kdy se zbavením svobody vyjádřil souhlas jeho opatrovník.

b) K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy

Z víceméně obdobných důvodů dospěl následně Soud k závěru, že absence možnosti podat návrh na zahájení řízení, v němž by byla přezkoumána zákonnost zbavení svobody stěžovatele v psychiatrické léčebně, znamená také porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy, který právo podat takový návrh zakotvuje.

c) K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy

Soud se konečně zabýval tím, zda nebylo porušeno právo stěžovatele na respektování soukromého a ro-

dinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Námitku v tom směru, že toto ustanovení mělo být porušeno tím, že stěžovateli byly proti jeho vůli aplikovány léky, Soud odmítl pro nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy s odůvodněním, že stěžovatel se měl domáhat odškodnění na léčebně.

Pokud jde o námitku porušení článku 8 v souvislosti se zbavením stěžovatele jeho způsobilosti k právním úkonům, Soud předně podotkl, že zadostiučinění ve formě konstatování porušení procesních práv, kterého se stěžovateli od Ministerstva spravedlnosti dostalo, není dostatečnou nápravou, neboť jednak nedoručení rozsudků soudů je pouze jedním aspektem námitky stěžovatele, jednak zbavení způsobilosti je příliš závažným zásahem do práv na to, aby pouhé konstatování mohlo být považováno za adekvátní kompenzaci. Soud uvedl, že se nemusí zabývat tím, zda zásah do práva stěžovatele byl zákonný a zda sledoval legitimní cíl, jelikož byl v každém případě nepřiměřený. V této souvislosti především podotkl, že soudy nikdy nenavázaly přímý kontakt se stěžovatelem, kterého na jednání nepředvolávaly. Se stěžovatelem se nesetkal ani žádný z jeho opatrovníků pro řízení před soudem a těchto řízení se vůbec účastnili pouze formálně. I když Soud připustil, že za určitých okolností může být vhodné nedoručit rozsudek o zbavení způsobilosti dotčené osobě, nebyl to případ stěžovatele. Konečně, Soud upozornil také na to, že duševní choroba podléhá zpravidla určitému vývoji, proto není možné rozhodnutí o zbavení způsobilosti založit na posudku vypracovaném před několika lety. Skutečnost, že dotčená osoba odmítala se znalcem spolupracovat, není sama o sobě dostatečným ospravedlněním pro takový postup.

Soud tak dospěl k závěru, že byl porušen článek 8 Úmluvy, neboť rozhodnutí o zbavení stěžovatele způsobilosti k právním úkonům byla založena na nedostatečných důkazech a řízení samotná trpěla vážnými nedostatky.

ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI TŘETÍM STÁTŮM

ADVOKACIE

Rozsudek ze dne 6. prosince 2012 ve věci č. 12323/11 – Michaud proti Francii

Senát bývalé páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že uložením povinnosti advokátům informovat o podezření týkající se praní špinavých peněz ze strany jejich klientů nedošlo k porušení práva stěžovatele, advokáta, na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel, Patrick Michaud, francouzský občan, je členem advokátní komory v Paříži a rady advokátní komory.

Od roku 1991 Evropská unie přijala několik směrnic (naposledy směrnicí 2005/60/ES), které se snažily zabránit, aby byl finanční systém využíván pro praní špinavých peněz; tyto směrnice byly transponovány do francouzského práva. To vedlo mj. ke stanovení povinnosti advokátů oznámit možná podezření v této oblasti týkající se jejich klientů, pokud v souvislosti se svými profesionálními aktivitami pomáhali klientům v přípravě nebo provádění transakcí v určitých zákony definovaných operacích, účastnili se finančních nebo majetkových transakcí nebo jednali jako správci. Nepodléhali této povinnosti, pokud se sporná aktivita vztahovala k soudnímu řízení nebo pokud obecně poskytovali právní pomoc. Pokud to bylo potřebné, jsou povinni předložit své zprávy předsedovi Státní rady (*Conseil d'État*) nebo předsedovi příslušné advokátní komory, kteří je dále postoupí ústřednímu kontrolnímu orgánu.

V červenci 2007 přijala národní rada advokátní komory rozhodnutí přijmout stavovský předpis, který zopakoval výše uloženou povinnost. Nevyhovění tomuto požadavku vystavuje advokáty disciplinární sankci. V říjnu 2007 stěžovatel požádal Státní radu o zrušení tohoto rozhodnutí s argumentem, že zasahuje do svobody vykonávat profesi advokáta a do pravidel, která se k ní vztahují. Také tvrdil, že došlo k porušení povinnosti ochrany důvěrnosti informací a důvěrnosti vztahu advokát – klient, které jsou chráněny článkem 8 Úmluvy. Kromě toho požadoval, aby Státní rada podala předběžnou otázku k Soudnímu dvoru EU (SD EU), aby rozhodl, zda povinnost „oznámit podezření“ je slučitelná s článkem 6 Smlouvy o Evropské unii a článkem 8 Úmluvy.

V červenci 2012 Státní rada rozsudkem zamítla žádost stěžovatele a odmítla podat předběžnou otázku k SD EU. Ve vztahu k článku 8 Úmluvy rozhodla, že infor-

mace, které dostali advokáti během soudního řízení nebo obecně při poskytování právní pomoci, nepatřily do rozsahu povinnosti oznámit podezření a nezasáhly nepřiměřeně do ochrany důvěrnosti informací.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 8 Úmluvy

Soud připomněl, že článku 8 Úmluvy zaručuje mj. každému právo na respektování korespondence a chrání důvěrnost všech výměn informací, kterých se jednotlivci účastní za účelem komunikace. Povinnost advokáta předložit ústřednímu orgánu informace shromážděné v rámci výměny informací s jejich klienty tedy představuje zásah do jejich práva na respektování korespondence. Představuje také zásah do jejich práva na respektování soukromého života, do kterého náleží jak činnosti profesionální, tak obchodní povahy. Soud dále uvedl, že napadený zásah byl „stanoven zákonem“ ve smyslu článku 8 Úmluvy a sledoval legitimní cíl ochrany veřejného pořádku a předcházení trestné činnosti.

Ohledně nezbytnosti daného zásahu v demokratické společnosti Soud musel v první řadě vyřešit otázku, zda se v projednávaném případě uplatní domněnka srovnatelné ochrany základních práv, která platí ve vztahu k Evropské unii.

Soud připomněl, že státy zůstávají podle Úmluvy zodpovědné za opatření podniknutá při plnění mezinárodních závazků včetně povinností vznikajících z jejich členství v mezinárodní organizaci, na kterou přenesli část své suverenity. Opatření podniknutá ke splnění takových závazků musí být považována za ospravedlnitelná, pakliže příslušná organizace chrání základní práva způsobem odpovídajícím přinejmenším tomu, který stanoví Úmluva. Je-li tomu tak, pak v případě, že stát toliko implementoval právní závazky plynoucí z členství v organizaci, platí předpoklad, že se stát neodchýlil od požadavků Úmluvy. Jak bylo řečeno výše, ochrana základních práv poskytovaná Evropskou unií je dle Soudu v zásadě srovnatelná s ochranou v systému podle Úmluvy (srov. *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irsku*, č. 45036/98, rozsudek velkého senátu ze dne 30. června 2005).

Soud však poznamenal, že projednávaný případ se od případu *Bosphorus* liší, jelikož na rozdíl od tohoto případu SD EU dosud neměl příležitost posuzovat otázku týkající se základních práv, o kterých je rozhodováno v projednávané věci. Státní rada odmítla položit předběžnou otázku a daná otázka nebyla přezkoumána SD EU ani v jiném případě. V projednávané věci tedy Státní rada rozhodovala předtím, než relevantní

Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věci č. 43932/08 – Joanna Szulc proti Polsku

mezinárodní mechanismus dohlížející nad základními právy – v zásadě ekvivalentní tomu podle Úmluvy – mohl prokázat svůj plný potenciál a věc posoudit. Presumpce srovnatelného standardu ochrany se proto neuplatní a Soud musí sám posoudit, zda namítaný zásah byl v demokratické společnosti nezbytný.

Soud připomněl, že článek 8 Úmluvy poskytuje zesílenou ochranu výměny informací mezi advokáty a jejich klienty. Advokáti totiž v demokratické společnosti vykonávají zásadní úlohu, obhajobu stran sporu v soudním řízení, kterou by nebyli schopni zajistit, pokud by nemohli zaručit důvěrnost výměny informací. Na této důvěře mezi advokátem a jeho klientem závisí mj. i naplnění práva na spravedlivý proces a zejména právo obviněného neobviňovat sebe sama. Tato zásada důvěrnosti nicméně není nedotknutelná. V projednávané věci je ji třeba poměřit důležitostí boje proti praní špinavých peněz.

Dle Soudu jsou při posuzování přiměřenosti v dané věci důležité dva prvky. V první řadě, jak uvedla i Státní rada, advokáti podléhali povinnosti oznámit podezření, pouze pokud se účastnili jménem svých klientů finančních nebo majetkových transakcí týkajících se určitých výslovně stanovených operací. Povinnost oznámit podezření se tedy týkala pouze aktivit, které se netýkaly role obhajoby svěřené advokátům a podobaly se aktivitám prováděných i jinými profesionálními pracovníky. Navíc právní úprava konkretizovala, že advokáti nepodléhali této povinnosti, pokud se sporná aktivita týkala soudního řízení nebo pokud obecně poskytovali právní pomoc. Povinnost oznámit podezření tedy nezasahovala do samotné podstaty role obhajoby, která byla základem pro povinnost ochrany důvěrných informací.

V druhé řadě, právní úprava zavedla filtr, který chránil důvěrnost informací: advokáti nemuseli předkládat zprávy přímo ústřednímu kontrolnímu orgánu, ale mohli využít prostřednictvím předsedy Státní rady či předsedy advokátní komory. Lze se domnívat, že na této úrovni, pokud byla informace sdílena s profesionálem, na kterého se vztahovala stejná pravidla jednání a který byl volen svými kolegy, nebyla porušena ochrana důvěrnosti informací. Prezident příslušné komory sdělil podezření ústřednímu státnímu orgánu až poté, co se ujistil, že podmínky stanovené zákonem byly splněny.

S ohledem na výše řečené proto Soud uzavřel, že povinnost oznámit podezření nepředstavovala nepřiměřený zásah do ochrany důvěrnosti informací vztahující se na advokáty. K porušení článku 8 Úmluvy tedy nedošlo.

Senát čtvrté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že tím, že stěžovatelce byly zpřístupněny všechny dokumenty bývalých bezpečnostních složek, pomocí kterých by mohla zpochybnit její označení za tajnou informátorku těchto složek, až po 10 letech, došlo k porušení jejího práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy. Soud stěžovatelce přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 5 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelka se u polského Ústavu národní paměti domáhala možnosti nahlédnout do spisů týkajících se její osoby a opakovaných snah státní bezpečnosti získat ji pro spolupráci s komunistickým režimem. V únoru 2001 podala na Ústav národní paměti žádost, která byla zamítnuta s odůvodněním, že není poškozenou stranou, které primárně zákon nahlédnutí do dokumentů umožňuje.

Ústavní soud v říjnu 2005 rozhodl, že právo nahlédnout do spisů by měla mít po splnění vymezených podmínek nejenom poškozená strana, ale také každá dotčená osoba. S odkazem na uvedené rozhodnutí stěžovatelka opětovně žádala o plný přístup k dokumentům týkajících se její osoby, přístup k části dokumentů jí však byl, navzdory rozhodnutí Ústavního soudu, odepřen.

V roce 2007 novela zákona o přístupu k daným informacím změnila režim a odepřela možnost nahlédnutí do spisů tajným informátorům a spolupracovníkům státní bezpečnosti. I když byla tato ustanovení označená Ústavním soudem jako protiústavní, další žádosti stěžovatelky byly zamítnuty s odůvodněním její spolupráce se státní bezpečností.

V roce 2010 Ústavní soud podobně zamítnutí žádosti o nahlédnutí do dokumentů shledal protiústavním a na základě tohoto rozsudku polský Nejvyšší správní soud zrušil rozhodnutí Ústavu národní paměti.

V srpnu 2011 tak stěžovatelka konečně získala možnost nahlédnout do všech dokumentů týkajících se její osoby.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 8 Úmluvy

Stěžovatelka namítala, že tím, že jí byl na víc než 10 let odepřen přístup k dokumentům bývalých bezpečnostních služeb týkajících se její osoby, došlo k porušení jejího práva na respektování soukromého a rodinného života (článek 8 Úmluvy). Dále namítala, že státní orgány umožnily únik seznamu lidí, kteří byli vedeni ve složkách státní bezpečnosti, a nedostatečně

informovaly veřejnost, že ve skutečnosti se státní bezpečnosti spolupracovat nemuseli.

Soud zdůraznil, že stát má v obdobných případech povinnost zajistit účinné a dostupné řízení ve vztahu k orgánu vykonávajícímu správu dokumentů. Řízení by mělo zajistit dotčené osobě zpřístupnění všech relevantních informací umožňujících účinnou obranu proti jakýmkoliv mylným informacím týkajícím se její osoby, v daném kontextu zejména spolupráce s bezpečnostními složkami během minulého režimu (srov. zejm. *Jarnea proti Rumunsku*, č. 41838/05, rozsudek ze dne 19. července 2011, a *Matyjek proti Polsku*, č. 38184/03, rozsudek ze dne 24. dubna 2007).

Soud poznamenal, že systém, ve kterém disponuje spisy bývalých bezpečnostních služeb státní orgán s výlučnou a nepřezkoumatelnou pravomocí označit osobu jako spolupracovníka státní bezpečnosti, představuje pro pověst dotčené osoby zřejmé riziko. Polský Ústavní soud upozornil též na riziko svévole praxe Ústavu označovat za spolupracovníky podle kritérií užívaných bývalými bezpečnostními složkami. Nesmí být též zapomínáno, že v archivech jsou obsaženy informace, které byly mnohdy získány nezákonně. Navíc, zkušenosti postkomunistických zemí ukazují, že informace obsažené v archivech mohou být zneužívány pro politické či jiné cíle.

V projednávaném případě byl stěžovatelce plný přístup k informacím poskytnut po až po mnoha žádostech a uplynutí 10 let. Takovou dobu dle Soudu nelze považovat za přiměřenou. Zákonodárce navíc příslušná rozhodnutí Ústavního soudu v dané problematice ne vždy plně naplnil. To samé je možné uvést pro Ústav národní paměti. Stát tedy nedostal svým pozitivním závazkům zajistit stěžovatelce účinný a přístupný postup, kterým by se mohla domoci zpřístupnění všech relevantních informací, které by jí umožnily zpochybnit její označení bývalými bezpečnostními složkami jako tajnou informátorku. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

Zbývající námitku stěžovatelky týkající se zveřejnění seznamu osob, které spolupracovaly se státní bezpečností, Soud prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, jelikož stěžovatelka na vnitrostátní úrovni nezahájila žádné řízení, v němž by namítala odpovědnost státu za daný únik informací.

OCHRANA SVĚDKŮ

Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věci č. 7678/09 – Van Colle proti Spojenému království

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně konstatoval, že v případě vraždy syna stěžovatelů policie neselhala v povinnosti chránit ho v situaci, kdy mu jako svědkovi v trestním řízení týkajícím se krádeže vyhrožoval bývalý zaměstnanec. K porušení práva na život (člá-

nek 2 Úmluvy) a práva na respektování soukromého a rodinného života (článek 8 Úmluvy) stěžovatelů tak nedošlo.

(i) Okolnosti případu

Manželé Van Collovi, britští státní příslušníci, podali stížnost týkající se vraždy jejich syna Gilese z roku 2000. Giles Van Colle, pracující jako optometrista, v září 1999 zaměstnal pana Broughama, vystupujícího pod cizím jménem. Pan Brougham byl v minulosti opakovaně trestaný a i panu Van Collovi odcizil optometristický materiál, což bylo nahlášeno na policii. V roce 2000 bylo proti panu Broughamovi zahájeno trestní řízení, ve kterém měl svědčit i Giles Van Colle. Pan Brougham se po zahájení řízení snažil uplatit poškozene, aby nesvědčili, přičemž v říjnu 2000 telefonoval i panu Van Collovi a vyhrožoval mu. Pan Van Colle vyhrůžku nahlásil na policii, konkrétně policejnímu detektivovi Ridleyemu. Telefonické výhrůžce předcházel požár v automobilu pana Van Colla, jehož úmyslnost byla prokázána později v listopadu téhož roku. Výhrůžný telefonát se opakoval dne 9. listopadu 2000, načež Giles Van Colle opět kontaktoval detektiva Ridleyho. Odpoledne 22. listopadu 2000 si detektiv Ridley sjednal na následující den s panem Van Collem schůzku. Ten samý den večer byl ale Giles Van Colle při odchodu z práce Broughamem zavražděn. V roce 2003 Policejní disciplinární komise (*The Police Disciplinary Panel*) uznala detektiva Ridleyho vinným z nedbalého výkonu povinností v případě zastrasování pana Van Colla. Stěžovatelé následně soudní cestou vymáhali odškodnění za porušení článků 2 a 8 Úmluvy. Vrchní soud jejich žádost shledal odůvodněnou a za použití testu z případu *Osman proti Spojenému království* (č. 23452/94, rozsudek ze dne 28. října 1998) konstatoval porušení obou deklarovaných práv a odškodnění stěžovatelům přiznal. Odvolací soud potvrdil porušení práva na život, ne však porušení článku 8 Úmluvy a odškodnění snížil. Sněmovna lordů (*House of Lords*) ale dospěla k závěru, že podmínky plynoucí z testu Osman naplněny nebyly a porušení předmětných práv nekonstatovala.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K tvrzenému porušení článku 2 Úmluvy

Stěžovatelé namítali, že státní orgány selhaly při plnění pozitivních závazků chránit jejich syna. Skutkové okolnosti poukazovaly na eskalaci situace, včetně přímých výhrůžek smrti představujících ohrožení života syna, jako osoby ve zranitelném postavení, neboť svědčil v trestním řízení. Navzdory těmto okolnostem policie nepřijala potřebná ochranná opatření. Soud nejprve posuzoval přijatelnost stížnosti zpochybněné vládou, konstatoval ale, že blízcí členové rodiny můžou být považováni za nepřímé oběti porušení článku 2 Úmluvy. Dále Soud připomněl, že k závěru o porušení pozitivních závazků plynoucích

z ochrany života musí být prokázáno, že příslušné orgány v dané chvíli věděly nebo měly vědět, že jedna nebo několik osob jsou reálně a bezprostředně ohroženy na životě trestnými činy třetích osob, a nepřijaly v rámci svých pravomocí opatření, která by se jevila přiměřená pro odvrácení nebezpečí (*Osman*, cit. výše, § 116). Tento test přitom Soud v minulosti použil v řadě případů týkajících se osob ve zranitelném postavení a ani v tomto případě neshledal důvod pro odchýlení se. Neztotožnil se tak se stěžovateli, kteří tvrdili, že v případě, kdy stát tím, že jejich syna předvolal jako svědka, a sám tak vytvořil situaci, kdy mu hrozilo nebezpečí, by měl mít povinnost poskytnout mu ochranu již dříve a ne až v situaci, kdy mu hrozilo „reálně a bezprostřední nebezpečí“. Soud vyvrátil i další námítky stěžovatelů týkající se zpochybnění testu z případu *Osman* a po podrobném přezkumu sledu událostí konstatoval, že i když měl detektiv Ridley vědět o eskalující situaci při zastrašování svědků, včetně pana Van Colla, nelze říct, že by v daném případě byl ve sledu událostí rozhodující moment, dle kterého detektiv věděl, nebo objektivně měl vědět o skutečném a bezprostředním ohrožení života Gilesa Van Colla. V této souvislosti Soud považoval též za významné, že pan Brougham byl obviněn z relativně málo závažného trestného činu, u něhož nebylo pravděpodobné, že by mu byl uložen trest odnětí svobody. Trestní rejstřík pana Broughama navíc neukazoval na to, že by měl sklony k závažnému násilí proti třetím osobám či užití zbraní. Stejně tak nebyly žádné indicie o tom, že by trpěl duševní poruchou či nerovnováhou. Pan Van Colle navíc nebyl jediný svědek v jeho věci. Soud též přihlédl ke statistice předložené vládou, podle níž k určitým formám zastrašování dochází zhruba v 10 % případů, avšak použití násilí či pokus o ně je vzácný a téměř výlučně se týká osob, které mají tomu odpovídající záznamy v trestním rejstříku nebo jim hrozí vysoký trest odnětí svobody. Ve světle těchto okolností Soud uzavřel, že k porušení článku 2 Úmluvy nedošlo.

b) K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy

Stěžovatelé dále namítali zásah do práva na respektování soukromého a rodinného života. Soud ale poznamenal, že v souvislosti s porušením článku 8 Úmluvy stěžovatelé neuvedli zásadně odlišné důvody, než v souvislosti s porušením článku 2 Úmluvy. Závěr o neporušení článku 2 Úmluvy proto vede i k závěru o neporušení pozitivního závazku ochrany tělesné integrity Gilesa Van Colla plynoucího z článku 8 Úmluvy.

(iii) Oddělená stanoviska

K rozsudku připojili odlišná stanoviska soudce Garlicki a soudce Vučinić. Oba soudci hlasovali pro neporušení článku 2 Úmluvy, poukázali však na možné přehodnocení judikatury Soudu, zejména testu z pří-

padu *Osman*. Soudce Vučinić přitom zdůraznil důležitost problematiky ochrany svědků v trestní řízení.

Rozsudek ze dne 4. prosince 2012 ve věci č. 19400/11 – R. R. proti Maďarsku

Senát druhé sekce jednomyslně rozhodl, že v souvislosti s vyloučením stěžovatelů z programu ochrany svědků bylo porušeno právo čtyř z nich, partnerky a dětí prvního stěžovatele, na ochranu života vyplývající z článku 2 Úmluvy.

Soud přiznal výše uvedeným čtyřem stěžovatelům společné spravedlivé zadostiučinění ve výši 10 000 eur jako náhradu nemajetkové újmy.

(i) Okolnosti případu

První stěžovatel souhlasil, že bude spolupracovat s policií v rozkrývání činnosti drogové mafie, jejímž byl členem. V této souvislosti byl on, jeho partnerka a jejich tři děti zařazeni do programu ochrany svědků, kde jim mimo jiné byla státem poskytnuta nová totožnost a hrazeny životní náklady, sociální a zdravotní péče, jakož i vzdělávání dětí. V průběhu výkonu trestu odnětí svobody, ke kterému byl odsouzen ve společném procesu s jinými členy uvedené zločinecké organizace, porušil první stěžovatel podmínky účasti v ochranném programu (byl přistižen v cele při telefonické komunikaci přes internet pomocí notebooku drženého bez povolení, pravděpodobně s osobou patřící do zločineckých kruhů), a proto z něj byl on a jeho rodina vyloučeni.

Stěžovatelé namítali, že úřady při rozhodnutí o vyloučení z programu nezohlednily přetrvávající nebezpečí hrozící ze strany organizace, proti které první stěžovatel vypovídal, a že jeho partnerka a děti byly po pěti letech v programu ponechány bez jakékoli péče a s nedostatečnou ochranou spočívající pouze v poskytnutí telefonního čísla pro případ nouze a občasných návštěvách policistů, přičemž navrácení původní totožnosti a školní docházka dětí nevyhnutelně musely vést k odhalení účasti stěžovatelů v ochranném programu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K tvrzenému porušení článku 2 Úmluvy

Soud připomněl, že z článku 2 Úmluvy za určitých podmínek vyplývá pro stát i pozitivní závazek přijmout preventivní operativní opatření k ochraně jednotlivce, jehož život je ohrožován trestným činem jiného člověka. Připustil, že taková povinnost nemá pro stát představovat nemožné nebo nepřiměřené břemeno a že ne každé tvrzené nebezpečí tudíž vyžaduje přijetí uvedených opatření. Uvedl však, že s ohledem na povahu práv zaručených článkem 2 Úmluvy postačí prokázat, že vnitrostátní orgány neučinily vše, co mohlo být rozumně očekáváno, aby předešly skutečnému a bezprostřednímu nebezpečí, kterého si byly nebo měly být vědomy. Toto může být zjištěno pouze

ve světle všech okolností konkrétního případu (srov. *Osman proti Spojenému království*, č. 23452/94, rozsudek velkého senátu ze dne 28. října 1998).

V projednávaném případě Soud konstatoval, že obecně formulovaná podání stran mu neumožnila posoudit, zda nebezpečí hrozící stěžovatelům bylo skutečné a bezprostřední. Byl však toho názoru, že vnitrostátní úřady poskytnutím ochrany implicitně připustily existenci vážného ohrožení života, zdraví nebo osobní svobody stěžovatelů, což nebylo možné vyloučit ve světle známé povahy mafiánských konfliktů a s ohledem na spolupráci prvního stěžovatele s policií. Soud proto považoval za prokázané, že v okamžiku poskytnutí ochrany stěžovatelé čelili vážnému nebezpečí. Nepřesvědčila ho námitka vlády o zmenšení rizika v důsledku odsouzení některých členů dotčených zločineckých struktur a shledal, že vláda jednak sama uznala, že stěžovatelé byli z programu ochrany vyloučeni z důvodů jiných než spočívajících v tom, že nebezpečí pominulo, a jednak přesvědčivě neprokázala, že riziko již neexistuje. Následná opatření vlády přitom Soud nepovažoval za dostatečně nahrazující odňatou ochranu. Dospěl proto k závěru, že vnitrostátní orgány vystavily partnerku prvního stěžovatele a jejich tři děti možnému ohrožení života v podobě pomsty zločineckých kruhů a ve vztahu k těmto čtyřem osobám tedy nedostály požadavkům článku 2 Úmluvy.

Ve vztahu k prvnímu stěžovateli na druhou stranu Soud shledal, že jeho stížnost je zjevně neopodstatněná, jelikož po svém vyřazení z programu byl přemístěn do části věznice s přísným režimem, kde nebylo prokázáno, že by mu hrozilo jakékoli nebezpečí.

b) K článku 46 Úmluvy

Soud připomněl, že v článku 46 Úmluvy se státy zavázaly, že se budou řídit konečnými rozsudky Soudu ve všech případech, jichž jsou stranami. Volba prostředků náleží, pod dohledem Výboru ministrů Rady Evropy, státům samotným. Soud nicméně může státu jeho úkol ulehčit a naznačit, jaká individuální či obecná opatření by stát měl přijmout, aby ukončil závadnou situaci. Aby byly napraveny následky konstatovaného porušení Úmluvy ve vztahu ke čtyřem stěžovatelům, Soud považoval v projednávaném případě za nezbytné, aby vláda zajistila jejich ochranu, včetně krycí totožnosti, odpovídající ochraně poskytované dříve v rámci ochranného programu, dokud nebude prokázáno, že jim nebezpečí nehrozí.

c) K článku 39 jednacího řádu Soudu

Soud konečně nařídil, aby do okamžiku nabytí právní moci rozsudku nebo dalšího rozhodnutí zůstalo v platnosti předběžné opatření vydané Soudem podle článku 39 jednacího řádu Soudu.

Rozsudek ze dne 9. října 2012 ve věci č. 29723/11 – Szima proti Maďarsku

Senát druhé sekce Soudu rozhodl poměrem šesti hlasů proti jednomu, že nebylo porušeno právo stěžovatelky na svobodu projevu ve spojení s právem na svobodu shromažďování a sdružování.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelka je vyšší policejní důstojnice v důchodu. V rozhodné době předsedala odborovému svazu policie v Tettrekész. Mezi květnem 2007 a červencem 2009 zveřejnila na internetových stránkách odborového svazu policie, které byly pod její redakční kontrolou, množství tvrzení, která se týkala nápadných odměn policistů, údajného systému obsazování funkcí, v nichž jsou preferováni příbuzní, nepatřičného politického vlivu na obsazování funkcí a pochybné kvalifikace vyšších policejních důstojníků.

Stěžovatelka byla obžalována z podněcování k neposlušnosti a v roce 2010 shledána vinnou ze spáchání uvedeného trestného činu a odsouzena k pokutě a sezení z funkce. Vnitrostátní soud prvního stupně nepřistoupil na její argumentaci, že zveřejňování takových tvrzení patřilo k jádru činnosti odborového svazu. Naopak usoudil, že výroky stěžovatelky mohly vyvolat projevy neposlušnosti a jejich pravdivost nešlo vůbec nebo jen stěží ověřit.

Soud vyššího stupně rozsudek potvrdil. Dospěl k závěru, že zveřejněním dokumentů stěžovatelka překročila své právo na svobodu projevu, jelikož uvedla podrobnosti týkající se ozbrojené složky, ke které patřila. Soud rovněž uvedl, že názory uveřejněné stěžovatelkou zakládají jednostrannou kritiku policie, jejíž pravdivost může, ale nemusí být prokázána.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K torženému porušení článku 10 ve spojení s článkem 11 Úmluvy

Stěžovatelka poukazovala na skutečnost, že jejím odsouzením za výroky publikované na internetu došlo k porušení práva na svobodu projevu, obzvláště za situace, kdy jí nebyla před vnitrostátním soudem dána možnost prokázat pravdivost svých tvrzení.

Soud konstatoval, že stěžovatelčiny kritické názory na způsob vedení policie a výroky o tom, že její čelní představitelé slouží politickým zájmům a pohrdají občany, přesahují její mandát předsedkyně odborového svazu, a proto musí být posuzovány z hlediska obecných zásad týkajících se svobody projevu, a nikoli pod úhlem zásad vztahujících se na projevy související s odborovou činností. Na druhou stranu však tvrzení o nepřiměřených odměnách spadá do rámce činnosti odborů, a proto postih takových výroků odborové předsedkyně je s článkem 10 Úmluvy těžko slučitelný.

Navíc, některá tvrzení stěžovatelky jsou hodnotovými soudy, které požívají z hlediska článku 10 velké úrovně ochrany.

Soud se nicméně přiklonil k argumentaci vnitrostátních soudů a výroky stěžovatelky ohledně jednání vedení policie publikované na internetu považoval za způsobilé vyvolat nepokoje v policejních složkách. Soud sice uvedl, že stěžovatelka neměla na vnitrostátní úrovni možnost předložit důkazy pro svá tvrzení, nicméně svá útočná tvrzení nespojila s žádnými fakty. Stěžovatelka, která stála v čele odborů, měla navíc nezanedbatelný vliv na členy odborů, mimo jiné tím, že měla pod kontrolou chod příslušných internetových stránek, přičemž vstupem do složek policie si stěžovatelka měla být vědoma omezení, která s sebou tento status nese.

Soud dospěl k závěru, že zásah do práva stěžovatelky na svobodu projevu byl odůvodněn naléhavou společenskou potřebou, která spočívá v zájmu na udržení disciplíny v policejních složkách a zároveň její důvěryhodnosti. V neposlední řadě dle názoru Soudu mírné sankce uložené stěžovateli, a to pokuta a sesazení z funkce, nebyly za daných okolností nepřiměřené.

b) K tvrzenému porušení článků 6, 13 a 17 Úmluvy

Soud tuto část stížnosti zamítl s tím, že vnitrostátní řízení bylo prosto svévole a nezdá se, že by vnitrostátní orgány nerozhodovaly nestranně.

(iii) Oddělená stanoviska

K rozsudku zaujala odlišné stanovisko soudkyně Tulkens, která se neztotožnila s názorem většiny soudců s ohledem na přísnost uložené sankce, na závažnost postupu vnitrostátních soudů, které neumožnily stěžovateli předložit důkazy pro svá tvrzení, a na okruh skutečností, které patří do rámce činnosti odborového svazu.

Rozsudek ze dne 27. listopadu 2012 ve věci č. 38676/08 – DISK a KESK proti Turecku

Senát druhé sekce Soudu rozhodl jednomyslně, že došlo k porušení svobody shromažďování garantované článkem 11 Úmluvy v důsledku nepřiměřeného policejního zásahu proti stěžovatelům. Toto konstatování považoval za dostatečné spravedlivé zadostiučinění. Dalšími námitkami se nezabýval.

(i) Okolnosti případu

V dubnu 2008 oznámili stěžovatelé (odborové organizace) konání prvomájového shromáždění na náměstí Taksim při příležitosti oslav Dne práce a připomenutí těch, kteří přišli o život při taksimském masakru dne 1. května 1977. Příslušné úřady povolily shromáždění toliko představitelům odborů, rozsáhlé demonstrace však byly zapovězeny. Později bylo vydáno tiskové prohlášení, dle něhož bude jakékoliv shromáždění konané na daném místě považováno za nezákonné a

protiústavní, a to z důvodu možného ohrožení veřejného pořádku a plynulosti dopravy. Orgány zároveň avizovaly provedení rozsáhlých bezpečnostních opatření, včetně uzavření cest a označily alternativní náměstí vhodná ke shromáždění. Členové sdružení DİSK a KESK se ráno 1. května začali shromažďovat před hlavním ústředím DİSK. Po odmítnutí výzvy policie k rozpuštění shromáždění byli násilně rozehnáni pomocí vodních děl a slzného plynu. Podobné policejní zásahy se opakovaly i na jiných místech, včetně prostorů nemocnice. V následujících dnech podali účastníci demonstrace stížnost ke státnímu zástupci pro porušení shromažďovacího práva a nepřiměřené použití síly. Státní zástupce však rozhodl o nemožnosti stíhání odpovědných představitelů z důvodu jejich imunity.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K tvrzenému porušení článku 11 Úmluvy

Dle stěžovatelů došlo postupem policie a příslušných orgánů k zásahu do jejich práva svobodně se shromažďovat. Vláda tvrdila, že přijatá opatření měla za účel zabránit nepokojům, a tudíž byla v souladu s požadavky čl. 11 odst. 2 Úmluvy. Odvolala se kromě jiného na zprávy tajných služeb, dle kterých hrozilo narušení oslav teroristickými útoky, a poukázala též na skutečnost, že demonstrantům byla nabídnuta alternativní místa konání shromáždění.

Soud posoudil věc klasickým tříprvkovým testem. Na adresu prvních dvou podmínek stručně uvedl, že omezení bylo stanoveno zákonem a sledovalo legitimní cíl předcházení nepokojům. Poté zkoumal otázku nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti. Předem konstatoval, že vzhledem k absenci vyšetřování incidentů na národní úrovni bude vycházet toliko z materiálů a tvrzení poskytnutých stranami. Soud nejdříve poznamenal, že stěžovatelé mohli oprávněně požadovat shromáždění právě na náměstí Taksim, neboť to se stalo symbolem tragických událostí z května 1977. V daném případě nicméně nebylo potřeba posuzovat existenci bezpečnostních rizik konání shromáždění na tomto náměstí, neboť demonstranti byli rozehnáni ještě předtím, než se vůbec na náměstí dostali. Soud dospěl k závěru, že neexistuje důkaz o tom, že by demonstranti jakkoliv ohrožovali veřejný pořádek, a odsoudil zejména použití plynové bomby při jejich pronásledování v nemocnici. Připomněl, že tam, kde se demonstranti nedopouštějí násilností, musí stát prokázat určitou míru tolerance, aby se svoboda shromažďování nestala jenom prázdným pojmem. Policejní zásah nebyl v tomto případě nezbytným, a došlo proto k porušení článku 11 Úmluvy.

K odůvodnění rozsudku připojil soudce Sajó souhlasné stanovisko, v němž rozvedl důvody vedoucí ke konstatování porušení práva.

(iii) Ke spravedlivému zadostiučinění

Soud poměrem hlasů 5:2 dospěl k závěru, že konstatování porušení práva je dostatečnou nápravou vzniklé nemajetkové újmy a žádnou finanční náhradu nepřiznal. Dva soudci připojili nesouhlasné stanovisko, ve kterém, odkazující na disent soudce Spielmanna k rozsudku ve věci *Guiso-Gallisay proti Itálii* (č. 58858/00, rozsudek ze dne 8. prosince 2005), dospěli k závěru, že Soud touto svojí praxí nerespektuje obecnou zásadu mezinárodního práva, že každé porušení právní povinnosti zakládá právo na odškodnění a výjimky z tohoto pravidla by měly být zcela ojedinělé.

PRACOVNÍ VZTAHY

Rozsudek ze dne 6. listopadu 2012 ve věci č. 47335/06 – Redfearn proti Spojenému království

Senát čtvrté sekce Soudu dospěl poměrem hlasů čtyř ku třem k závěru, že tím, že se stěžovatel nedomohl meritorního soudního přezkumu propuštění ze zaměstnání z důvodu svého členství v politické straně, došlo k porušení jeho práva na svobodu sdružování chráněného článkem 11 Úmluvy.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel pracoval od prosince 2003 do června 2004 jako řidič přepravující děti a osoby s fyzickým či duševním postižením. Většina přepravovaných osob byla asijského původu. Na stěžovatele nebyly žádné stížnosti a jeho nadřízený (taktéž asijského původu) jej dokonce navrhl na cenu „zaměstnanec první třídy“.

Na základě informací uveřejněných v místních novinách o stěžovatelově členství v ultrapravicové Britské národní straně se objevily stížnosti řady odborových organizací a zaměstnanců ohledně jeho zaměstnávání. Když byl stěžovatel v červnu 2004 zvolen coby místní radní, dostal výpověď.

Stěžovatel se proti výpovědi bránil soudní cestou. Zaměstnavatel stěžovatele před soudy argumentoval tím, že má obavy z hrozících útoků na svá vozidla ze strany odpůrců Britské národní strany a nepřátelských vztahů mezi pasažéry a řidiči. Stěžovatel naopak namítal, že jeho výpověď je diskriminační. Soudy první i druhé instance jeho žalobu zamítly s tím, že stěžovatel nebyl diskriminován z rasových důvodů a jeho případ tak nespadá do působnosti zákona o rasových vztazích z roku 1976. Stěžovatel zároveň nemohl podat žalobu na nespravedlivé propuštění dle zákona o právech zaměstnanců z roku 1996, neboť pro její podání je zapotřebí, aby pracovní poměr trval minimálně jeden rok.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 11 Úmluvy

Soud připomněl, že za jistých okolností může zaměstnavatel omezit právo svých zaměstnanců na svobodu

sdružování. Uznal též, že zaměstnavatel stěžovatele byl v okamžiku, kdy se kandidatura stěžovatele stala veřejně známou, v těžké pozici, jelikož členství stěžovatele v Britské národní straně mohlo ovlivnit pokračování zakázky zaměstnavatele: většina přepravovaných osob byla asijského původu.

Na druhou stranu byl ovšem stěžovatel označen za „zaměstnanec první třídy“ a nebyly předtím na jeho chování žádné stížnosti. Navíc mu již bylo 56 let a jinou práci si tak mohl najít jen se značnými obtížemi. Zaměstnavatel též stěžovatele propustil, aniž by jakkoli zvážil možnost přeložit ho na jinou práci, kde by nepřicházel do styku se zákazníky. Propuštění stěžovatele mělo tedy Soudu velmi vážné důsledky, které mohou zasáhnout do samotné podstaty práva chráněného článkem 11 Úmluvy.

Soud dále připomněl, že není jeho úkolem se vyjadřovat k politice a cílům, které sleduje Britská národní strana, která je ostatně legální politickou stranou ve Spojeném království. Jeho úkolem je posoudit, zda stát přijal přiměřená a vhodná opatření k ochraně zaměstnanců proti propuštění z politických důvodů. V tomto ohledu Soud konstatoval, že Spojené království se za účelem povzbuzení tvorby pracovních míst rozhodlo, že žaloba proti výpovědi ze strany zaměstnavatele nebude přípustná, pakliže délka zaměstnaneckého poměru byla kratší než jeden rok. V této oblasti státy používají širokého prostoru pro uvážení. Na druhou stranu je ale dle Soudu třeba přihlídnout k tomu, že z ročního zákazu bylo za účelem posílení práv zaměstnanců ustaveno několik výjimek: žalobu je tak možné podat, pakliže důvodem propuštění byla rasa, pohlaví či náboženské vyznání zaměstnance. Dle Soudu nicméně nelze ztratit ze zřetele, že politické strany hrají v demokratické společnosti zcela zásadní roli. Pakliže propuštění ze zaměstnání z důvodu členství v politické straně nemůže být přezkoumáno soudem, je zde riziko zneužití. Podle článku 11 Úmluvy ostatně svoboda sdružovací musí svědčit nejen osobám zastávající příznivě přijímané a neurážející názory, nýbrž i těm, jejichž názory mohou někoho urazit, rozrušit nebo i šokovat. Státy jsou proto z výše uvedených důvodů povinny zajistit, aby vnitrostátní soudy mohly meritorně posoudit, zda v konkrétním případě zájmy zaměstnavatele převáží nad právy zaměstnance chráněnými článkem 11 Úmluvy, a to bez ohledu na délku trvání zaměstnaneckého poměru. Jelikož tomu tak v projednávaném případě nebylo, došlo k porušení článku 11 Úmluvy.

(iii) Odlišná stanoviska

S názorem většiny se neztotožnili soudci Bratza, Hirvelä a Nicolau, kteří zastávali názor, že v tak komplexní otázce sociální a hospodářské politiky nemohou být státy tlačeny k tomu, aby zavedly přezkum propuštění z politických důvodů za všech okolností. Zvláště to pak platí za situace, kdy se parlament dané

země otázkou zabýval a jeho rozhodnutí učinit výjimku pouze pro případy propuštění z důvodu rasy, pohlaví a náboženského přesvědčení nemůže být považováno za svévolné.

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Rozsudek ze dne 16. října 2012 ve věci č. 45026/07 – Kędzior proti Polsku

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v souvislosti s pobytem stěžovatele v ústavu sociální péče a řízením o vrácení způsobilosti k právním úkonům došlo k porušení čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy (právo na svobodu a osobní bezpečnost) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces). Soud přiznal stěžovateli náhradu nemajetkové újmy ve výši 10 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel trpěl od mládí psychickými problémy. Koncem roku 2001 byl z důvodu schizofrenie a nadužívání alkoholu soudně zbaven způsobilosti k právním úkonům na základě stanoviska znalce. Soud následně ustanovil opatrovníkem bratra stěžovatele, na jehož žádost byl stěžovatel umístěn do ústavu sociální péče (*Dom Pomocy Społecznej*), kde pobýval následujících 10 let. V průběhu svého pobytu v ústavu sociální péče se stěžovatel opakovaně pokoušel iniciovat řízení o obnovení plné způsobilosti k právním úkonům a napadal umístění do ústavu sociální péče navzdory své vůli a svému zdravotnímu stavu. V roce 2007 byl s ohledem na nález polského Ústavního soudu novelizován občanský soudní řád tím způsobem, že osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům se nově mohla sama domáhat obnovení této způsobilosti. Stěžovatelovy návrhy na zahájení řízení v roce 2008 byly zpočátku odmítány z procesních důvodů (nezaplacení soudního poplatku apod.), v následujícím roce ale došlo k zahájení řízení a soud na základě vyšetření stěžovatele prostřednictvím znalců zjišťoval, zdali jeho návrhu vyhovět. Znalci došli k závěru, že stěžovatel trpí schizofrenií, ačkoliv několik posledních let se u něj neprojevují psychotické symptomy ani agresivní chování. Bez léčebné terapie by se stěžovatelův stav mohl nicméně zhoršit. Přestože stěžovatel tvrdil, že i v případě získání způsobilosti k právním úkonům plánuje setrvat v ústavu sociální péče, podle znalců byla hlavním motivem jeho snahy o získání způsobilosti k právním úkonům možnost opuštění zmíněné instituce. Soud následně ustanovil soudního úředníka opatrovníkem stěžovatele, který se se stěžovatelem nikdy nesešel. Stěžovateli přestal soud doručovat vyrozumění a jeho návrh zamítl.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy

Článek 5 odst. 1 Úmluvy zakazuje zbavení svobody, kromě (mimo jiné) zákonného držení osob duševně

nemocných. Při posuzování přiměřenosti opatření, kterým je stěžovatel zbaven svobody, je nutno přihlídnout ke konkrétním okolnostem daného případu, zejména typu, době trvání, účinkům a způsobu implementace daného opatření. Zbavení svobody ve smyslu čl. 5 odst. 1 nezahrnuje pouze objektivní prvek v podobě faktického odnětí možnosti po nikoli zanedbatelnou dobu opustit určitý prostor, ale také prvek subjektivní, spočívající v absenci platného souhlasu se zbavením svobody (srov. např. *Storck proti Německu*, č. 61603/00, rozsudek ze dne 16. června 2005, § 74). Osoba však může být zbavena svobody ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy i v případě, kdy je hospitalizována na otevřeném oddělení nemocnice, má pravidelný samostatný přístup do nehlídaných částí nemocnice a možnost samostatně opustit areál nemocnice (srov. *H. L. proti Spojenému království*, č. 45508/99, rozsudek ze dne 5. října 2004, § 92).

Ohledně nedobrovolného pobytu osob zbavených způsobilosti k právním úkonům v zařízení sociální péče již Soud v minulosti shledal, že se jedná o zbavení svobody (srov. *Stanev proti Bulharsku*, č. 36760/06, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, § 132 a *D. D. proti Litvě*, č. 13469/06, rozsudek ze dne 14. února 2012, § 152). V obdobných případech je dle Soudu pro posouzení, zda došlo ke zbavení svobody, klíčové, jestli vedení ústavu vykonávalo úplnou a účinnou kontrolu nad léčbou, péčí, pobytem a pohybem stěžovatele.

V daném případě ústav sociální péče vykonával nad stěžovatelem úplnou a účinnou kontrolu. Stěžovatel, ačkoli mohl vykonat určité cesty a strávil nějaký čas s rodinou, nebyl oprávněn ústav opustit bez povolení. Soud shledal, že došlo i k naplnění subjektivního prvku. Skutečnost, že stěžovatel *de iure* nedisponoval právní způsobilostí rozhodovat o svých záležitostech, neznamená, že nebyl *de facto* schopen chápat svoji situaci. Z dokumentů předložených Soudu vyplývá, že stěžovatel vnímal své umístění do ústavu sociální péče jako zbavení svobody a opakovaně se obracel na soud a další příslušné orgány za účelem znovunabytí způsobilosti k právním úkonům a možného odchodu z ústavu sociální péče. Navzdory zbavení způsobilosti k právním úkonům byl stěžovatel schopen svůj nesouhlas s umístěním do ústavu sociální péče vyjádřit. Stěžovatel tedy byl zbaven svobody ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Soud dále zdůraznil, že zbavení svobody nemůže být zákonné, pokud vnitrostátní procesní právo neposkytuje dostatečné záruky proti svévolnému rozhodování. Pro případy zbavení svobody duševně nemocných osob Soud stanovil v rozsudku *Winterwerp proti Nizozemsku* (č. 6301/73, rozsudek ze dne 24. října 1979) tři minimální podmínky: s výjimkou naléhavých případů musí být dotyčný spolehlivě shledán duševně nemocným, což znamená, že existence skutečné duševní poruchy musí být zjištěna kompetentním orgánem na

základě objektivního lékařského vyšetření; duševní porucha musí být takové povahy, že vyžaduje nucené zbavení svobody a oprávněnost tohoto zbavení musí záviset na přetrvávání dané poruchy.

V daném případě došlo k plnému splnění pouze první podmínky, kdy psychiatr sice nevyšetřil stěžovatele v době umístění do ústavu sociální péče, ale měsíc a půl předem, relativní krátkost této doby nicméně dle Soudu vyhovuje dané podmínce.

Zbylé dvě podmínky plně naplněny nebyly. Psychiatrické vyšetření, které stěžovatel podstoupil v roce 2001 před nástupem do ústavu sociální péče, nemělo za cíl posoudit stěžovatelův duševní stav s ohledem na jeho přijetí, ale pouze rozhodnout o otázce jeho právní ochrany. Stejně tak nedošlo k posouzení, zdali stěžovatelova duševní porucha nadále přetrvává, a jeho umístění v ústavu je proto nadále nezbytné. Stěžovatel podle všeho nepodstupoval žádné pravidelné psychiatrické prohlídky, a to od roku 2001 před nástupem do ústavu sociální péče, až do roku 2009, kdy byl vyšetřen s ohledem na probíhající řízení o navrácení způsobilosti k právním úkonům.

Jelikož příslušné právní předpisy týkající se pobytu osob v ústavech sociální péče nestanovily, že do ústavu sociální péče může být proti své vůli umístěna jen osoba trpící závažnou duševní poruchou, a nestanovily ani povinnost pravidelně sledovat za účelem posouzení nezbytnosti trvání zbavení svobody zdravotní stav takové osoby, neposkytovaly z pohledu čl. 5 odst. 1 Úmluvy dostatečné záruky.

Z výše uvedených důvodů Soud dospěl k závěru, že v daném případě došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

b) K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy

Stěžovatel dále namítal, že neměl k dispozici žádné účinné řízení, v němž by se mohl bránit proti svému nucenému pobytu v ústavu sociální péče a domáhat se svého propuštění. Do ústavu sociální péče byl umístěn na základě požadavku svého opatrovníka, ke kterému neposkytl souhlas.

Z judikatury Soudu k čl. 5 odst. 4 Úmluvy vyplývá, že v případě absence pravidelného soudního přezkumu musí mít osoba zbavená svobody možnost v přiměřených časových odstupech zpochybnit před soudem legalitu svého zadržování. Toto řízení musí dotčené osobě poskytovat vhodné záruky v závislosti na způsobu zbavení svobody a respektovat konkrétní okolnosti případu. Dané řízení nemusí splňovat záruky jako řízení podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, dotčená osoba musí mít nicméně přístup k soudu a příležitost být slyšena, ať už osobně nebo v některé formě zastoupení (např. *Megyeri proti Německu*, č. 13770/88, rozsudek ze dne 12. května 1992).

V projednávaném případě nebyly soudy zapojeny do procesu umístění stěžovatele do ústavu sociální péče v žádný okamžik. Polský právní řád nepředvídá au-

tomatický soudní přezkum takového opatření. Zároveň, pakliže je dotčená osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům, nemůže samostatně zahájit přezkumné soudní řízení. Stěžovatel tedy neměl k dispozici žádné soudní řízení, ve kterém by se mohl domoci přezkumu zákonnosti jeho zbavení svobody, což též potvrzuje, že polská právní úprava dané oblasti je nedostatečná. Došlo proto k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy.

c) K tvrzenému porušení článku 6 Úmluvy

Stěžovatel dále namítal porušení článku 6 (právo na spravedlivý proces), které spatřoval v nemožnosti obrátit se na soud za účelem obnovení své způsobilosti k právním úkonům navzdory rozhodnutí Ústavního soudu, podle něž byla příslušná zákonná ustanovení, která tomu bránila, protiústavní.

Soud připomněl, že diskreční pravomoc smluvních států omezit přístup jednotlivců k soudům je limitována testem proporcionality. Článek 6 odst. 1 Úmluvy musí být přitom vykládán v tom smyslu, že v zásadě zajišťuje dotčené osobě přímý přístup k soudu za účelem obnovení své právní způsobilosti (srov. *Stanev proti Bulharsku*, cit. výše). Ze srovnání z roku 2011 navíc vyplynulo, že v osmnácti z dvaceti zkoumaných národních právních řádů evropských států existuje možnost osob s omezenou způsobilostí k právním úkonům domáhat se plného obnovení své právní způsobilosti a v sedmnácti národních právních rádech tímto právem disponovali i plně právně nezpůsobilí jedinci (tamtéž, § 95 a 243). Soud též zdůraznil, že právo podat návrh na vrácení právní způsobilosti je jedním z nejdůležitějších práv dotčené osoby, jelikož výsledek takového řízení je rozhodující pro výkon všech práv a svobod, které jsou rozhodnutím o omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům dotčeny, včetně práva na svobodu a osobní bezpečnost (srov. *Shtukaturov proti Rusku*, č. 44009/05, rozsudek ze dne 27. března 2008, § 71).

V projednávaném případě Soud s ohledem na výše uvedené zásady a s přihlédnutím ke skutečnosti, že polský ústavní soud konstatoval, že osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům mají právo podat návrh na vrácení způsobilosti k právním úkonům, což obecné soudy ve věci stěžovatele nerespektovaly, došlo k nedůvodnému omezení práva stěžovatele na přístup k soudu. Článek 6 odst. 1 Úmluvy proto byl porušen.

d) K namítanému porušení článku 8 Úmluvy

Podle stěžovatele došlo umístěním do ústavu sociální péče k porušení jeho práva na soukromý a rodinný život. S ohledem na důvody, které vedly Soud ke konstataci porušení čl. 5 odst. 1 a 4, ve vztahu k článku 8 nevyvstávají žádné samostatné otázky, které by bylo nutné samostatně posoudit.

TAJNÉ SLUŽBY

Rozsudek ze dne 22. listopadu 2012 ve věci č. 39315/06 - Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B. V. a ostatní proti Nizozemsku

Senát třetí sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že tajným sledováním druhého a třetího stěžovatele (novinářů) došlo k porušení jejich práva na respektování soukromého a rodinného života (článek 8 Úmluvy) a práva na svobodu projevu (článek 10 Úmluvy). Poměrem hlasů pěti ku dvěma rozhodl, že příkazem k vydání dokumentů došlo též k porušení práva na svobodu projevu první stěžovatelky (vydavatelky celostátního deníku).

(i) Okolnosti případu

Stěžovateli jsou nizozemská společnost s ručením omezeným (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B. V.*) vydávající v Nizozemsku deník *De Telegraaf* a dva novináři (pánové Joost de Haas a Bart Mos).

V lednu roku 2006 uveřejnil deník *De Telegraaf* články výše uvedených novinářů o vyšetřování prováděným nizozemskou tajnou službou (AIVD), ve kterých tvrdili, že mají k dispozici dokumenty obsahující tajné informace, které unikly do kriminálních kruhů v Amsterdamu. Nizozemská policie první stěžovatelce nařídila, aby jí tyto dokumenty vydala, proti čemuž se stěžovatelka neúspěšně soudní cestou bránila s tím, že analýza otisků prstů by mohla vést k odtajnění novinářského zdroje.

V červnu roku 2006 podali stěžovatelé žaloby, ve které tvrdili, že oba novináři byli odposloucháváni a sledování (pravděpodobně agenty AIVD a za účelem odhalení jejich zdroje). Stát odmítl tuto skutečnost potvrdit nebo vyvrátit a Nejvyšší soud konstatoval, že ochrana novinářského zdroje není absolutní a že použití zvláštních sledovacích prostředků nelze na jejím základě zcela vyloučit.

V listopadu roku 2006 byli oba novináři předvoláni jako svědci v trestním řízení proti třem osobám obviněným z úniku tajných informací (jedna z nich byla později odsouzena). Oba odmítli vypovídat s poukazem na ochranu svých zdrojů, následkem čehož byli po dobu dvou dnů zadrženi, a to než krajský soud dospěl k názoru, že ochrana novinářských zdrojů má v této situaci přeci jen větší váhu. Dále také krajský soud konstatoval, že již nemohlo dojít k dalšímu ohrožení bezpečnosti státu, neboť obsah tajných dokumentů byl již delší dobu v médiích známý.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K tvrzenému porušení článků 8 a 10 Úmluvy z důvodu použití zvláštních sledovacích prostředků

Ačkoli použití sledovacích prostředků bývá posuzováno zpravidla pouze ve vztahu k článku 8 Úmluvy,

Soud jej v této souvislosti zkoumal i ve vztahu k článku 10 Úmluvy.

Soud předně konstatoval, že účelem předmětného sledování bylo odhalení zdroje tajných dokumentů a AIVD použila svých zvláštních pravomocí k tomu, aby obešla právo novinářů na jeho ochranu. Sledování proběhlo na základě zákona o tajných službách, jehož použití bylo předvídatelné, neboť stěžovatelům muselo být jasné, že uveřejněním tajných informací vzbudí pozornost tajných služeb. Soud se dále zabýval otázkou, zda status stěžovatelů coby novinářů vyžadoval zvláštní pojistky ve vztahu k právu na ochranu svého zdroje. Na rozdíl od jiných případů, kde bylo sledování nařízeno nikoli za účelem odhalení zdroje informací (srov. *Weber a Saravia proti Německu*, č. 54934/00, rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 29. června 2006), v daném případě tomu bylo přesně naopak. Soud připomněl, že v oblastech, kde může snadno dojít ke zneužití pravomoci, které by mohlo mít škodlivé následky pro demokratickou společnost jako celek, je zapotřebí uplatnění nezávislé soudní či obdobné kontroly. V případě stěžovatelů však neexistoval žádný nezávislý orgán, který by mohl zásahu do jejich práv předem nebo jej v jeho průběhu zastavit. Následný přezkum již nemohl obnovit důvěrný vztah novináře a jeho zdroje, neboť ten již byl zničen.

Soud proto uzavřel, že došlo k porušení článků 8 a 10 Úmluvy, neboť domácí právo neposkytlo novinářům dostatečnou ochranu proti sledování, a to s ohledem na právo neodhalit svůj zdroj.

b) K tvrzenému porušení článku 10 Úmluvy z důvodu příkazu k vydání dokumentů

Soud konstatoval, že příkaz k vydání dotčených dokumentů byl vydán na základě trestního řádu. Tyto dokumenty pak byly podle zákonem daného postupu neotevřené uloženy na bezpečném místě po celou dobu soudního řízení. K danému zásahu proto došlo „na základě zákona“ ve smyslu článku 10 Úmluvy. Zásah sledoval legitimní cíle „ochrany národní bezpečnosti“ a „předcházení zločinnosti“.

Soud se tak zaměřil na otázku, zda dané opatření bylo „nezbytné v demokratické společnosti“, a tedy zda odpovídalo „naléhavé společenské potřebě“. V této souvislosti Soud zdůraznil, že ochrana novinářského zdroje je nezbytná k tomu, aby média mohla poskytovat přesné a spolehlivé informace a vykonávat tak funkci „hlídacího psa“ demokracie. Dané opatření by tak mohlo být odůvodněné jen prvořadým veřejným zájmem (srov. např. *Financial Times Ltd. a ostatní proti Spojenému království*, č. 821/03, rozsudek ze dne 15. prosince 2009).

V projednávaném případě však potřeba AIVD odhalit zdroj úniku informací dle Soudu takovým důvodem nebyla. Osoba (případně osoby), která jejich únik umožnila, totiž mohla být nalezena i prostým prozkoumáním daného dokumentu a identifikací osob,

keré k němu měly přístup. Dokumenty tedy nemusely být zabaveny a skladovány, což umožnilo z nich případně sejmout otisky prstů, které by odhalily daný novinářský zdroj. Ačkoli Soud uznal, že bylo legitimním cílem AIVD zajistit, aby všechny uniklé dokumenty byly staženy z oběhu, toto nebylo dostatečným důvodem pro odhalení novinářského zdroje. V tomto ohledu dále poznamenal, že obsah dokumentů byl již beztak v kriminálních kruzích delší dobu znám a potřeba zabránit tomu, aby se informace nedostaly do nepovolaných rukou, nebyla dána. V neposlední řadě Soud zdůraznil, že faktické předání dokumentů nebylo nutné, neboť stačilo pouhé vizuální překontrolování jeho úplnosti a následné zničení.

S ohledem na výše uvedené Soud uzavřel, že nebyly dány dostatečné důvody k vydání daného příkazu, a došlo tak k porušení článku 10 Úmluvy.

VĚZEŇSTVÍ

Rozsudek ze dne 2. října 2012 ve věci č. 22831/08 – L. B. proti Belgii

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně dospěl k závěru o porušení stěžovatelova práva na svobodu a osobní bezpečnost ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy, ke kterému došlo tím, že byl po výkonu trestu odnětí svobody držen v zařízení, které neodpovídalo jeho duševnímu onemocnění. S ohledem na tento závěr Soud přiznal stěžovateli náhradu nemajetkové újmy ve výši 15 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel L. B., belgický státní příslušník, byl mezi lety 1986 a 1995 opakovaně odsouzen k odnětí svobody za krádež a držení zbraně. V psychiatrickém posudku z roku 1997 bylo konstatováno, že stěžovatel trpí vážným duševním onemocněním a pro společnost představuje nebezpečí. V listopadu 1997 byl odsouzen na pět let odnětí svobody za trestní čin znásilnění. V lednu 2004 (po výkonu trestu) přijalo ministerstvo spravedlnosti rozhodnutí o umístění do ústavu sociální ochrany (obdoba českého ústavu zabezpečovací detence). Stěžovatel byl následně umístěn na psychiatrické oddělení věznice v Gentu a později převezen do věznice v Merskplas. V roce 2005 bylo rozhodnuto o prodloužení umístění ve věznici v Merskplas, přičemž v mezidobí bylo kontaktováno vícero soukromých pobytových zařízení, které však stěžovatele odmítly přijmout. V roce 2006 stěžovatel žádal soud prvního stupně (*tribunal de première instance*) o okamžité propuštění, s odkazem na články 5 a 6 Úmluvy, což bylo zamítnuto; rozhodnutí potvrdil i odvolací soud v Gentu (*cour d'appel de Gand*). V roce 2007 bylo provizorní umístění stěžovatele na psychiatrickém oddělení věznice prodlouženo s tím, že správní orgány nadále hledaly možnost umístění do jiného pobytového zařízení. Na základě pozitivního lékařského posudku

z roku 2008 byla doporučena deklasifikace stěžovatele na ambulantního pacienta. Do roku 2010 stěžovatele nepřijalo žádné z kontaktovaných zařízení; mezitím bylo opětovně prodlouženo jeho umístění na psychiatrickém oddělení věznice. V roce 2010 Komise sociální ochrany (*Commission de défense sociale*) svolila k ambulantní péči s režimem částečného osvobození umožňujícím práci v denním centru pod dohledem, s každodenním návratem do věznice. V září 2011 Komise zrušila režim částečného osvobození a stěžovatel opětovně pobýval na psychiatrickém oddělení věznice.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy

Stěžovatel především namítal, že jeho zbavení svobody bylo v rozporu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy, neboť zařízení, ve kterých byl držen, nebyla přizpůsobená potřebám osob s duševním onemocněním a stěžovatel neměl k dispozici odpovídající léčebné prostředky.

Soud v první řadě uvedl, že mezi důvodem zbavení svobody a místem a podmínkami jeho výkonu musí existovat souvislost. Zbavení svobody osoby trpící duševním onemocněním může být v zásadě označeno jako zákonné pouze v případě, že je vykonáváno v nemocnici, na klinice nebo v jiném vhodném zařízení. Soud dále připomněl, že pouhá skutečnost umístění osoby v zařízení, které není vhodné, nemusí automaticky znamenat rozpor s čl. 5 odst. 1 Úmluvy (srov. např. *Morsink proti Nizozemsku*, č. 48865/99, rozsudek ze dne 11. května 2004, § 66-68).

V projednávaném případě samotná Komise sociální ochrany od roku 2005 pravidelně konstatovala, že umístění stěžovatele na psychiatrickém oddělení věznice v Gentu a Merksplas je pouze dočasným řešením. Terapeutická a zdravotnická pomoc poskytnutá ve vězení byla dle názoru Soudu velmi omezená. Navíc, případ stěžovatele nebyl ojedinělý; v Belgii čeká na převoz do zařízení s odpovídající péčí množství osob v situaci obdobné stěžovateli. S ohledem na výše uvedené Soud konstatoval, že umístění stěžovatele po sedm let ve vězeňském zařízení za situace, kdy dle všech lékařských posudků a názorů odpovědných orgánů takové zařízení neodpovídalo diagnóze a stavu stěžovatele, způsobilo, že podmínky výkonu omezení svobody neodpovídaly sledovanému účelu. Došlo tedy k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 9. října 2012 ve věci č. 24626/09 – X proti Turecku

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že podmínky výkonu stěžovatelovy vazby byly v rozporu s článkem 3 Úmluvy (zákaz mučení, podrobování nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu) a většinou šesti hlasů ku jednomu rozhodl, že stěžovatel byl během vazby v rozporu s článkem 14 Úmluvy (zákaz diskriminace) ve spojení s článkem 3 diskriminován na základě své sexuální orientace. Soud přiznal

stěžovateli náhradu nemajetkové újmy ve výši 18 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Na základě vlastního udání ze spáchání trestných činů podvodu, padělání úřední listiny, zneužití bankovních karet a uvedení nepravdivých údajů v úředních dokumentech, byl stěžovatel v roce 2008 umístěn do vazby. Po několika týdnech vazby požádal stěžovatel prostřednictvím svého zástupce o přemístění do jiné cely, kterou by mohl sdílet s homosexuálně orientovanými vězni. Důvodem bylo obtěžování a zastrašování stěžovatele jeho tehdejšími spoluvězni z důvodu jeho homosexuální orientace. Na základě této žádosti byl stěžovatel umístěn do samostatné cely, která však byla nedostatečně vybavená a hygienické podmínky v ní byly špatné. Stěžovatel byl zbaven jakéhokoliv kontaktu s ostatními vězňenými a nemohl využívat možnosti vycházek na přilehlém dvoře, což mu způsobilo psychické potíže. Žádosti o ukončení izolace a rovné zacházení turecké orgány nevyhověly s odkazem na fakt, že stěžovatel není odsouzený, ale pouze preventivně zadržený, z čehož dle tureckých předpisů vyplývá diskreční pravomoc správy věznice z hlediska umístění stěžovatele ve věznici. V létě 2009 byl stěžovatel po dobu jednoho měsíce hospitalizován na psychiatrii. Po návratu z nemocnice sdílel celu s homosexuálním vězněm až do listopadu 2009, kdy vězeňská správa oba dotyčné rozdělila a stěžovatel tak byl opětovně zbaven kontaktu s ostatními vězňenými. V únoru 2010 došlo k přemístění stěžovatele do jiné věznice, kde mohl využívat práva příslušející odsouzeným (kontakt s ostatními odsouzenými, sportovní aktivity, vycházky na dvůr apod.). Nadále však trpěl psychickými problémy a pobíral antidepresiva.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K torzenému porušení článku 3 Úmluvy

Při posouzení rozporu opatření, jež znamenalo izolaci stěžovatele v samostatné cele, s článkem 3 Úmluvy, je nutné přihlídnout k tvrdosti tohoto opatření, jeho délce trvání, sledovanému cíli, k následkům pro stěžovatele a dalším okolnostem (srov. *Rohde proti Dánsku*, č. 69332/01, rozsudek ze dne 21. července 2005). Délka izolace stěžovatele vyžaduje důkladné posouzení z hlediska její nezbytnosti, proporcionality a vztahu k jiným možným postupům (srov. *Ramirez Sanchez proti Francii*, č. 59450/00, rozsudek velkého senátu ze dne 4. července 2006).

Z tohoto pohledu se izolace stěžovatele, kdy se mohl stýkat jen se svým advokátem a účastnit se soudních jednání, z důvodu obav tureckých orgánů kvůli možnému způsobení újmy stěžovateli ze strany jeho heterosexuálních spoluvězňů, nejví jako přiměřené opatření. Soud dodává, že turecká vláda nevysvětlila, proč stěžovateli navzdory jeho žádostem nebyl umožněn přístup na venkovní dvůr a kontakt s ostatními. Žá-

dosti stěžovatele byly nadto odmítnuty bez hlubšího posouzení adekvátnosti přijatých opatření. Přestože izolace neměla mít sama o sobě sankční povahu, krátila stěžovatele na jeho právech. Dle Soudu byl stěžovatel zbaven účinného vnitrostátního prostředku, kterým by se mohl bránit proti nevyhovujícím podmínkám svého vězení, nerespektujícím jeho důstojnost. Soud shledal, že podmínky, za nichž byl stěžovatel vězňen, byly způsobilé přivodit stěžovateli psychické a fyzické utrpení a narušení jeho lidské důstojnosti. Uvedené bylo zhoršeno nemožností využít účinných vnitrostátních prostředků. Ze strany Turecka se tak jednalo o nelidské a ponižující zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy.

b) K torzenému porušení článku 14 ve spojení s článkem 3 Úmluvy

Soud připomněl, že článek 14 Úmluvy, zakazující diskriminaci, nemá autonomní povahu a uplatní se obvykle ve spojení s ostatními články Úmluvy a protokoly, které ji doplňují (v daném případě ve spojení s článkem 3 Úmluvy, k jehož porušení došlo). Pokud je odlišné zacházení založeno na odlišné sexuální orientaci, zásada proporcionality vyžaduje nejen, aby přijaté opatření bylo vhodné k dosažení určeného cíle, ale zároveň aby jeho užití bylo nezbytné za daných okolností případu. Pokud důvody odlišného zacházení spočívají pouze na odlišné sexuální orientaci stěžovatele, jedná se o porušení Úmluvy (srov. *Alekseyev proti Turecku*, č. 4916/07 a další, rozsudek ze dne 21. října 2010, § 102).

Soud odmítl argumentaci vlády, podle níž byl stěžovatel umístěn do izolace na základě své vlastní žádosti a za účelem ochrany jeho fyzické integrity. Stěžovatel žádal o přemístění do cely, kterou by sdílel s ostatními homosexuály anebo do jiného pavilonu. Namísto toho byl umístěn do izolované cely, kam byli běžně umísťováni obvinění z pedofilie nebo znásilnění. Úplná izolace stěžovatele nemůže být v žádném případě ospravedlnitelná. Soud proto není přesvědčen, že uvedené opatření, kterým došlo k faktickému vyloučení stěžovatele z vězeňského života, přijaly turecké orgány pouze z důvodu ochrany jeho bezpečnosti. Podle názoru Soudu představovala sexuální orientace stěžovatele hlavní důvod přijetí předmětného opatření, čímž došlo k diskriminaci na základě sexuální orientace.

c) K torzenému porušení článku 5 Úmluvy

Stěžovatel dále namítal porušení článku 5 (právo na svobodu a osobní bezpečnost), které spatřoval ve svém uvěznění bez věrohodných důvodů a v nepřijatelné délce.

Soud poukázal na skutečnost, že stěžovatel se k předmětným činům sám doznal na policii, přičemž následně z nich byl obviněn a odsouzen. Lze tedy mít za to, že byl zbaven svobody pro důvodné podezření ze

spáchání trestného činu ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy.

Ohledně délky vazby Soud uvedl, že od počátku uvěznění do prvního odsuzujícího rozsudku činila krátce přes 7 měsíců. S ohledem na skutečnost, že vyšetřování probíhalo náležitým tempem a nelze v něm vysledovat žádná období nečinnosti, vyhovuje doba 7 měsíců pojmu „přiměřená lhůta“ ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 27. listopadu 2012 ve věci č. 17892/03 – Savičs proti Lotyšsku

Senát čtvrté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že v souvislosti s režimem, kterému byl stěžovatel jako doživotně odsouzený podroben v Daugavpilské věznici, bylo porušeno právo stěžovatele nebýt mučen nebo podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu podle článku 3 Úmluvy a přiznal stěžovateli náhradu nemajetkové újmy ve výši 5 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody. K výkonu trestu byl zařazen do Daugavpilské věznice. Brzy po umístění do věznice si začal stěžovat na režim, kterému jako doživotně odsouzený podroben. Za nelidské a ponižující zacházení označil zejména samovazbu, v níž měl být držen déle než 6 měsíců, denní režim, kdy mu bylo zakazováno přes den sedět či ležet na posteli, a zejména celkové osobní prohlídky, kdy se musel svléknout do naha a byly kontrolovány i jeho genitálie. Prohlídky byly konány pravidelně a rutinně. Když se jim odmítl podrobit, byl k tomu přinucen s použitím donucovacích prostředků a následně mu byl udělen kázeňský trest. Dále vnímal jako ponižující skutečnost, že při jakékoli eskortě mimo celu byl doprovázen dozorcí se psy. Veškerá tato praxe se opírala o nařízení ředitele věznice.

Stěžovatel se postupně obracel na ředitele věznice, na vězeňskou správu, na ministra spravedlnosti, na správní soudy a na ústavní soud. Požadoval zrušení nařízení ředitele věznice a zejména upuštění od praxe z nich vycházející.

Jeho stížnosti byly ředitelem věznice, vězeňskou správou a ministrem spravedlnosti vyhodnoceny jako nedůvodné. Správní soudy se jeho stížnostmi odmítly zabývat s tím, že stěžovatel (i přes podrobný popis skutků a jednání dozorců) neupřesnil, který správní akt nebo jaký zásah orgánu veřejné moci napadá. Ústavní soud jeho stížnost odmítl s tím, že směřuje nikoli proti právnímu předpisu, ale pouze proti vnitřnímu předpisu věznice, resp. vnitřní směrnici pro provádění zákona o výkonu trestu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 3 Úmluvy

Při posuzování přípustnosti Soud odmítl tvrzení lotyšské vlády, že stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní právní prostředky nápravy. Ve vztahu ke správním soudům uvedl, že v době stěžovatelova podání ke správním soudům byla jejich judikatura k posuzování nezákonných zásahů orgánů veřejné správy rozporná. V daném případě navíc správní soudy posoudily podání stěžovatele velice formalisticky a navzdory jasnému vyjádření, co považuje za porušení svých práv a čeho se domáhá, požadovaly další doplnění. Když tak neučinil, jeho podání odmítly, aniž jej věcně projednaly. Soud proto konstatoval, že stížnost ke správním soudům, nebyla v době, kdy se na ně stěžovatel obracel, účinným vnitrostátním právním prostředkem nápravy. Ani ústavní stížnost podle lotyšského práva nemohla dle Soudu sloužit jako účinný vnitrostátní prostředek nápravy protiprávního jednání, které vychází z nesprávného výkladu či použití ustanovení, která sama o sobě protiústavní nejsou.

Ve věci samé Soud zopakoval, že ačkoli přísná bezpečnostní opatření při držení odsouzených často obsahují prvky utrpení či ponížení, nelze je sama o sobě považovat za porušení článku 3 Úmluvy (srov. zejm. *Ramirez Sanchez proti Francii*, č. 59450/00, rozsudek velkého senátu ze dne 4. července 2006, § 80-82). Stát však musí zajistit, aby vězněné osoby byly drženy v podmínkách slučitelných s lidskou důstojností, aby je způsob výkonu trestu nevystavoval utrpení v míře, která by překračovala míru utrpení nevyhnutelně spjatou s uvězněním, a aby v rámci uvěznění bylo odpovídajícím způsobem zajištěno jejich zdraví a blahobyt. Pro posouzení, zda nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy, bere Soud v potaz splnění všech těchto podmínek, přičemž posuzuje přísnost opatření, dobu jejich trvání, jejich důvody a důsledky pro dotčené osoby. Soud také připomněl, že v řadě případů zkoumal také slučitelnost osobních prohlídek s Úmluvou. Konstatoval, že osobní prohlídka včetně svlečení může být někdy nezbytná k zajištění bezpečnosti nebo předcházení nepokojům a zločinnosti, musí však být provedena odpovídajícím způsobem a musí být odůvodněná (viz zejm. *Valašinas proti Litvě*, č. 44558/98, rozsudek ze dne 24. července 2001, § 117).

V projednávaném případě se Soud opřel o zprávy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidského nebo ponižujícímu zacházení a trestání („CPT“), který opakovaně kritizoval režim uplatňovaný na doživotně odsouzené v Lotyšsku. Soud s poukazem na zprávy CPT dospěl k závěru, že vůči stěžovateli byl v Daugavpilské věznici uplatňován zákaz sezení či ležení na posteli přes den. Rovněž s odkazem na zprávy CPT konstatoval, že v době, kdy byl stěžovatel umístěn v Daugavpilské věznici, zde byli doživotně odsouzení drženi 24 hodin denně ve svých celách, aniž jim byly nabídnuty jakékoli účelné aktivity.

K namítané samovazbě Soud uvedl, že stěžovatel sice nebyl po celou zcela izolován, ale nebyl mu umožněn kontakt s jinými skupinami odsouzených. Toto automatické oddělení doživotně odsouzených od jiných skupin vězňů bylo rovněž předmětem kritiky CPT. Ačkoli v některých časových úsecích měl stěžovatel spoluvězně, byl neustále oddělen od ostatních skupin vězňů a mohl navázat pouze velmi omezený sociální kontakt s ostatními doživotně odsouzenými během denního cvičení a od srpna 2008 i při sledování televize. Dle zjištění Soudu nebylo nijak vyhodnoceno, zda taková omezení jsou ve vztahu ke stěžovateli nezbytná a přiměřená; nebyly hodnoceny ani jejich dopady na stěžovatelovo fyzické a duševní zdraví. Přístup orgánů veřejné moci tak byl podle Soudu založen pouze na libovůli, což konstatoval také CPT. Takový postup je v rozporu s Evropskými vězeňskými pravidly a doporučeními Rady Evropy.

Soud uzavřel, že režim, kterému byl stěžovatel podroben v Daugavpilské věznici, jmenovitě zákaz sezení na posteli přes den, svévolné oddělení od ostatních skupin vězňů bez odpovídajícího režimu aktivit mimo celu a vhodných stimulačních opatření na cele, stejně tak jako svévolná samovazba stěžovatele a užití psů při eskortě i v rámci věznice, dosáhl prahu závažnosti odůvodňující použití článku 3 Úmluvy a v tomto smyslu je nelidským a ponižujícím zacházením. Došlo proto k porušení článku 3 Úmluvy.

Ve vztahu k celkovým osobním prohlídkám vzal Soud za prokázané, že stěžovatel byl pravidelně nucen podstupovat celkové osobní prohlídky, při nichž byl povinen se svléknout do naha v přítomnosti několika dozorců, odevzdat jim oblečení a umožnit prohlídku svých genitálií. Prohlídky byly prováděny nejméně dvakrát do měsíce, a to rutinně, aniž vyvstala jakákoli bezpečnostní potřeba nebo k nim zavdalo příčinu podezřelé chování odsouzeného. Soud nepřisvědčil vládě, že odsouzený je nebezpečná osoba s násilným chováním; toto tvrzení se opíralo pouze o vyjádření ředitele věznice, datované do roku 2005, dle kterého se odsouzený choval „provokativně, občas agresivně a ostudně“. Pakliže neexistují přesvědčivé bezpečnostní důvody nebo konkrétní podezření, že prohlídka může zabránit nepokojům či trestnému činu, nemůže dle Soudu skutečnost, že stěžovatel byl usvědčen z násilných trestných činů a odsouzen k doživotnímu odnětí svobody, sama o sobě odůvodnit systematické, obtěžující a výjimečně zahanbující celkové osobní prohlídky, které v jeho případě byly prováděny každé dva týdny. S ohledem na kumulativní efekt výše zmíněných podmínek vězeňského režimu dospěl Soud k závěru, že celkové osobní prohlídky byly způsobit stěžovateli strádání a utrpení takové intenzity, která překračovala nevyhnutelnou úroveň utrpení vlastní samotnému doživotnímu uvěznění a dosáhla prahu závažnosti odůvodňující použití článku 3

Úmluvy a vyústila v nelidské a ponižující zacházení. Došlo tak k porušení článku 3 Úmluvy.

VOLBY

Rozsudek ze dne 6. listopadu 2012 ve věci č. 30386/05 – Ekoglasnost proti Bulharsku

Senát čtvrté sekce Soudu poměrem hlasů šesti ku jednomu konstatoval, že stanovením nových zákonných podmínek pro účast ve volbách krátký čas před jejich konáním došlo k porušení práva stěžovatelky, politické strany, na svobodné volby (článek 3 Protokolu č. 1).

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelka, bulharská politická strana Ekoglasnost, žádala dne 9. května 2005 u Ústřední volební komise o registraci strany jako účastníka pro nadcházející parlamentní volby. Strana byla založena v roce 1990, do roku 2001 se účastnila všech parlamentních voleb a třikrát křesla v parlamentu získala. Žádost strany o účast ve volbách v červnu 2005 však byla zamítnuta z důvodu absence tří dokumentů, konkrétně osvědčení o zaplacení volební zálohy ve výši 20.000 BGN (bulharský lev), osvědčení o předložení účetních závěrek za poslední 3 roky bulharskému Účetnímu dvoru a předložení podpisů minimálně 5.000 voličů, podporujících účast strany ve volbách. Povinnost splnit tyto podmínky byla ve volebním zákoně zakotvena novelou krátce před volbami, v dubnu 2005. Strana se proti rozhodnutí o zamítnutí registrace odvolala s argumentem protiústavnosti předemtných ustanovení volebního zákona, Nejvyšší správní soud je ale jako protiústavní neoznačil a žalobu zamítl.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K tvrzenému porušení článku 3 Protokolu č. 1

Soud zopakoval, že právo na svobodné volby zahrnuje nejenom subjektivní právo volit a být volen, ale také povinnost státu volby legislativně zakotvit, přičemž stát požívá širokého prostoru pro uvážení (srov. např. *Mathie-Mohin a Clerfayt proti Belgii*, č. 9267/81, rozsudek pléna ze dne 2. března 1987).

V projednávaném případě Soudu podotkl, že se nové podmínky pro účast ve volbách týkaly všech politických stran, které chtěly kandidovat, nebyly prohlášené za neslučitelné s Ústavou, byly dostatečně jasné, předvídatelné a sledovaly legitimní cíl. Samy o sobě tedy z pohledu článku 3 Protokolu č. 1 nepředstavovaly problém. Problematické nicméně mohl být okamžik jejich zavedení.

Ohledně povinnosti předložit účetní závěry Soud konstatoval, že tato povinnost existovala již od roku 2001, avšak až s účinností od 1. dubna 2005 mohlo její porušení zapříčinit neúčast strany ve volbách. Návrh této legislativní změny byl ale předložen již roku 2003 a veřejně projednáván v roce 2004. Pro stěžovatelku tak

byla tato povinnost dostatečně předvídatelná a mohla pro její splnění učinit všechna potřebná opatření.

Naopak návrh zákona stanovující povinnost složit volební zálohu a získat 5 000 podpisů osob, které podporují účast strany ve volbách, byl předložen až dne 1. února 2005 a veřejně projednáván v březnu a dubnu 2005. Obě podmínky byly po projednávání zásadně upraveny a do doby jejich uzákonění dne 7. dubna 2005 tak představitelé stěžovatelky nemohli jejich konečnou podobu znát. Pro splnění podmínek tak měli, s ohledem na konání voleb dne 25. června 2005 a na povinnost registrace nejpozději 46 dnů před volbami, pouze necelý měsíc.

Soud připomněl, že Benátská komise ve svém Kodexu dobré praxe akcentovala důležitost stálosti volebních zákonů. Zaujala postoj, že jakékoliv zásadní změny ve volebním systému méně než rok před konáním voleb by se mohly jevit jako opatření vládnoucích politických stran diskriminující opoziční síly. Taková praxe je jednoznačně neslučitelná s demokratickým zřízením.

Soud konstatoval, že minimálně roční lhůta pro podstatné změny ve volebních zákonech zastávaná Benátskou komisí v tomto případě dodržena nebyla. Předmětné změny byly uskutečněny pouze 2 měsíce před konáním voleb a měsíc před možností předložit žádost o účast strany ve volbách. Byť Soud uznal, že bulharská právní úprava sledovala zavedením nových podmínek legitimní cíl vyřešení problému účasti množství seskupení, která nemají skutečnou politickou legitimitu, novela však mohla být přijata mnohem dříve. Pozdním zavedením nutnosti složit zálohu a předložit 5 000 podpisů bulharské orgány nezajistily rovnováhu mezi legitimním veřejným zájmem a právem stěžovatelky být reprezentována v nadcházejících volbách. Došlo proto k porušení jejího práva na svobodné volby chráněné článkem 3 Protokolu č. 1.

VYHOŠŤOVÁNÍ

Rozsudek ze dne 15. listopadu 2012 ve věci č. 52873/09 - Shala proti Švýcarsku

Senát druhé sekce rozhodl většinou čtyř hlasů proti třem, že nedošlo k porušení práva stěžovatele na soukromý život tím, že orgány žalovaného státu rozhodly o jeho vyhoštění na deset let v souvislosti s opakovanou trestnou činností.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel se v sedmi letech v rámci sloučení rodiny přistěhoval z Kosova do Švýcarska, kde absolvoval úplnou školní docházku, vyučil se a pracoval celkem 18 let. V návaznosti na více trestných činů, kterých se v rozmezí několika let dopustil, mezi jiným ublížení na zdraví, závažné porušení dopravních předpisů a útoky na bývalou přítelkyni včetně vyhrožování na-

kažením HIV a smrtí, mu byl po několika varováních uložen trest vyhoštění na deset let.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud připustil, že povaha a závažnost trestných činů stěžovatele byla menší než v jiných případech, které dříve posuzoval (srov. *Emre proti Švýcarsku*, č. 42034/04, rozsudek ze dne 22. května 2008; *Üner proti Nizozemsku*, č. 46410/99, rozsudek velkého senátu ze dne 18. října 2006). Stěžovatel je nicméně spáchal již dospělý, ve značném časovém rozmezí a opakovaně, přičemž jej neodradila ani varování úřadů, že bude vyhoštěn (srov. *Bousarra proti Francii*, č. 25672/07, rozsudek ze dne 23. září 2010; *A. W. Khan proti Spojenému království*, č. 47486/06, rozsudek ze dne 12. ledna 2010; *Emre proti Švýcarsku*, cit. výše). Soud dále zohlednil, že stěžovatel strávil prvních sedm let života v Kosovu, oženil se s Kosovankou, jejíž rodina většinou rovněž žila v Kosovu, stěžovatel s nimi komunikoval albánsky a v Kosovu často před vyhoštěním pobýval. Nejednalo se tedy o případ, kdy by stěžovatel vedl rodinný život s občanem státu, ze kterého má být vyhoštěn, resp. že by k místu původu neměl dostatečně silné vazby a nebyl obeznámen s tamějšími zvyky a obyčejí, na rozdíl od jiných obdobných případů, kde Soud shledal porušení článku 8 Úmluvy (srov. *Maslov proti Rakousku*, č. 1638/03, rozsudek velkého senátu ze dne 23. června 2008). Soud přiznal určitou váhu i argumentu vlády, že povolání zámečníka, kterým se stěžovatel vyučil, mu může pomoci integrovat se v Kosovu i v obtížné hospodářské situaci. Na závěr Soud přihlédl ke skutečnosti, že trest vyhoštění byl uložen na dobu nikoli neomezenou (srov. *Ezzouhdi proti Francii*, č. 47160/99, rozsudek ze dne 13. února 2001; *Emre proti Nizozemsku*, cit. výše). S ohledem na souhrn argumentů žalovaný stát podle názoru Soudu zachoval spravedlivou rovnováhu mezi osobním zájmem stěžovatele a vlastním zájmem na kontrole pohybu osob.

(iii) Oddělené stanovisko

Soudci Popović, Karakaş a Pinto de Albuquerque se nepřipojili k hlasování většiny. Svůj postoj zdůvodnili ve společném odděleném stanovisku třemi argumenty.

Zprvce, dle jejich názoru povaha trestných činů stěžovatele nebyla natolik závažná (ve věku 19 let stěžovatel na přechodu srazil chodce, který nicméně neutrpěl vážnější zranění, a od nehody ujel; v tom samém věku překročil povolenou rychlost; o rok později se zúčastnil pětiminutové rvačky bez zdravotních následků pro zúčastněné; o tři roky později zneužil telekomunikační zařízení a vyhrožoval své bývalé přítelkyni, avšak nikoli závažně), aby odůvodnila vyhoštění, když v minulosti Soud neshledal jako dostatečně závažné k vyhoštění např. odsouzení za obchodování s drogami (viz *Bousarra proti Francii*, cit. výše), či obchodování s drogami, vydírání a omezování osobní svobody (viz

A. W. Khan *proti Spojenému království*, cit. výše), stěžovatel svoji trestnou činnost nikdy nepopíral a nevyhýbal se trestu.

Zadruhé, stěžovatel žil ve Švýcarsku s většinou své rodiny, zejména rodiči a sourozenci, téměř dvacet let, získal tam veškeré své vzdělání a vykonával povolání, což svědčí o jeho integraci a podporuje závěr o nepřiměřenosti sankce vyhoštění.

Zatřetí, ani skutečnost, že se stěžovatel oženil v Kosovu s tamější obyvateľkou, nezakládá důvod k opačnému závěru. Podle disentujících soudců stěžovatel chtěl založit rodinu ve Švýcarsku, v čemž mu bylo zabráněno právě rozhodnutím o vyhoštění, učiněným krátce po podání žádosti o sloučení rodiny. Z uvedených důvodů soudci nebyli přesvědčeni, že vyhoštění takto narušující normální průběh rodinného a profesního života bylo v demokratické společnosti nezbytné.

Rozsudek ze dne 15. listopadu 2012 ve věci č. 38005/07 – Kissiwa Koffi proti Švýcarsku

Senát druhé sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že časově neomezený zákaz vstupu stěžovatelky na území Švýcarska, kde žijí členové její rodiny, odůvodněný předchozím odsouzením za přepravu drog, nepředstavuje porušení článku 8 Úmluvy.

(i) Okolnosti případu

Paní Kissiwa Koffi z Republiky Pobřeží slonoviny si vzala v roce 1999 státního občana Švýcarské konfederace, pocházejícího původem také z Pobřeží slonoviny. V květnu roku 2001 se přestěhovala do Švýcarska, kde získala povolení k pobytu. Svě dříve narozené dítě zanechala v Pobřeží slonoviny v péči svých přátel.

V říjnu 2003 byla zadržena policií na letišti v Curychu po té, co bylo v jejích zavazadlech nalezeno 2,5 kg kokainu. Za přepravu drog byla odsouzena na 33 měsíců odnětí svobody. Po vykonání dvou třetin trestu byla v červenci roku 2005 propuštěna.

V říjnu 2004 byla žádost stěžovatelky o prodloužení povolení k pobytu odmítnuta, a stěžovatelka neuspěla ani s odvoláním. V květnu 2006 se stěžovatelce narodil syn. Stěžovatelka na tuto skutečnost upozornila v kasační stížnosti proti rozhodnutí o neprodloužení povolení k pobytu, kterou však Federální správní soud dne v únoru 2007 odmítl s odůvodněním, že veřejný zájem na opuštění švýcarského území převážil nad jejími soukromými zájmy.

V květnu 2007 nařídil cizinecký úřad stěžovatelce, aby do 15. června 2007 opustila území Švýcarské konfederace, což stěžovatelka nerespektovala, proto byla v září 2007 zadržena, umístěna do vazby, a v listopadu 2007 navrácena do Republiky Pobřeží slonoviny. Na této cestě ji doprovázel i její nezletilý syn. Po krátkém pobytu však onemocněl malárií, a vrátil se se svým otcem do Švýcarska, kde od té doby žije.

V lednu 2008 Federální imigrační úřad s odvoláním na odsouzení stěžovatelky za drogový trestný čin rozhodl o zákazu vstupu stěžovatelky na švýcarské území na dobu neurčitou (rozhodnutí nebylo stěžovatelce oznámeno). V lednu 2009 rozhodl Federální imigrační úřad o zákazu vstupu znovu. Federální správní soud následně odmítl stěžovatelčinu žalobu. Svě rozhodnutí opřel zejména o závažnost trestné činnosti, za níž byla stěžovatelka odsouzena, a skutečnost, že mezitím byl za účelem umožnit stěžovatelce udržení kontaktu s rodinou zákaz vstupu na území dočasně pozastaven. Stěžovatelka nicméně z finančních důvodů a pro těžkosti s vyřizováním víz cestu do Švýcarska neabsolvovala.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 8 Úmluvy

Soud uvedl, že Úmluva obecně nezaručuje právo cizího státního příslušníka vstupovat či pobývat na území daného státu. Avšak obdobně jako ve věci *Moustaquim proti Belgii* (č. 12313/86, rozsudek ze dne 18. února 1991) Soud konstatoval, že absolutní vyloučení osoby ze země, kde žijí členové její rodiny, může představovat zásah do práva na rodinný a soukromý život ve smyslu článku 8 Úmluvy.

V předmětné věci byla stěžovatelka odloučena od rodiny, čímž utrpěla zásah do rodinného života. K porušení Úmluvy by ovšem mohlo dojít jen v případě, že by zásah do jejího práva na respektování rodinného a soukromého života nenaplňoval požadavky čl. 8 odst. 2 Úmluvy, tedy pokud by nebyl uskutečněn v souladu se zákonem, či by nebyl odůvodněn legitimním cílem nebo by nebyl nezbytný v demokratické společnosti.

Vzhledem k tomu, že v projednávaném případě nebylo sporu o zákonnosti postupu státu, ani o existenci legitimního cíle, posuzoval Soud především poslední předpoklad, jmenovitě přiměřenost namítaného zásahu.

Kritéria, která mají být vodítkem pro vnitrostátní soudy v obdobných případech, Soud již dříve shrnul ve věci *Üner proti Nizozemsku* (č. 46410/99, rozsudek velkého senátu ze dne 18. října 2006, § 54-60). Jedná se o následující kritéria:

- povaha a závažnost trestného činu spáchaného stěžovatelem;
- délka jeho pobytu v zemi, z níž má být vyhoštěn;
- doba, která uplynula od spáchání trestného činu, a chování stěžovatele během této doby;
- státní občanství osob, které jsou opatřením dotčeny;
- rodinná situace stěžovatele, zejm. doba trvání manželství, jakož i ostatní okolnosti svědčící o existenci skutečného rodinného života páru;
- otázka, zda partner stěžovatele v okamžik utvoření rodinného pouta věděl o trestné činnosti stěžovatele;
- otázka, zda děti vzešly z manželství a jejich věk;

- závažnost obtíží, kterým by partner stěžovatele čelil v zemi, kam má být stěžovatel vyhoštěn;
- zájem a blaho dětí, zejména s ohledem na obtíže, kterým by čelily v zemi, kam má být stěžovatel vyhoštěn;
- a
- pevnost rodinných, sociálních a kulturních vazeb s hostitelskou zemí a se zemí, kam má být stěžovatel vyhoštěn.

Vnitrostátní orgány sice mají jistý prostor pro uvážení, aby se vyslovily k otázce nezbytnosti a přiměřenosti zásahu do práv chráněných čl. 8 odst. 1 Úmluvy, úlohou Soudu na druhou stranu je určit, zda sporná opatření skutečně respektují spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými zájmy.

V projednávaném případě Soud konstatoval, že přeprava drog je závažným trestným činem, kterého se stěžovatelka navíc dopustila po pouhých dvou letech pobytu ve Švýcarsku. Zákaz vstupu na území byl vysloven na dobu neurčitou, což může opatření činit nepřiměřeným. Stěžovatelka však má možnost žádat o dočasné pozastavení zákazu za účelem návštěvy rodiny, což činí případ odlišný od uvedené věci *Üner proti Nizozemsku*, kde byla zákazem zcela vyloučena jakákoliv návštěva. Stěžovatelka žádala o dočasné pozastavení zákazu třikrát, přičemž jedné žádosti bylo vyhověno. Namítala sice, že nemohla povolení z finančních důvodů využít, ovšem další žádosti v tomto směru již nepodala. Soud tedy přijetí žádosti o dočasné pozastavení vyložil jako důkaz toho, že vnitrostátní orgány dbaly na zachování respektu k rodinnému životu ve smyslu článku 8 Úmluvy; možnost zmírnění opatření tak byla reálná, a nezůstávala pouze v rovině teoretické.

Ohledně vazeb stěžovatelky na Švýcarsko Soud shledal, že stěžovatelka v této zemi strávila jen 6 let, z čehož velkou část ve vazbě či výkonu trestu odnětí svobody. Ve Švýcarsku není profesně či společensky integrována, německy nemluví a francouzsky jen s obtížemi. Na druhou stranu v Pobřeží slonoviny strávila většinu svého života a nemůže tak tvrdit, že její společenské vazby k této zemi jsou zpřetrhány natolik, že by již neměla šanci se zde integrovat.

Navíc je relevantní i možnost, že by se její manžel i se synem přestěhoval do Republiky Pobřeží slonoviny. Jejím manželovi, který již byl se Švýcarskem spjat, a to mimo jiné proto, že zde má děti z předchozího manželství, by případný návrat do země původu činil obtíže. Přesto, kdyby chtěl doprovázet svoji manželku, jeho profesní i sociální integrace v Republice Pobřeží slonoviny by byla možná, zejména proto, že z této země pochází. Syn stěžovatelky, stejně jako její manžel, má švýcarské občanství, ale i on by se díky nízkému věku mohl integrovat v Pobřeží slonoviny, kde ostatně několik měsíců strávil.

Napadený stát z uvedených důvodů podle Soudu nevykročil z prostoru pro uvážení, který mu v projedná-

vané věci příslušel. Článek 8 Úmluvy proto nebyl porušen.

(iii) Oddělená stanoviska

V odděleném stanovisku soudci Raimondi a Pinto de Albuquerque zpochybňují průkaznost skutečné kriminální nebezpečnosti stěžovatelky, mimo jiné proto, že trestní soud neuložil stěžovatelce trest vyhoštění, ač mohl. Možnost navštěvovat syna je navíc teoretická pro nemožnost dopravit se z Pobřeží slonoviny do Švýcarska přímo spolu se striktností úřadů při povolování dočasného pozastavení zákazu vstupu; ze tří žádostí bylo vyhověno stěžovatelce pouze jednou, a to především z důvodu účasti stěžovatelky na soudním jednání. Imigrační úřad navíc může přehodnotit zákaz vstupu na území za deset let od jeho vydání, například z důvodu blízkého vztahu mezi matkou a synem; je přitom otázkou, jak se matce podaří za výše uvedených podmínek blízké pouto udržet a prokázat.

Rozsudek ze dne 4. prosince 2012 ve věci č. 47017/09 – Butt proti Norsku

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že jednání stěžovatelů nebylo s ohledem na výjimečné okolnosti případu možné ztotožňovat s jednáním jejich matky a nelze z toho důvodu požadovat, aby v pobytových otázkách nesli nepříznivé důsledky, které z tohoto stavu věcí vyplývají. Vyhoštění stěžovatelů by proto bylo v rozporu s článkem 8 Úmluvy.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelé, sourozenci Buttovi se narodili v roce 1985, resp. 1986 v Pákistánu. V roce 1989 přicestovali do Norska se svou matkou a v únoru 1992 jim bylo uděleno povolení k pobytu z humanitárních důvodů. V průběhu roku 1992 se matka spolu se svými dětmi odebrala do Pákistánu, kde zůstali až do přelomu let 1995-1996. V mezidobí norské Ředitelství pro imigraci (*Directorate of Immigration*) stěžovatelům vydalo povolení o trvalém pobytu, jelikož jejich pobyt v zahraničí mu nebyl znám. Teprve v souvislosti se zamítnutím žádosti otce stěžovatelů o pobytové povolení za účelem sloučení rodiny (v roce 1996) imigrační úřady zjistily, že stěžovatelé v období od roku 1992 do začátku roku 1996 žili se svojí matkou v Pákistánu a mají k jeho území vytvořeny silné rodinné vazby. Ředitelství pro imigraci v lednu 1999 rozhodlo o zrušení povolení k trvalému pobytu stěžovatelů i jejich matky s odůvodněním, že tato byla získána na základě nepravdivých údajů poskytnutých matkou stěžovatelů. Stěžovatelům nebylo umožněno pobývat v Norsku ani na základě jiného povolení k pobytu.

Druhý ze stěžovatelů byl v roce 2004 shledán vinným z trestného činu ublížení na zdraví (ve spojení s dalšími jím spáchanými trestnými činy – zneužití platební karty, neoprávněné užívání cizí věci a přechovávání

omamných a psychotropních látek), za nějž mu byl uložen trest odnětí svobody v délce 75 dnů. V květnu 2005 v návaznosti na odsouzení druhého stěžovatele rozhodlo Ředitelství pro imigraci o vyhoštění druhého stěžovatele na dobu neurčitou. Matka stěžovatelů byla v září 2005 vyhoštěna do Pákistánu, kde v srpnu 2007 zemřela.

Odvolací imigrační komise (*Immigration Appeals Board*) v srpnu 2007 zamítla žádosti stěžovatelů o změnu předchozích rozhodnutí Ředitelství pro imigraci o zrušení povolení k trvalému pobytu (ze srpna 1999), neboť nebyly zjištěny ani vážné humanitární důvody, ani existence intenzivních vazeb k území Norska. Rodinné či soukromé vazby stěžovatelů vytvořené po zrušení povolení k trvalému pobytu v roce 1999 (a tedy v průběhu jejich nelegálního pobytu) měly podle názoru správního orgánu pouze malou relevanci. Stěžovatelé neuspěli ani před soudy, když Vrchní soud (*Borgarting High Court*) s odvoláním na judikaturu Soudu týkající se ochrany rodinného a soukromého života (vzniklého v době nelegálního pobytu) nepovažoval zamítnutí žádosti o pobytové oprávnění v případě stěžovatelů v rozporu s článkem 8 Úmluvy. Délka a průběh pobytu stěžovatelů nebylo možné podle názoru Vrchního soudu považovat za „mimořádné okolnosti“ ve smyslu judikatury Soudu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy

Soud v daném případě nepochyboval o existenci rodinného a soukromého života stěžovatelů v Norsku. Nicméně povolení k pobytu udělené stěžovatelům v roce 1992 zaniklo jejich vycestováním do Pákistánu a jejich následující pobyt po jejich návratu do Norska v roce 1996 byl ve skutečnosti nelegální. Z toho důvodu nebylo na stěžovatele možné podle názoru Soudu pohlížet jako na „legálně usazené cizince“. Soud následně při svém rozhodování odkázal na svoji předchozí judikaturu (např. *Nunez proti Norsku*, č. 55597/09, rozsudek ze dne 28. června 2011, § 66, a *Antwi a ostatní proti Norsku*, č. 26940/10, rozsudek ze dne 14. února 2012, § 89), ve které vymezil kritéria pro posuzování přípustnosti zásahu do práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Podle této judikatury je nutné přihlídnout i k tomu, zda rodinný a soukromý život cizince vznikl v době jeho legálního pobytu či nikoliv. V případě, že si cizinec tyto vazby vytvářel (již) v době svého nelegálního pobytu, musel si být od počátku vědom, že další udržování rodinného a soukromého života na území hostitelského státu je nejisté. V takových případech by bylo vyhoštění cizince v rozporu s článkem 8 Úmluvy pouze za výjimečných okolností (srov. *Mitchell proti Spojenému království*, č. 40447/98, rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 24. listopadu 1998, či *Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Nizozemsku*, č. 50435/99, rozsudek ze dne 31. ledna 2006, § 38 a 39).

Soud dále zkoumal, zda bylo v případě stěžovatelů možné nalézt zmíněné výjimečné okolnosti, které by bránily jejich vyhoštění. Soud v této souvislosti konstatoval, že situace, v níž se ocitli stěžovatelé, byla způsobena jejich matkou. Soud souhlasil s názorem Vrchního soudu, podle kterého je s ohledem na existenci veřejného zájmu na dodržování imigračních předpisů třeba identifikovat děti s chováním jejich rodičů. V opačném případě by rodiče mohli ze situace, kterou sami vytvořili, těžit a získat tak pro sebe a své děti povolení k pobytu. Soud nicméně konstatoval, že takový přístup nemůže být zcela bezvýjimečný. Ve vztahu k projednávanému případu poukázal na skutečnost, že riziko zneužití situace ze strany matky stěžovatelů již nehrozí (stěžovatelé jsou již zletilí a matka zemřela v roce 2007).

Soud dále zohlednil, že stěžovatelé se o protiprávnosti svého pobytu dozvěděli až v roce 2001, tedy v době, kdy si již na území Norska vytvořili rodinné a soukromé vazby. Z toho důvodu jim nelze vytýkat, že by státní orgány postavili před „hotovou věc“ (*fait accompli*).

Soud rovněž poukázal na pasivitu vnitrostátních orgánů při realizaci vyhoštění stěžovatelů, kdy po dobu několika let nebyly podniknuty žádné kroky. Stěžovatelé tak dle Soudu mohli odůvodněně předpokládat, že od nich není vyžadováno opustit území Norska. Neobvyklá délka nelegálního pobytu stěžovatelů v Norsku podle Soudu rovněž vyvolává pochyby, zda odmítnutí pobytu s poukazem na existenci veřejného zájmu na dodržování imigračních předpisů bylo „nezbytné v demokratické společnosti“. Byť tyto skutečnosti nečiní pobyt stěžovatelů v Norsku legálním, jsou dle Soudu silným důvodem pro závěr, že jednání matky nemůže být přičteno k tíži i stěžovatelům (srov. *Nunez proti Norsku*, cit. výše, § 78-85).

Ohledně rodinných a soukromých vazeb stěžovatelů na Norsko Soud konstatoval, že v průběhu času se tyto staly silnými – od svých 3, resp. 4 let žili s přestávkou pobytu v Pákistánu se strýcem a tetou, k nimž si vytvořili silné citové pouto. Vzdělání a výchovy se jim dostalo v Norsku, kde též měli přátele a další sociální vazby a hovořili plynule norsky. Na druhou stranu jejich vazby na Pákistán nejsou nijak silné. Matka zemřela, otce neviděli od roku 1996 a místní jazyk stěžovatelé ovládají jen velmi málo. Ani trestné činy, kterých se dopustil druhý stěžovatel, nemají v projednávaném případě významnou váhu, jelikož se jednalo jen o jeden incident, od jehož spáchání uplynula již značná doba a druhý stěžovatel se od té doby dalšího trestného činu nedopustil.

S ohledem na všechny výše uvedené úvahy Soud uzavřel, že vyhoštění stěžovatelů by bylo v rozporu s článkem 8 Úmluvy.

VYŠETŘOVÁNÍ

Rozsudek ze dne 23. října 2012 ve věci č. 43606/04 – Yotova proti Bulharsku

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v důsledku neúčinnosti vyšetřování pokusu o vraždu stěžovatelky došlo k porušení článku 2 (právo na život) a článku 14 (zákaz diskriminace) ve spojení se článkem 2 Úmluvy. Soud přiznal stěžovateli náhradu nemajetkové újmy ve výši 12 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelka je bulharskou občankou náležející k romskému etniku. Mezi romskými občany z vesnice Aglen, kde stěžovatelka žila, a skupinou mladistvých bulharských občanů ze sousední vesnice Peshterna docházelo ke konfliktům a konfrontacím. V červenci 1999 byla stěžovatelka postřelena pachatelem, který na ni z auta vypálil několik ran před jejím domem v Aglenu. Postřelení způsobilo stěžovateli vážná zranění paže, ramene a hrudníku. Vyšetřování vedené z důvodu pokusu o vraždu nevedlo k dopadení pachatele a navzdory námitkám stěžovatelky bylo opakovaně odloženo. Dle názoru stěžovatelky bulharské orgány vedly vyšetřování nedostatečným a neúčelným způsobem, čímž došlo k porušení (procesního aspektu) článku 2 Úmluvy a zároveň opomněly posoudit, zdali se nejednalo o trestný čin spáchaný z důvodů rasové či etnické nesnášenlivosti (porušení článku 14 Úmluvy).

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K porušení článku 2 Úmluvy

Článek 2 Úmluvy vyžaduje, aby stát zajistil právo na život trestní legislativou, která bude odrazovat od páchaní činů ohrožujících toto právo na základě prevence, potlačování a sankcionování těchto činů. Uvedené zahrnuje i povinnost vést účinné a efektivní vyšetřování, pokud existují důvody domnívat se, že osoba utrpěla za podezřelých okolností potenciálně smrtelná zranění. Článek 2 tedy zahrnuje nejen případy, kdy dojde k úmrtí osoby na základě násilného jednání, ale i pokud je dotčená osoba objektem jednání, které ohrožuje její život, přestože nakonec přežije. Následné vyšetřování musí být rychlé, efektivní a účinné a musí umožňovat stanovení příčiny zranění a identifikovat a potrestat viníky. Uvedené zahrnuje i požadavek rychlosti vyšetřování, nezávislosti osob zodpovědných za vyšetřování a zapojení poškozených do vyšetřování v míře umožňující jim ochranu jejich legitimních zájmů (např. *Slimani proti Francii*, č. 57671/00, rozsudek ze dne 27. července 2004).

V této souvislosti je nutné uvést, že přestože vyšetřovací orgány v projednávaném případě identifikovaly okruh podezřelých a stěžovatelka byla mezi očitými svědky jedinou osobou, která viděla útočnickovu tvář,

namísto provedení rekognice byl případ odložen. K provedení rekognice došlo až o dva roky později, přestože okruh podezřelých se od počátku vyšetřování nezměnil a uvedené zpoždění proto nebylo odůvodněné. Ačkoli stěžovatelka při rekognici identifikovala jednoho z podezřelých jako dotčeného pachatele, případ byl znovu odložen, protože dle názoru státního zastupitelství další shromážděné důkazy nepotvrdily tvrzení stěžovatelky. Podobné lze uvést ve vztahu k vozu pachatele, kdy první identifikace vozidla za účasti stěžovatelky byla provedena v říjnu 2002 (více než 3 roky od předmětné události). Podle Soudu navíc vyšetřující orgány nevyvinuly žádné úsilí směrem k nalezení a identifikování zbraně, s níž byl trestný čin spáchan, a zejména neprovedly expertizu nábojnic nalezených na místě činu, přestože se během vyšetřování ukázalo, že několik podezřelých mělo přístup ke zbraním patřícím jejich rodičům.

Argument vlády, že stěžovatelka nevyčerpala všechny opravné prostředky, protože nenapadla poslední, v pořadí již čtvrté, odložení případu, Soud odmítl. Stěžovatelka napadla přerušování vyšetřování ve všech třech předchozích případech, následně se ukázalo zjevným, že vyšetřování uvázlo na mrtvém bodě. Za této situace nelze stěžovateli vytýkat, že nenapadla poslední opatření směřující k odložení případu.

Soud proto dospěl k závěru, že vyšetřování v daném případě nebylo dostatečně účinné podle článku 2 Úmluvy – příslušné vyšetřující orgány nedostaly své povinnosti učinit veškeré přiměřené kroky k zajištění důkazů a nevedly vyšetřování s nutnou pečlivostí a rychlostí. Soud proto konstatoval porušení procesní stránky článku 2 Úmluvy.

b) K porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Úmluvy

Soud připomněl, že při vyšetřování násilných činů, kde existuje podezření z rasového podtextu, mají státní orgány povinnost přijmout veškerá nutná opatření ke zjištění, zda v daném případě existoval rasový motiv, a určit, zda rasová nenávisť či předsudky založené na etnickém původu hrály roly v předmětných událostech. Uvedené platí, i pokud je v praxi velice obtížné rasistický motiv prokázat. Nejedná se nicméně o povinnost dosáhnout určitého výsledku, ale o požadavek užití prostředků a opatření přiměřených okolnostem (srov. *Angelova a Iliev proti Bulharsku*, č. 55523/00, rozsudek ze dne 26. října 2007 a *Nachova a ostatní proti Bulharsku*, č. 43577/98 a 43579/98, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2005).

V daném případě předcházela vyšetřované události série konfliktů mezi skupinkami mladistvých bulharských občanů a Romů, které se odehrávaly mimo jiné i v části vesnice, kde žila stěžovatelka. Policie o těchto incidentech věděla. Stěžovatelka nadto dopisem ze dne 4. dubna 2000 upozornila státního zástupce, že dle jejího názoru se jednalo o trestný čin motivovaný rasovou nenávisť vůči Romům. S ohledem na výše uvedené dospěl Soud k závěru, že vzhledem k těmto do-

statečně objektivním a konkrétním skutečností, které mohly vzbudit podezření z rasově motivovaného pokusu o vraždu, vyšetřovací orgány měly tento aspekt náležitě vyšetřit. Uvedený případ je přitom nutno odlišit od případů *Koky a ostatní proti Slovensku* (č. 13624/03, rozsudek ze dne 12. června 2012), kde rasové motivy násilného jednání vycházely výhradně ze svědectví oběti, a *Mižigárová proti Slovensku* (č. 74832/01, rozsudek ze dne 14. prosince 2010), kde příslušné orgány nedisponovaly žádnou konkrétní informací, která by ukazovala na případný rasový motiv.

V projednávaném případě měly orgány činné v trestním řízení kupř. vyslechnout podezřelé ohledně jejich obecného přístupu k romskému etniku, zjistit, zda se někdo z nich v minulosti neúčastnil násilných činů proti Romům či zda nesympatizuje s extremistickými nebo rasistickými ideologiemi. Měly též prověřit, zda existuje nějaké pojitko mezi incidenty, ke kterým došlo krátce před vyšetřovanou událostí, a pokusem o vraždu stěžovatelky. Skutečnost, že po dobu 13 let orgány činné v trestním řízení v tomto směru nepodnikly žádný krok, Soud označil za neakceptovatelnou. Došlo proto k porušení článku 14 ve spojení s článkem 2 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 30. října 2012 ve věci č. 43994/05 – E. M. proti Rumunsku

Senát třetí sekce jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení práva stěžovatelky na ochranu proti mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu ve smyslu článku 3 Úmluvy v souvislosti s opakovanými útoky jejího bývalého manžela na ni v přítomnosti společné nezletilé dcery. Soud neshledal potřebným posoudit případ odděleně z hlediska práva na rodinný a soukromý život podle článku 8 Úmluvy a odmítl *ratione materiae* námitky stěžovatelky na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Soud přiznal stěžovatelce spravedlivé zadostiučinění ve výši 7500 eur jako náhrady nemajetkové újmy.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelka byla dle svého tvrzení v březnu 2004 fyzicky a slovně napadena svým manželem I. B., což následně dokládala lékařským potvrzením, které s ohledem na povahu zranění připouštělo stěžovatelčinu verzi událostí. Stěžovatelčina dcera byla podle jiného lékařského vyjádření tímto jednáním proběhnutým před jejíma očima traumatizována. Stěžovatelka krátce poté podala na manžela trestní oznámení a požádala policii o ochranu pro sebe a dceru. Manželství bylo později rozvedeno z viny manžela, přičemž rozsudek mimo jiné odkázal na agresivní chování muže k manželce.

Státní zástupce v září 2004 výše uvedené trestní oznámení částečně odmítl a ve zbylé části postoupil soudu. Stěžovatelka rovněž v květnu 2004 podala k soudu ža-

lobu na manžela pro vyhrožování, urážky a bití a jiné násilí, kterou soud následně spojil s řízením o výše uvedeném trestním oznámení. Soud prvního stupně, který provedl vyšetřování případu a dokazování, odsoudil I. B. K pokutě za trestný čin ublížení na zdraví (*coups et autre violence*). Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně zrušil a po přehodnocení důkazů I. B. novým rozsudkem osvobodil.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 3 Úmluvy

Soud připomněl pozitivní závazek států zavést účinný systém potlačující všechny formy domácího násilí a poskytující obětem násilí dostatečné záruky (srov. zejm. *Opuz proti Turecku*, č. 33401/02, rozsudek ze dne 9. června 2009). Ve vztahu k projednávanému případu vyzdvihl, že zákon v rozhodné době sankcionoval trestný čin ublížení na zdraví a předvídal přísnější tresty v případě napadení mezi členy rodiny. Vzhledem k tomuto a jiným předpisům pak Soud došel k závěru, že stěžovatelka měla k dispozici právní rámec umožňující oznámit napadení a požadovat od úřadů ochranu. Zbývá tedy posoudit, jak tato právní ustanovení byla v projednávaném případě použita.

V této souvislosti Soud předně zdůraznil, že příslušné orgány byly povinny jednat s náležitou péčí a vážností, i když jim stěžovatelka oznámila pouze jeden násilný incident podložený lékařskou zprávou.

Ohledně účinnosti vyšetřování Soud potvrdil, že připustnost a hodnocení důkazů je věc vnitrostátních soudů, a připustil, že v daném případě byly soudy postaveny před dvě protichůdné verze při neexistenci přímých důkazů. Tak jako tak však soudy měly povinnost přijmout nezbytná opatření pro posouzení hodnověrnosti verzí a objasnění okolností případu. Přestože násilí proti stěžovatelce nebylo zpochybněno a sebepoškození nebylo namítáno, vnitrostátní orgány nenařídily vyšetření a nezjistily, kdo stěžovatelce poranění způsobil. Místo toho odvolací soud nařídil propuštění údajného agresora a uzavřel případ jako neprokazatelný poté, co vyloučil ze spisu svědectví sestry stěžovatelky pro nedůvěryhodnost a shledal výpověď stěžovatelky nedostatečně podrobnou. Podle názoru Soudu mohl podniknout různé kroky ke zjištění objektivní pravdy, a to zejména nový výslech stěžovatelky, obstarání výpovědi její matky, vyslechnutí policistů, kteří zasahovali na místě a konfrontaci svědků a stran řízení, jejichž výpovědi soud považoval za protichůdné. Tyto kroky měl podniknout tím spíše, že v daném případě šlo o případ domácího násilí. Stejný rozsah informací navíc předtím stačil soudu prvního stupně k odsouzení agresora.

Soud proto došel k závěru, že trestní systém v daném případě nebyl schopen identifikovat a potrestat toho, kdo byl za oznámený útok odpovědný, ani neprozkoumal možné směry vyšetřování. Takový postup je

přítom způsobilý zmenšit důvěru veřejnosti a zejména obětí domácího násilí v soudní systém a vládu práva.

Na závěr Soud připomněl, že stěžovatelka pro sebe a svoji dceru žádala ochranu proti manželovu jednání. Navzdory příslušnému právnímu rámci, který předvídal zapojení různých institucí a umožňoval přijmout řadu i mimosoudních opatření, a přestože byla stěžovatelčina tvrzení podpořena lékařským potvrzením, a proto byla *prima facie* hodnověrná, vnitrostátní orgány nepodnikly žádný krok v tom směru. Jejich postup svědčí o nedostatku vzájemné spolupráce, který je o to více politováníhodný, jelikož se týká citlivé oblasti celospolečenského zájmu a navíc k násilí došlo v přítomnosti dítěte.

Způsob, kterým bylo vyšetřování vedeno, tak podle názoru Soudu neposkytl stěžovateli účinnou ochranu splňující požadavky článku 3 Úmluvy, čímž došlo k porušení jejích práv.

Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věci č. 4239/08 – C. N. proti Spojenému království

Senát čtvrté sekce Soudu rozhodl jednomyslně, že v důsledku nedostatečně specifického vymezení trestného činu nevolnictví ve vnitrostátním právním řádu bylo vyšetřování příslušného jednání v případě stěžovatelky neúčinné, čímž bylo porušeno právo stěžovatelky chráněné článkem 4 Úmluvy (zákaz otroctví, nucených prací a nevolnictví). Stěžovateli přiznal spravedlivé zadostiučinění ve výši 28 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelka přicestovala v roce 2002 z Ugandy do Spojeného království, kde se jí ujal rodinný příbuzný S. Ten jí měl následně zabavit pas a další cestovní dokumenty. S. poskytl stěžovateli v následujícím období ubytování v Londýně (postupně v několika jemu patřících domech) a následně jí zprostředkoval práci pro M. V oblasti pečovatelských služeb. Odměna stěžovatelky za provedenou práci byla vždy konkrétním klientem poukázána na účet M., který následně příslušný podíl převedl na účet S. Ten však stěžovateli peníze dále nepředával. Počátkem roku 2003 začala stěžovatelka pracovat jako stálá pečovatelka pro jeden starší pár, což byla podle jejího tvrzení práce fyzicky i psychicky velmi náročná. Volno měla pouze jeden den v měsíci na pár hodin a v takových případech jí M. vyzvedl a zavezl přímo do domu S. Až po několika letech jí bylo dovoleno použít hromadné dopravní prostředky, přičemž po celou dobu S. stěžovatelku odrazoval od navazování kontaktů s jinými lidmi. V září 2006 stěžovatelka neúspěšně žádala o azyl.

Na základě podnětu právního zástupce stěžovatelky z dubna 2007 začal případ stěžovatelky vyšetřovat útvar policie specializovaný na trestné činy spojené s obchodováním s lidmi. Poté, co v červnu 2007 vyslechl stěžovatelku a vyžádal jedno odborné stanovisko, uzavřel, že v případě stěžovatelky se o obchodování

s lidmi nejednalo. Právní zástupce stěžovatelky s daným závěrem nesouhlasil a požadoval, aby vyšetřování bylo do budoucna zaměřeno i na trestné činy související přímo s kogentním zákazem otroctví a nucených prací. Situaci stěžovatelky se současně zabývala i organizace zaměřující se na problematiku obchodování s lidmi, která dospěla k názoru, že v případě stěžovatelky byly naplněny téměř všechny charakteristické znaky nucené práce. Stěžovatelka byla dále vyšetřena psycholožkou specializující se na problematiku násilí na ženách, která mj. naznačila, že stěžovatelka se obětí obchodování s lidmi a nucené práce stát mohla. V srpnu 2009 policie informovala právního zástupce stěžovatelky o tom, že případ byl uzavřen a to mj. S odůvodněním, že v daném případě skutková podstata trestného činu obchodování s lidmi, ani žádného jiného trestného činu naplněna nebyla.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 4 Úmluvy

Podle stěžovatelky vláda v době skutkových okolností případu nedostala svému pozitivnímu závazku vyplývajícimu z článku 4 Úmluvy, když nepřijala právní úpravu kriminalizující nucené práce a nevolnictví.

Soud předně připomněl své závěry z rozsudku *Siliadin proti Francii* (č. 73316/01, rozsudek ze dne 26. července 2005, § 89 a 112), kdy konstatoval, že z článku 4 Úmluvy vyplývá pozitivní závazek smluvních států kriminalizovat a stíhat jednání spočívající v podrobení jednotlivce otroctví, nevolnictví nebo nuceným pracím. Za určitých okolností může dále článek 4 Úmluvy po státu vyžadovat, aby přijal operativní opatření k ochraně byť i potenciálních obětí porušení příslušného ustanovení Úmluvy (viz např. *Rantsev proti Kypru a Rusku*, č. 25965/04, rozsudek ze dne 7. ledna 2010, § 286). Podle Soudu navíc, stejně jako je tomu u článků 2 a 3 Úmluvy, z článku 4 Úmluvy vyplývá procesní závazek státních orgánů v případě, že existuje věrohodné podezření o tom, že určitá osoba byla zacházení vymezenému příslušným ustanovením Úmluvy podrobena, předmětné skutečnosti vyšetřit. Vyšetřování potom musí být především účinné, tj. musí být nezávislé a způsobilé vést k identifikaci a potrestání zodpovědných osob. Nejedná se přitom o povinnost dosažení konkrétního výsledku, ale o povinnost volby náležitých prostředků.

Stěžovatelka v daném případě na svou situaci poprvé upozornila v roce 2006, kdy v rámci své žádosti o azyl mj. tvrdila, že byla nucena pracovat bez nároku na odměnu a dále v červnu 2007, kdy poskytla policii detailní výpověď včetně tvrzení o tom, že byla podrobena nevolnictví. Podle Soudu byly přitom předmětné skutkové okolnosti nápadně podobné okolnostem případu *Siliadin*, přičemž skutečnost, že státní orgány na základě tvrzení stěžovatelky zahájily vyšetřování, silně napovídá o tom, že její tvrzení nebyla považována za zjevně nepravděpodobná. Věrohodné podezření

o tom, že stěžovatelka byla vystavena určitému druhu domácího nevolnictví, tedy existovalo a státní orgány měly povinnost námitky stěžovatelky účinně vyšetřit. S odkazem na případ *Siliadin* – kdy Soud porušení článku 4 Úmluvy shledal mj. V souvislosti s tím, že ustanovení francouzské trestního zákoníku postihující vykořisťování prostřednictvím práce a podrobování jednotlivce pracovním a životním podmínkám neslučitelným s lidskou důstojností nebyla dostatečně specifická a byla naopak příliš restriktivní, aby proti zacházením v rozporu s článkem 4 Úmluvy poskytovala adekvátní ochranu – potom podle Soudu nebyla dostačující ani právní úprava Spojeného království. Kriminalizovány byly totiž toliko trestné činy týkající se obchodování s lidmi, tedy činy, které s jednáním vymezeným článkem 4 Úmluvy nemusí být vždy nutně spojeny.

Soud se dále zabýval otázkou, zda i přes nedostatečnou hmotněprávní úpravu byla stěžovatelce poskytnuta účinná ochrana. Podle vlády totiž tvrzení stěžovatelky byla řádně vyšetřena a důvodem pro odložení věci byla nikoli nedostatečná právní úprava, ale skutečnost, že tvrzení stěžovatelky nebyla podložena. Podle Soudu však bylo předmětné vyšetřování příliš úzce zaměřeno právě na vyšetřování trestných činů týkajících se obchodování s lidmi. Problematika domácího nevolnictví je natolik složitá a specifická, že vyšetřování trestných činů s ní souvisejících by vyžadovalo zvláštní přístup. Absence výslovné kriminalizace domácího nevolnictví však vnitrostátním orgánům takové posouzení prakticky znemožnila. Soud se nakonec pozastavil nad tím, že přes závažnost jednání, ze kterého byl S. nařčen, nebyl tento po celou dobu vyšetřování vyslechnut. Tato skutečnost může být dle Soudu vysvětlena právě předmětnou mezerou ve vnitrostátním právu a dále skutečností, že nebyla přisuzována výraznější váha tvrzením stěžovatelky o tom, že jí S. zabavil pas, nepředával odměnu za vykonanou práci a vyhrožoval jí pro případ, že by se stěžovatelka rozhodla případ oznámit imigračním orgánům. Přitom právě tyto faktory jsou podle Mezinárodní organizace práce základní charakteristické znaky nucené práce. K porušení článku 4 Úmluvy proto došlo.

VYVLASTŇOVÁNÍ

Rozsudek ze dne 25. října 2012 ve věci č. 71243/01 – Vistiňš a Perepjolkins proti Lotyšsku

Velký senát Soudu dospěl poměrem hlasů 12 ku 5 k závěru, že vyplacením nepřiměřeně nízké náhrady za vyvlastněné pozemky došlo k porušení práva stěžovatelů na ochranu majetku (článek 1 Protokolu č. 1).

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelé získali roku 1994 darem pozemky na ostrově, na nichž stála přístavní zařízení. Dárce tyto po-

zemky, dříve znárodněné, restituoval začátkem 90. let. Jejich katastrální hodnota byla tehdy nízká, avšak již roku 1996, kdy byly předmětné pozemky zahrnuty pod přístav Riga, měly pozemky prvního stěžovatele hodnotu cca 900 000 eur a pozemky druhého stěžovatele hodnotu cca 5 000 000 eur.

V roce 1997 přijal lotyšský parlament zákon o vyvlastnění pozemků v rámci Autonomního přístavu Riga. Stěžovatelům byla vyplacena náhrada ve výši 850 a 13 500 eur (dle předmětného zákona byl výpočet náhrady proveden vynásobením katastrální hodnoty pozemků v roce 1940 převodovým koeficientem). V roce 1999 se stěžovatelé domáhali vedle vyplacení nedoplatků nájmu (soud jim nakonec přiznal 83 000 a 593 150 eur) i výmazu vlastnického práva státu k vyvlastněným pozemkům, neboť dle jejich názoru nebyly naplněny podmínky, které stanovuje obecný zákon o vyvlastnění z roku 1923. Vnitrostátní soudy jim však v této části nevyhověly s odkazem na to, že k vyvlastnění přístavních pozemků došlo na základě zvláštního zákona z roku 1997 a nikoli tedy dle obecného zákona o vyvlastnění z roku 1923.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K tvrzenému porušení článku 1 Protokolu č. 1

Soud v první řadě konstatoval, že za okolností projednávaného případu nebylo nutné stěžovatelům uhradit plnou tržní cenu vyvlastněných pozemků a stačilo by poskytnutí mnohem nižší náhrady. Bylo tomu tak mj. proto, že se jednalo o zvláštní pozemky, které nemohly být předmětem tržního prodeje, a proto ani nebylo lze jejich tržní cenu přesně určit a též proto, že stěžovatelé do rozvoje daného území a do svých pozemků nijak neinvestovali a též z nich neplatili daně.

Vyplacená náhrada však byla v extrémním nepoměru ke katastrální ceně pozemků, konkrétně 350-1000 nižší. Takové odškodnění se dle Soudu fakticky rovná vyvlastnění bez náhrady, které je z hlediska článku 1 Protokolu č. 1 přípustné jen za velmi výjimečných okolností (srov. zejm. *Jahn a ostatní proti Německu*, č. 46720/99 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 30. června 2005). Obdobné výjimečné okolnosti Soud v projednávaném případě neshledal.

Dobrá víra stěžovatelů při nabytí pozemků nebyla na vnitrostátní úrovni nikdy zpochybněna. Stěžovatelé sice nabyli pozemky formálně darováním, nicméně za určité protislužby, čili nikoli bezplatně. Též samotná skutečnost, že stěžovatelé vlastnili dané pozemky jen 3 roky, neodůvodňuje vyvlastnění bez náhrady. Soud též konstatoval, že v projednávané věci nejde o případ, kdy by v průběhu privatizace a velkých společenských změn došlo k nespravedlnosti, kterou by bylo třeba v zájmu nastolení sociální spravedlnosti urychleně napravit, na rozdíl od výše uvedeného případu *Jahn a ostatní proti Německu*. Soud dále dovodil, že ani nedoplatky na nájmem, které byly až 40 krát vyšší než vyplacená náhrada, nemohly zhojit nedosta-

tečnou výši poskytnuté kompenzace, jelikož byly poskytnuty z jiného právního důvodu. Konečně, dané opatření nelze zdůvodnit ani celospolečenskou potřebou na optimalizaci správy přístavu v Rize, která se dotýká ekonomiky celého státu, jelikož nebylo prokázáno, že by na vnitrostátní úrovni byla zvažována a diskutována méně drastická opatření, než vyvlastnění za symbolickou náhradu, a shledána neuskutečnitelnými.

V projednávaném případě byla tedy pomyslná miska vah příliš vykloněna ve prospěch státu a došlo proto k porušení článku 1 Protokolu č. 1.

(iii) Oddělená stanoviska

Pět soudců se neztotožnilo s většinovým názorem, přičemž poukazovali především na zvláště široký prostor pro uvážení, kterého státy při přijímání opatření při ekonomické transformaci země požívají, a na nepochopení většiny, že tento proces nemohl být tři roky po nabytí samostatnosti Lotyšska zdaleka ukončen. Za okolností, kdy řada opatření byla z důvodu nezkušeností a neznalosti přijímána metodou pokusomyl a docházelo k velké míře korupce a zneužití, určitá zpětná opatření jsou nejen ekonomicky, ale i politicky a morálně správná. Dle jejich názoru též bylo třeba v daném případě přistoupit k celkovému zhodnocení všech stěžovatelům vyplacených částek, včetně nájemného od státu, a též přihlédnout k tomu, že stěžovatelé nebyli historickými vlastníky daných pozemků, ale naopak jich nabyli za velmi zvláštních a podezřelých okolností během restitučního procesu. Ze zřetele v této souvislosti nelze spustit ani to, že stěžovatelé sami při nabytí pozemků uvedli, zřejmě z daňových účelů, extrémně nízkou hodnotu nabytých pozemků. Dle názoru menšiny je proti sociální spravedlnosti a ve zřejmém rozporu se zájmy daňových poplatníků, aby bylo připuštěno, že z těchto neobvyklých transakcí stěžovatelé získají astronomické zisky. K porušení článku 1 Protokolu č. 1 tedy nedošlo.

VZDĚLÁVÁNÍ

Rozsudek ze dne 11. prosince 2012 ve věci č. 59608/09 – Sampani a ostatní proti Řecku

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že tím, že žáci romského původu (stěžovatelé, případně jejich děti) nebyli integrováni do hlavního vzdělávacího proudu, došlo k porušení zákazu diskriminace (článek 14 Úmluvy) při výkonu práva stěžovatelů na vzdělání (článek 2 Protokolu č. 1). Každé rodině stěžovatelů Soud přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 1 000 eur. Zároveň doporučil přijetí konkrétních individuálních opatření k nápravě (viz níže).

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelé, 140 osob romského původu náležejících do 38 rodin, obývají lokalitu Psara u města Aspropyrgos.

98 z nich jsou nezletilí ve věku 5-15 let, 42 z nich jsou jejich rodiče či zákonní zástupci.

V září 2008 byla v Aspropyrgosu zřízena 12. základní škola, která měla nahradit pobočku 10. základní školy (způsob poskytování vzdělání v této pobočce Soud označil za diskriminační v rozsudku *Sampanis a ostatní proti Řecku*, č. 32526/05, rozsudek ze dne 5. června 2008). Ve 12. základní škole se měly vzdělávat děti romského i neromského původu. Spádová oblast této školy byla totožná se spádovou oblastí 9. a 10. základní školy. Navzdory tomuto úmyslu a přes snahu veřejného ochránce práv byly nicméně ve 12. základní škole vzdělávány jen romské děti. Rodiče dětí většinové populace odmítly své děti do této školy zapsat a zároveň bylo romským dětem zabráněno zapsat se do jiné než 12. základní školy, což aktivně podpořili starosta města i hejtman kraje.

Před začátkem školního roku 2008-2009 byla budova 12. základní školy vykradena a značně poškozena. Ředitel školy informoval ministerstvo a místní úřady, že stav budovy znemožňuje poskytování účinného vzdělávání a představuje riziko pro žáky i učitele. Opatření potřebná pro zajištění vzdělávání ve 12. základní škole – opravy tříd, výstavba dvou dalších tříd, instalace topení a toalet, výstavba školního hřiště, dodání učebnic vhodných pro vzdělávání dětí neovládajících řečtinu, úprava trasy školního autobusu – nicméně nebyla přijata.

Stejný stav věcí panoval i ve školním roce 2009-2010.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) *K tvrzenému porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1*

Soud připomněl, že romská menšina je s ohledem na svou minulost ovlivňující i přítomnost zvláště zranitelnou menšinou, která vyžaduje zvláštní ochranu. Při přijímání normativního rámce i individuálních rozhodnutí musí proto být jejich potřebám a způsobu života věnována zvláštní pozornost (srov. *Oršuš a ostatní proti Chorvatsku*, č. 15766/03, rozsudek velkého senátu ze dne 16. března 2010).

Dále Soud připomněl svá zjištění týkající se poskytování vzdělávání v pobočce 10. základní školy ve školním roce 2005/2006, která učinil ve výše uvedeném rozsudku *Sampanis a ostatní proti Řecku*. Konstatoval, že přes snahu a záměry ministerstva školství se situace během období let 2008-2010, které byly předmětem jeho přezkumu v projednávaném případě, nijak významně nezměnila. Budova školy zůstala stejná, jen bylo změněno její jméno. Byť byla vyvinuta snaha, aby byli do školy zapsáni i žáci z většinové populace, nestalo se tak. Soud si též povšiml, že třem romským žákům, kteří splňovali všechny předpoklady pro studium na běžné základní škole, nebylo umožněno se zapsat na jinou než 12. základní školu. Dále Soud připomněl, že veřejný ochránce práv školu charakterizoval jako „ghetto školu“. Materiální vybavení školy na-

víc bylo takové, že téměř znemožňovalo smysluplnou výuku, na což příslušné orgány nijak nereagovaly. Stěžovatelům též nebyly poskytnuty učebnice, které by s ohledem na jejich nedostatečnou znalost řečtiny byly pro ně vhodné a ministerstvo školství na jejich žádost o uzpůsobení vzdělávacího programu jejich potřebám a začlenění do jiné školy nijak nereagovalo. Soudu také neuniklo, že zejména starosta města místo aby zjednal urychlenou nápravu, nic ve věci s odkazem na potřebu vyhnout se dalším incidentům ze strany rodičů dětí z většinové populace nepodnikl a navíc prohlásil, že segregace je nevyhnutelnou nutností a jelikož si „cikáni dobrovolně vybrali život v odpadcích, které sami generují“ a „věnují se trestné činnosti“, „nemohou vyžadovat, aby jejich děti mohly s ostatními žáky sdílet stejné třídy“. Plánované sloučení 11. a 12. základní školy se neuskutečnilo. Dle Soudu se tedy nelze divit, že během druhého školního roku, kdy takové podmínky panovaly, velká část žáků do školy přestala docházet.

Byť Soud uznal, že zajištění vzdělávání romských dětí naráží na značné obtíže v řadě evropských států, a to zejména s ohledem na kulturní zvláštnosti této menšiny a nepřátelské reakce rodičů dětí z většinové populace, řecké orgány pro výše popsanou situaci, kdy bylo s romskými žáky zacházeno odlišně a méně příznivě, nepřinesly žádné objektivní a rozumné odůvodnění. Pro odůvodnění odlišného zacházení z důvodu rasy, barvy pleti či etnického původu jsou navíc třeba zvláště silné a pádné důvody. Došlo proto k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1.

b) K použití článku 46 Úmluvy

Soud řeckým orgánům doporučil, aby stěžovatele, kteří jsou ještě ve věku základní školní docházky, zapsal do jiné veřejné školy v daném regionu, a stěžovatele, kteří jsou starší, zapsal do „škol druhé šance“ či škol pro dospělé, které byly ustaveny v rámci programu celoživotního vzdělávání ministerstva školství.

ZDRAVOTNICTVÍ

Rozsudek ze dne 2. října 2012 ve věci č. 41242/08 – Plesó proti Maďarsku

Senát druhé sekce dospěl jednomyslně k závěru, že v případě stěžovatele došlo v souvislosti s nedobrovolnou hospitalizací v psychiatrické léčebně k porušení jeho práva na svobodu a osobní bezpečnost (čl. 5 odst. 1 Úmluvy). Stěžovateli přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 10 000 eur.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatel byl nezaměstnaný a žil na finanční podpoře od své matky a babičky. V září roku 2006 navštívila stěžovatelova matka psychiatricku, které si stěžovala na zdravotní potíže a stres, jež jí způsobovalo synovo zvláštní chování. Stěžovatel podle matky projevoval

psychotické jednání: potuloval se po městě, odmítal používat mikrovlnou troubu pro obavy z radiace, prováděl „rituální koupele“. Kromě toho žil izolovaně, neměl žádné přátele, nepečoval o sebe a nehledal si práci. Matce a později psychiatrice se však přiznal, že doufá ve zvolení primátorem Budapeště.

V důsledku vzájemných přetrvávajících neshod a pokračujícího zhoršování jeho zdravotního stavu se stěžovatelova matka odstěhovala ze společného bytu. Na její podnět absolvoval stěžovatel několik psychologických sezení u dvou lékařů, kteří mu shodně diagnostikovali paranoidní schizofrenii, resp. schizoidní izolaci a paranoidní chování. Poté, co odmítl vyhledat dobrovolně léčbu a nedostavil se na další sezení, psychiatricka stěžovatelovy matky podala podnět k soudu na zahájení řízení o nedobrovolné hospitalizaci.

V průběhu řízení u prvního stupně soud nařídil forenznímu psychiatrovi vyhotovit lékařskou zprávu o zdravotním stavu stěžovatele. Zpráva byla vyhotovena v průběhu přibližně 40 minutové přestávky mezi jednáním soudu. Její obsah byl stěžovateli a jeho opatrovníkovi sdělen až v průběhu pokračování slyšení. Zpráva konstatovala, že stěžovatel trpí schizofrenií a bludy, které představují hrozbu pro jeho vlastní zdraví. Na základě této argumentace nařídil okresní soud v prosinci 2007 nedobrovolnou hospitalizaci stěžovatele. Rozhodnutí bylo v únoru 2008 potvrzeno krajským soudem. V březnu 2008 byl stěžovatel přijat na uzavřené oddělení v nemocnici Vác. Po dvou týdnech hospitalizace byl přemístěn na otevřené oddělení a týden na to posléze úplně propuštěn, jelikož pro své okolí nepředstavoval žádnou přímou hrozbu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy

Stěžovatel namítal, že maďarské orgány dostatečně neprokázaly, že představuje „osobu duševně nemocnou“ ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy. Zbavení svobody a jeho nedobrovolná hospitalizace se odvíjela pouze od konstatování, že nepodstoupení léčby bude mít za následek zhoršení jeho zdravotního stavu; nikde však nebylo prokázáno ani tvrzeno, že absence léčby může představovat závažné ohrožení pro jeho život nebo životy jiných, které předvídá národní legislativa. Stěžovatel poukazoval též na to, že osoby s duševními poruchami jsou osobami ve zranitelném postavení a jakýkoliv zásah do jejich práv musí být podrobený přísné kontrole.

Soud připomněl, že zbavení svobody, k němuž u stěžovatele jeho hospitalizací bezpochyby došlo, musí nejen proběhnout na základě zákona, ale i v náležitém a spravedlivém řízení bez projevu svévole. Přitom upozornil, že požadavek zákonnosti neznamená jen postup státních orgánů podle národního práva, ale vyžaduje soulad národního práva s Úmluvou. Zákonné zbavení svobody duševně nemocných osob musí podle čl. 5 odst. 1 Úmluvy vyhovět třem podmínkám:

duševní onemocnění musí být řádně prokázáno před příslušným orgánem na základě objektivního lékařského posouzení, musí dosahovat stupně vyžadujícího nedobrovolnou hospitalizaci, a konečně, pokračování hospitalizace je závislé na přetrvávajícím onemocnění (srov. *Winterwerp proti Nizozemsku*, č. 6301/73, rozsudek ze dne 24. října 1979, nebo *Stanev proti Bulharsku*, č. 36760/06, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012). Konečně, zbavení svobody je tak výrazným zásahem, že podle Soudu může nastoupit pouze za situace, kdy jiná mírnější opatření byla pečlivě zvážena a shledána nedostatečnými (srov. *Witold Litwa proti Polsku*, č. 26629/95, rozsudek ze dne 4. dubna 2000).

V projednávaném případě měl Soud v první řadě pochybnosti o tom, že stěžovatelova hospitalizace byla nařízena v souladu s vnitrostátním právem, jelikož v maďarské národní právní úpravě chybí přesnější vymezení toho, co znamená „výrazné ohrožení“ na základě něhož je možné nedobrovolnou hospitalizaci nařídit, a zejména, zda lze pod tento pojem podřadit i potenciální zhoršení zdravotního stavu v budoucnosti, což byl důvod stěžovatelovy nedobrovolné hospitalizace. Tento nejasný zákonný pojem byl navíc vyložen v neprospěch stěžovatele za situace, kdy byl závěr o jeho zdravotním stavu učiněn jen na základě 40 minutového vyšetření během přestávky v jednání a kde nebylo sporu o tom, že stěžovatel nepředstavoval bezprostřední hrozbu pro sebe či jiné osoby.

Nicméně i kdybychom připustili, že stěžovatel byl zbaven svobody v souladu se zákonem, nebyla dle Soudu splněna podmínka, že jeho duševní nemoc musí být takové závažnosti, která odůvodňuje nedobrovolnou hospitalizaci. V této souvislosti si Soud povšiml, že maďarské právní předpisy nerozlišují mezi bezprostředním nebezpečím pro stěžovatelovo zdraví a toliko vzdáleným rizikem budoucího zhoršení zdravotního stavu. V případě, kdy není ve hře bezprostřední ohrožení zdraví, ale jde toliko o situaci, kdy by bez léčby došlo v budoucnu ke zhoršení zdraví, musí soudy nastolit spravedlivou rovnováhu mezi odpovědností společnosti zajistit osobám s omezenými schopnostmi nejlepší možnou lékařskou péčí a právem těchto osob na sebeurčení, včetně práva odmítnout hospitalizaci, tedy „práva být nemocný“.

V projednávaném případě ovšem soudy v tomto směru nevyvinuly žádné skutečné úsilí. Soudy nijak nezkoumaly, zda je stěžovatel ochoten léčit se ambulantně, ani nezvažovaly žádné další alternativy k nedobrovolné hospitalizaci. K té je přitom možné přistoupit až jako k poslednímu možnému opatření a pakliže pro danou osobu neznámá nepřiměřené břemeno, ale naopak má pro ni skutečný zdravotní přínos. Stěžovatel navíc nikdy v minulosti nepředstavoval pro nikoho žádné nebezpečí.

Jelikož tedy rozhodnutí, kterým byl stěžovatel zbaven svobody, nespočívalo na posouzení všech relevantních skutečností, včetně zdravotního přínosu hospitalizace

pro stěžovatele a možnosti použít napřed méně restriktivní opatření, nebyl Soud přesvědčen o tom, že duševní nemoc stěžovatele vyžadovala nedobrovolnou hospitalizaci. Došlo proto k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 2. října 2011 ve věci č. 10048/10 – Knecht proti Rumunsku

Senát třetí sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že nebylo porušeno právo stěžovatelky na respekt k rodinnému a soukromému životu podle článku 8 Úmluvy. Současně rozhodl o zrušení předběžného opatření, které uložil vládě podle článku 39 jednacího řádu Soudu.

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelka je německá a americká státní příslušnice, narozená v roce 1967. Tvrdí, že jí bylo zabráněno v tom, aby se stala matkou za pomoci oplodnění *in vitro* (IVF), jelikož jí státní orgány odmítly poskytnout embrya, která uložila na soukromou kliniku fungující jako genetická banka. Embrya byla v souvislosti s vyšetřováním teroristické trestné činnosti na dané klinice zabavena v červenci 2009 státním zastupitelstvím a uložena v Institutu soudního lékařství, který nebyl oprávněn fungovat jako genetická banka. Stěžovatelka se vydání embryí domáhala u státního zastupitelství a u národního transplantčního úřadu, které její žádosti nevyhověly. Trestní soudy a správní soudy její žalobu zamítly. Stěžovatelka následně poukazovala na to, že prožila značné obavy při transferu embryí, a namítala, že došlo k porušení jejího práva na soukromý a rodinný život podle článku 8 Úmluvy.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 8 Úmluvy

Soud uvedl, že mezi účastníky nebylo sporu o použitelnosti článku 8 Úmluvy a o tom, že se věc týkala stěžovatelčina práva na respektování soukromého života. Připomněl, že „soukromý život je široký pojem zahrnující mj. takové prvky, jako je právo na respektování rozhodnutí mít nebo nemít dítě nebo právo počít dítě a využít za tímto účelem metody asistované reprodukce, neboť takový výběr je jednoznačně vyjádřením soukromého a rodinného života“ (*S. H. a ostatní proti Rakousku*, č. 57813/00, rozsudek velkého senátu ze dne 3. listopadu 2011, § 82). V projednávaném případě došlo k zásahu do stěžovatelčina práva na soukromý život, neboť jí státní orgány zabránily použít embrya. Takový zásah je porušením článku 8 Úmluvy, pokud není „v souladu se zákonem, nezajišťuje jeden nebo více legitimních cílů a není nezbytný v demokratické společnosti“.

Soud uvedl, že sporná opatření, konkrétně rozhodnutí státního zástupce učiněná v souvislosti s trestním řízením, byla stanovena zákonem a sledovala legitimní

cíl, totiž prevenci trestné činnosti, ochranu zdraví, morálky a ochranu práv a svobod jiných.

Při zvažování, zda podniknutá opatření byla nezbytná v demokratické společnosti, Soud poznamenal, že jeho úkolem není nahrazovat příslušné vnitrostátní orgány při stanovení nejvhodnější politiky při úpravě záležitostí spojených s umělým oplodněním, zvláště pokud použití léčby IVF vyvolává citlivé morální a etické otázky v souvislosti s rychlým lékařským a vědeckým pokrokem. V této oblasti smluvní státy požívají širokého prostoru pro uvážení při rozhodování o tom, jak zasáhnout nebo jak nastavit právní regulaci.

Na základě výše uvedených skutečností nebylo prokázáno, že rozhodnutí zabavit embrya v souvislosti s trestním šetřením kliniky bylo svévolné nebo nepřiměřené. Účinek tohoto aktu na soukromý život stěžovatelky byl zhoršen následným obstrukčním postojem příslušného orgánu, který stěžovatelce bránil převést embrya na specializovanou kliniku navzdory jejímu úsilí. Vnitrostátní soudy však výslovně uznaly, že práva stěžovatelky chráněná článkem 8 Úmluvy byla porušena z toho důvodu, že orgány odmítly transfer embryí, a přiznaly jí v poměrně krátké době požadovanou náhradu za porušení jejích práv podle článku 8 Úmluvy, konkrétně převoz embryí do specializovaného autorizovaného zařízení. Byly tedy podniknuty nezbytné kroky k zajištění práva stěžovatelky na respektování rodinného života, byť s určitými průtahy. V konečném důsledku tedy byla nastolena spravedlivá rovnováha mezi jednotlivými vzájemně si konkurujícími zájmy a nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věcech č. 47039/11 a 358/12 - Hristozov a ostatní proti Bulharsku

Senát čtvrté sekce Soudu rozhodl v poměru pěti hlasů ku dvěma, že odmítnutím státních orgánů povolit v případě stěžovatelů trpících smrtelnou chorobou použití léků, které nebyly v Bulharsku schválené, nedošlo k porušení článků 2 (právo na život) a 3 (zákaz mučení nebo nelidského či ponižujícího zacházení) Úmluvy. V poměru čtyř hlasů ku třem potom rozhodl, že v daném ohledu nebyl porušen ani článek 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života).

(i) Okolnosti případu

Za stížnostmi podanými k Soudu stálo deset stěžovatelů, z nichž devět (vyjma matky jednoho ze stěžovatelů) trpělo rakovinou v její závěrečné fázi. Čtyři stěžovatelé přitom zemřeli krátce po podání stížnosti k Soudu. Poté, co stěžovatelé neúspěšně využili konvenční metody léčby rakoviny, byli na specializované klinice v Sofii informováni o existenci protirakovinného léku vyráběného kanadskou společností. Ačkoliv používání léku nebylo podle informací poskytnutých výrobcem doposud schváleno v žádném státě,

v některých státech bylo již umožněno tzv. „použití ze soucitu“. Jednomu ze stěžovatelů byla takto léčba poskytnuta opakovaně a bezplatně v Německu, další pokračování v léčbě si však stěžovatel nemohl dovolit pro tamější vysoké životní náklady. Zmiňovaná kanadská společnost následně sdělila bulharskému ministerstvu zdravotnictví své odhodlání v Bulharsku předmětný lék, jehož výzkum se nacházel v předklinické fázi testování, poskytovat zdarma pro pacienty, u kterých selhaly konvenční způsoby léčby rakoviny. Stěžovatelé se povolení k použití daného léku dožadovali u orgánu státní správy příslušného k dohledu nad kvalitou, bezpečností a účinností léčiv. Jeho odpověď byla však zamítavá s tím, že použití produktu, který v daném momentu nebyl schválen v žádném jiném státě a jehož testování doposud nedospělo do klinické fáze, by bylo v rozporu s příslušnou právní úpravou. Někteří stěžovatelé se proti tomuto zamítavému rozhodnutí ještě neúspěšně odvolali k nadřízenému správnímu orgánu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé namítali, že neumožněním použití předmětného léku ze strany státních orgánů došlo k porušení jejich práva na život chráněného článkem 2 Úmluvy, zákazu nelidského a ponižujícího zacházení podle článku 3 Úmluvy a jejich práva na respektování rodinného a soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

a) K tvrzenému porušení článku 2 Úmluvy

selhala, měli mít ze zákona přístup k alternativní – byť doposud neautorizované – léčbě, přičemž příslušná právní úprava byla podle nich příliš restriktivní.

Soud se s jejich argumentací neztotožnil. Jakkoliv mohou podle něj pozitivní závazky vyplývající z článku 2 Úmluvy zahrnovat i povinnost státu zakotvit právní úpravu zavazující zdravotnická zařízení k přijetí adekvátních opatření k ochraně životů jejich pacientů (viz *Calvelli a Ciglio proti Itálii*, č. 32967/96, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2002, § 49) či právní úpravu regulující nebezpečné průmyslové aktivity (*Öneryıldız proti Turecku*, č. 48939/99, rozsudek velkého senátu ze dne 30. listopadu 2004, § 90), z příslušného ustanovení Úmluvy nelze v žádném případě dovodit povinnost státu přijmout určitou konkrétní právní úpravu za účelem regulace přístupu osob trpících nevyléčitelnou chorobou k neschváleným lékům. V tomto ohledu ponechává danou oblast v pravomoci členských států i Evropská unie. K porušení článku 2 Úmluvy tedy nedošlo.

b) K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy

Na poli článku 3 Úmluvy podle Soudu nespočívá problém v tom, že by stěžovatelům nebyla poskytnuta adekvátní lékařská péče. Tato jim poskytnuta byla, vzhledem ke zdravotnímu stavu stěžovatelů se nicméně ukázala být neúčinná. Ačkoli Soud připustil, že článek 3 Úmluvy může dopadat i na případy, kdy

utrpení spojené s určitou chorobou je (nebo může být) ještě více zhoršeno opatřeními, za která lze činit odpovědné státní orgány (viz *N. proti Spojenému království*, č. 26565/05, rozsudek velkého senátu ze dne 27. května 2008, § 29), zdůraznil, že v takových případech je práh závažnosti potřebný pro použití článku 3 Úmluvy položen vysoko, neboť předmětná újma nevychází primárně z jednání nebo opomenutí státních orgánů, ale především z nemoci samotné (tamtéž, § 43). V daném případě potom jednání státních orgánů spočívající v odepření přístupu k toliko potenciálně účinné léčbě potřebného stupně závažnosti nedosáhlo. Ačkoliv Soud připustil, že psychické utrpení stěžovatelů mohlo být zhoršeno skutečností, že v jiných státech byla předmětná léčba výjimečně přístupná, připomenul, že z článku 3 Úmluvy nevyplývá povinnost státu odstraňovat rozdíly v kvalitě lékařské péče mezi jednotlivými státy (tamtéž, § 44). K porušení článku 3 Úmluvy proto nedošlo.

c) K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy

Při posuzování námitek stěžovatelů na poli článku 8 Úmluvy dospěl Soud předně k závěru, že v daném případě není nutné rozlišovat mezi negativními a pozitivními závazky, které pro stát z článku 8 Úmluvy vyplývají, neboť v obou souvislostech musí být přihlédnuto především k rovnováze, kterou je třeba nastolit mezi jednotlivými proti sobě stojícími zájmy jednotlivců a společnosti jako celku (viz např. *Evans proti Spojenému království*, č. 6339/05, rozsudek velkého senátu ze dne 10. dubna 2007, § 75). Soud se tedy rozhodl posoudit, zda byla taková rovnováha nastolena v projednávaném případě, a to s ohledem na prostor pro uvážení, kterým stát disponoval.

Podle Soudu stěžovatelé nezpochybnují, že použití experimentální léčby s sebou mohlo nést určitá rizika. Namítají však, že jim mělo být umožněno – s ohledem na jejich zdravotní stav – vzít v rámci boje o záchranu jejich života předmětná rizika na sebe. Oproti tomuto zájmu stěžovatelů stojí podle Soudu na druhé straně veřejný zájem spočívající v potřebách chránit jednotlivce před újmou, kterou s sebou může experimentální léčba nést, zajistit, aby nebyl obcházen zákaz výroby, dovozu, propagace nebo používání neschválených léčiv a zamezit ohrožení vývoje nových léčiv s ohledem na možné snížení účasti pacientů při klinickém testování.

K existenci evropského konsenzu v dané oblasti Soud podotknul, že v právních rádech některých smluvních států existuje možnost z obecného zákazu používání neschválených léčiv – pro případy jednotlivců trpících smrtelnými chorobami – udělit výjimku. Přísnost podmínek, které pro takový postup musí být splněny, se však již v jednotlivých státech různí. Byť je tedy ve smluvních státech i v právu EU znatelný určitý trend k udělování výjimek z obecného zákazu používání neschválených léčiv, v souvislosti s konkrétními způsoby, jakými jsou předmětné otázky upraveny v různých

státech, již konsensus neexistuje. Státu proto musí být v dané oblasti, zejména v souvislosti s požadavky na nastolení rovnováhy mezi proti sobě stojícími veřejnými a soukromými zájmy, přiznán široký prostor pro uvážení.

Při posuzování rovnováhy mezi jednotlivými dotčenými zájmy, tj. zájmem na potenciálním přínosu z předmětné léčby a zájmem na vyvarování se rizik spojených s takovou léčbou, Soud uznal, že se způsob, jakým je předmětná problematika řešena v bulharském právním řádu, kdy použití v Bulharsku neschválených léčiv je podmíněno schválením takových léčiv alespoň ve státě jiném, kloní spíše k zájmu na větší ochraně před nežádoucími riziky. I přes tuto skutečnost však dospěl k závěru, že bulharský stát při přijímání konkrétní právní úpravy nepřekročil široký prostor pro uvážení, kterým v daném případě disponoval. Soud přitom nepřisvědčil námitce stěžovatelů, podle kterých měly být jejich žádosti o přístup k předmětné léčbě posouzeny ve světle individuálních okolností každého z nich, když připomněl, že není samo o sobě v rozporu s článkem 8 Úmluvy, pokud státy upravují důležité aspekty soukromého života na obecné úrovni bez přihlédnutí k individuálním okolnostem každého případu, na který se předmětná právní úprava vztahuje (srov., *mutatis mutandis*, *Evans proti Spojenému království*, cit. výše, § 89). K porušení článku 8 Úmluvy tedy nedošlo.

(iii) Oddělená stanoviska

K rozsudku připojila částečně nesouhlasné stanovisko soudkyně Kalaydjieva. Soudce De Gaetano potom k rozsudku připojil nesouhlasné stanovisko, ke kterému se připojil i soudce Vučinić. Kritika všech tří soudců byla namířena mj. na přístup většiny senátu při posuzování rovnováhy mezi jednotlivými dotčenými zájmy a způsob, jakým většina v daném případě použila doktrínu prostoru pro uvážení.

Rozsudek ze dne 13. listopadu 2012 ve věci č. 15966/04 – I. G. a ostatní proti Slovensku

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v souvislosti s protiprávní sterilizací prvních dvou stěžovatelek došlo k porušení článku 3 v hmotné i procesní rovině a dále pozitivních povinností státu na poli článku 8 Úmluvy. Soud současně konstatoval, že nedošlo k porušení článku 13 Úmluvy. První stěžovatelce přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 28 500 eur a druhé stěžovatelce ve výši 27 000 eur.

(i) Okolnosti případu

První stěžovatelka romského původu byla v lednu 2000 v průběhu porodu svého druhého dítěte, který byl veden císařským řezem, v nemocnici s poliklinikou Krompachy sterilizována. Den po porodu jí byl lékařem v nemocnici předložen k podepsání dokument s vysvětlením, že každá žena, která porodí

císařským řezem, musí tento dokument podepsat. V době porodu jí bylo 16 let. O své sterilizaci se dozvěděla až o tři roky později při kontrole své zdravotní dokumentace, ve které našla dokument zvaný „žádost o povolení sterilizace“, jenž byl jí podepsaný. Dokument obsahoval též rozhodnutí okresního sterilizačního výboru, který sterilizaci stěžovatelky schválil a uvedl, že zákonné i lékařské důvody pro sterilizaci byly splněny.

Za srovnatelných okolností byla v lednu 1999 ve svých 17 letech sterilizována ve stejné nemocnici druhá stěžovatelka romského původu, která se o ní podepsaném obdobném dokumentu dozvěděla čtyři roky po porodu během trestního řízení. Na rozdíl od první stěžovatelky byla o sterilizaci po porodu ústně informována.

Trestní řízení ve věci údajných nezákonných sterilizací několika žen, včetně stěžovatelek, bylo zahájeno v lednu 2003 a týkalo se trestného činu genocidy. Stěžovatelky byly jak svědky, tak poškozenými stranami v daném řízení. Policie zastavila vyšetřování v říjnu 2003 se závěrem, že namítané skutečnosti se nepodařilo prokázat a že s ohledem na dostupné informace žádný trestný čin podle trestního zákoníku nebyl spáchán. Proti tomuto rozhodnutí podaly stěžovatelky stížnost ke krajskému státnímu zastupitelství, která byla v březnu 2004 zamítnuta s odůvodněním, že stěžovatelky nebyly oprávněny stížnost podat. V červnu 2005 Ústavní soud zrušil rozhodnutí krajského státního zastupitelství z března 2004 a konstatoval, že krajské státní zastupitelství porušilo článek 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy, když zamítlo zmíněnou stížnost, aniž by se zabývalo meritem věci. V září 2005 však státní zástupce krajského státního zastupitelství zamítl další stížnost proti výše uvedenému rozhodnutí vyšetřovatele z října 2003. Konečně, v návaznosti na nález Ústavního soudu z prosince 2006, ve kterém Ústavní soud shledal porušení článku 3 a 8 Úmluvy ve své procesní složce v souvislosti s výše uvedeným rozhodnutím krajského státního zastupitelství ze září 2005 a přiznal každé ze stěžovatelek náhradu škody ve výši 1 430 eur, krajské státní zastupitelství zrušilo v únoru 2007 rozhodnutí vyšetřovatele z října 2003 o zastavení trestního stíhání. Po vyslechnutí stěžovatelek a zdravotnického personálu však vyšetřovatel stíhání zastavil v prosinci 2007 opět se závěrem, že žádný trestný čin nebyl spáchán. V lednu 2008 stěžovatelky podaly stížnost ke státnímu zastupitelství proti tomuto rozhodnutí, avšak opět neúspěšně.

V průběhu první poloviny roku 2004 podaly obě stěžovatelky žalobu o náhradu škody proti nemocnici. V žalobě tvrdily, že byly sterilizované v rozporu se zákonnými požadavky, když v okamžiku provedení sterilizace nebyly plnoleté, přičemž ani jejich zákonní zástupci nedali ke sterilizaci souhlas. Stěžovatelky poukazovaly i na porušení relevantních mezinárodních standardů lidských práv. V lednu 2009 okresní soud

žalobu první stěžovatelky zamítl s odůvodněním, že první stěžovatelka podstoupila několik dní po sterilizaci hysterektomii jakožto život zachraňující zákrok, který se sterilizací žádným způsobem nesoúvisel a který způsobil její trvalou neplodnost. Podle okresního soudu proto chyběla příčinná souvislost mezi vykonáním sterilizace a následnou trvalou neplodností. Krajský soud rozhodnutí potvrdil. Žalobě druhé stěžovatelky okresní soud v červnu 2010 vyhověl a přiznal jí 1 593,30 eur jako náhradu škody na zdraví.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K přijatelnosti stížnosti

Kromě námitky vlády o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy Soud odmítl také její námitku týkající se ztráty postavení oběti. Soud s odkazem na rozsudek ve věci *N. B. proti Slovensku* (č. 29518/10, rozsudek ze dne 12. června 2012, § 60 až 64) nepovažoval náhradu, kterou druhá stěžovatelka získala na vnitrostátní úrovni za dostatečnou. Měl za to, že i když obě stěžovatelky obdržely částečnou náhradu v kontextu trestního řízení od Ústavního soudu, tato náhrada nebyla dostatečná, aby zbavila stěžovatelky postavení oběti. Soud proto stížnost prohlásil za přijatelnou.

b) K torzenému porušení článku 3 Úmluvy

Pokud jde o namítané porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotné rovině, Soud v první řadě odkázal na své předchozí rozsudky proti Slovensku týkající se protiprávních sterilizací (*V. C. proti Slovensku*, č. 18968/07, rozsudek ze dne 8. listopadu 2011; *N. B. proti Slovensku*, cit. výše). Podobně jako ve zmíněných rozsudcích Soud v předkládané věci konstatoval, že sterilizace stěžovatelek nebyla život zachraňujícím zákrokem a ani stěžovatelky, ani jejich zákonní zástupci nedali v předstihu k danému zákroku informovaný souhlas. Tento postup byl proto neslučitelný s respektováním lidské svobody a důstojnosti a při zohlednění povahy zásahu, jeho okolností, věku stěžovatelek a skutečnosti, že stěžovatelky patří do zranitelné skupiny obyvatel, dosáhl úrovně závažnosti na to, aby byl ve smyslu článku 3 Úmluvy považován jako ponižující. Sterilizace první i druhé stěžovatelky proto byla v rozporu se substantivní složkou článku 3 Úmluvy.

Ve vztahu k námitce stěžovatelek na porušení článku 3 Úmluvy v procesní rovině (povinnost vést účinné vyšetřování, které musí být důkladné a rychlé), Soud uvedl, že civilní soudy přezkoumaly okolnosti sterilizace první i druhé stěžovatelky a v obou případech uznaly, že nebyly splněny zákonem předepsané požadavky na uskutečnění zákroku. Druhé stěžovatelce přiznaly i náhradu škody. Jak bylo uvedeno výše, v dané věci proběhlo i trestní řízení a řízení před Ústavním soudem. I přesto však došlo k porušení procesních závazků na poli článku 3 Úmluvy, protože dle Soudu nebyla splněna podmínka rychlosti vyšetřování. Občanskoprávní řízení ve vztahu k první stěžova-

telce trvalo celkem pět let a osm měsíců a ve vztahu k druhé stěžovatelce šest let a pět měsíců. Trestní řízení trvalo déle než pět let a tři měsíce a i když Soud vyšetřování označil za komplexní, Ústavní soud dvakrát shledal, že orgány činné v trestním řízení se případem náležitě nezabývaly. Z toho důvodu se řízení značně protáhlo. Proto Soud na rozdíl od případů *V. C. proti Slovensku* (rozsudek, cit. výše) a *N. B. proti Slovensku* (rozsudek, cit. výše) konstatoval, že došlo k porušení i procesní složky článku 3 Úmluvy.

c) K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy

Co se týče namítaného porušení práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy, Soud s odkazem na rozsudky v případech *V. C. proti Slovensku* (cit. výše) a *N. B. proti Slovensku* (cit. výše) konstatoval, že žalovaný stát nezabezpečil prostřednictvím svého právního systému práva zaručená článkem 8 Úmluvy, když nepřijal účinné právní záruky na ochranu reprodukčního zdraví žen zejména romského původu. Soud dále připomněl, že vnit-

rostátní soudy shledaly, že nebyly splněny zákonem předepsané požadavky na uskutečnění příslušného zákroku. Z těchto důvodů došlo k porušení pozitivních povinností na poli článku 8 Úmluvy opět ve vztahu k oběma stěžovatelkám.

d) K tvrzenému porušení článku 13 Úmluvy

Soud zkraje zopakoval základní zásady posuzování stížnosti na poli článku 13 Úmluvy, včetně zásady tzv. hájitelného tvrzení a zásady, že účinnost prostředku nápravy není závislá na jistotě příznivého výsledku. Soud shledal, že stěžovatelky měly možnost za účelem přezkoumání svého případu obrátit se na civilní soudy. Trestněprávními aspekty případu se zabývaly orgány činné v trestním řízení. Stěžovatelky měly možnost přezkumu namítaných porušení jednotlivých práv Úmluvy i v řízení před Ústavním soudem. Stěžovatelky proto měly k dispozici účinné právní prostředky nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy, k jehož porušení ve spojení s článkem 3 a 8 tudíž nedošlo.

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE

V příštím čísle Zpravodaje, který bude mapovat období leden-březen 2013 a vyjde v druhé polovině června 2013, naleznete podrobnější informace zejména k následujícím rozhodnutím:

Ve vztahu k **České republice** Soud zejména prohlásil za nepřijatelnou pro neslučitelnost *ratione materiae* stížnost, v níž byla namítána absence odškodnění za majetek zanechaný na Podkarpatské Rusi (*Fuksa proti České republice*, č. 73093/11, rozhodnutí ze dne 15. ledna 2013).

Soud dále prohlásil v důsledku vývoje judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy stížnost, v níž byla namítána nedostatečná výše náhrady za majetek vydaný v restituci (*Umlafová proti České republice*, č. 3794/08, rozhodnutí ze dne 29. ledna 2013).

V neposlední řadě Soud prohlásil za nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy dvě stížnosti vlastníků nemovitostí s regulovaným nájemným z „první vlny“ stížností oznámených jako pilotní případy ohledně souladu regulace nájemných vztahů s Úmluvou (*Vomočil a Art 38, a. s. proti České republice*, č. 38817/04 a 1458/07, rozhodnutí ze dne 5. března 2013).

Konečně, Soud vyškrtl ze seznamu případů stížnost na rozpuštění politické strany, jelikož stěžovatelé přes urgenci ze strany Soudu nereagovali na stanovisko vlády (*Dělnická strana a Vandas proti České republice*, č. 70254/10, rozhodnutí ze dne 26. března 2013).

Z rozhodnutí Soudu proti **dalším státním Rady Evropy** bude např. v oblasti *činnosti policie* pojednáno o rozsudku *Ostendorf proti Německu* (č. 15598/08, 7. března 2013) týkajícím se preventivního zadržení

vůdce skupiny fotbalových výtržníků, který organizoval bitku s fanoušky jiného klubu.

Z *pracovněprávní oblasti* uvedeme rozsudek *Eweida a ostatní proti Spojenému království* (č. 48420/10 a další, 15. ledna 2013), který se týká propuštění ze zaměstnání z důvodu projevování náboženského přesvědčení na pracovišti.

Z oblasti *sociálních služeb* bude anotován rozsudek *Mihailovs proti Lotyšsku* (č. 35939/10, 22. ledna 2013), jenž se zabývá problematikou omezení svobody osoby zbavené svéprávnosti v zařízení sociální péče.

Ohledně *sociálně právní ochrany dětí* zmíníme rozsudek *Vojnity proti Maďarsku* (č. 29617/07, 12. února 2013) týkající se odebrání otci práva styku s dítětem z důvodu obavy z nadměrného ovlivnění náboženským přesvědčením a rozsudek *Raw a ostatní proti Francii* (č. 10131/11, 7. března 2013) týkající se postupu příslušných orgánů při navrácení dětí podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

Z odvětví *školství* budeme informovat o dalším rozsudku konstatujícím diskriminaci romských žáků v přístupu ke vzdělání – *Horoáth a Kiss proti Maďarsku* (č. 11146/11, 29. ledna 2013).

Z oblasti *vyhošťování* uvedeme rozsudek *S. H. H. proti Spojenému království* (č. 60367/10, 29. ledna 2013) týkající se vyhoštění těžce zdravotně postižené osoby do Afganistánu a rozsudek *I. K. proti Rakousku* (č. 2964/12, 28. března 2013) týkající se vyhoštění do Ruska s ohledem na aktuální situaci v Čečensku.

Výše uvedené samozřejmě není vše a můžete se těšit na mnoho dalšího.

Zpravodaj vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti. **Uspořádal:** Mgr. Petr Konůpka. **Redakční rada:** Ota Hlino-maz, LL.M., Mgr. Taťána Jančárková, Mgr. Petr Konůpka, Mgr. Viktor Kundrák, Mgr. Eva Petrová, JUDr. Vít Alexander Schorm. **Úvodní fotografie:** © Vít Alexander Schorm.